

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงาน
โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก
ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

The Opinion of Tumbon Huong Num Kao People Towards the
Operations of Community Strengthening and Grass Root
Economic Project, Muang District, Trad Province, Thailand.

โดย

กุหลาบ	รัตนสังขธรรม
วสุธร	ตันวัฒนกุล
อรพิน	ทองดี
สุนิศา	แสงจันทร์

11 ส.ย. 2546

165729

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พ.ศ. 2545

ISBN 974-9578-45-7

เริ่มบริการ

4 ก.พ. 2541

กุหลาบ รัตนสังขรรม

BK 0072456

วสุธร ดันวัฒนกุล

อรพิน ทองดี

สุนิศา แสงจันทร์

ความคิดเห็นของประชาชนต่อกรำดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

The Opinion of Tumbon Huong Num Kao People Towards the Operations of
Community Strengthening and Grass Root Economic Project, Muang District,
Trad Province, Thailand.

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2. เศรษฐกิจฐานราก
3. ความคิดเห็น

307.1412

ด181

ด.5

ISBN 974-9578-45-7

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2545

พิมพ์ที่ เอบี พรินท์

3/11 ถนนวชิรปราการ ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20000

โทรศัพท์ 0 3879 1623, 0 3879 2268 แฟกซ์ 0 3879 2269

ออกแบบปกโดย ปณิตา วรรณพิรุณ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ที่สนับสนุนงบประมาณโดยทบวงมหาวิทยาลัย และในการดำเนินการในพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออกนี้ จะมีมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นแกนนำ ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาอีก 5 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ และชุมชนเครือข่ายอีก 4 พื้นที่ คือ ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี โดยมีบัณฑิตคืนถิ่น เป็นผู้ประสานงานในชุมชนดังกล่าวตลอดโครงการ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยได้รับความอนุเคราะห์ และความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว ผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน กลุ่มแกนนำต่างๆ สมาชิกกลุ่มต่างๆ และประชาชนทุกคนในตำบลห้วยน้ำขาว รวมถึงบัณฑิตคืนถิ่นประจำตำบลห้วยน้ำขาว คือ นางสาวจันทร์จิรา หวังน้ำ และนางสาวรุ่งนภา ถนนมัสต์ย์ ที่ได้ประสานงานในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ และนายธนัญชัย บุญหนัก ที่ร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ในโอกาสนี้ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ ทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเครือข่าย เครือข่ายชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว ผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำ สมาชิกกลุ่มประชาชนทุกคน ในตำบลห้วยน้ำขาว บัณฑิตคืนถิ่น ตำบลห้วยน้ำขาว และนายธนัญชัย บุญหนัก ที่ได้ให้การสนับสนุน ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการและการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดีตลอดเวลา

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม
วสุธร ดันวิฒนกุล
อรพิน ทองดี
สุนิศา แสงจันทร์

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำนิยามศัพท์	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ความคิดและความคิดเห็น	7
ชุมชน	14
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง	19
การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน	28
ห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน	49
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	74
การดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ	84
ฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า	
	ประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ	97
3	การดำเนินการวิจัย	109
	รูปแบบของการวิจัย	109
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	110
	เครื่องมือรวบรวมข้อมูล	114
	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	115
	การรวบรวมข้อมูล	116
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	116
4	ผลการวิจัย	119
	ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรสังคมของประชาชน	119
	ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก	121
	ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามลักษณะ ทางประชากรสังคม	132
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	147
	สรุปผลการวิจัย	147
	อภิปรายและข้อเสนอแนะ	150
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	153
	บรรณานุกรม	155
	ภาคผนวก	159
	ภาคผนวก ก กรอบการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเศรษฐกิจฐานราก ตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการทบวง มหาวิทยาลัย มหาวิทาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยเครือข่าย	161

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข โครงการที่ 1 โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่าง มหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับชุมชน	166
ภาคผนวก ค โครงการประชุมสัมมนาเรื่องการประสานงานแผนของหมู่บ้าน กับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน	174
ภาคผนวก ง โครงการประชุมสัมมนาเรื่องการจัดทำห้องปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน	179
ภาคผนวก จ โครงการอบรมเตรียมการห้องปฏิบัติการชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด	183
ภาคผนวก ฉ ประวัตินักวิจัย	198

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุปทฤษฎีพัฒนาการตามขั้นตอนประจำวัยของฮาวิกเฮิสท์	12
ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)	32
ตารางที่ 3 อาชีพของชุมชนบ้านแหลม โป๊ะ (ข้อมูลจากการสำรวจ 161 ครัวเรือน)	59
ตารางที่ 4 อาชีพของชุมชนบ้านเปร็ดโน (ข้อมูลจากการสำรวจ 119 ครัวเรือน)	62
ตารางที่ 5 อาชีพของชุมชนบ้านอ่าวกรูด (ข้อมูลจากการสำรวจ 160 ครัวเรือน)	66
ตารางที่ 6 อาชีพของชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว (ข้อมูลจากการสำรวจ 139 ครัวเรือน)	70
ตารางที่ 7 อาชีพของชุมชนบ้านคันทนา (ข้อมูลจากการสำรวจ 86 ครัวเรือน)	73
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่วางแผนเก็บข้อมูลและที่เก็บข้อมูลได้ จำแนกตามสถานภาพหรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน	114
ตารางที่ 9 จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้ จำแนกตาม สถานภาพหรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน เป็นรายหมู่บ้าน	114
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม	119
ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	122
ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาการสร้างรายได้	124
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	125
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	126
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ	127

สารบัญชิตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อ โครงการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาศักยภาพ ของคนในชุมชน	128
ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อ โครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน	130
ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวมีความคิดเห็นต่อ โครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามระดับ ความคิดเห็นรายด้าน	132
ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาการสร้งรายได้ จำแนกตามเพศ	133
ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนจำแนกตามเพศ	133
ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำแนกตามเพศ	133
ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการอนุรักษ์สภาพ แวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามเพศ	133
ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพ ของคนในชุมชน จำแนกตามเพศ	133
ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน จำแนกตามเพศ	134
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามเพศ	134
ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้งรายได้ จำแนกตามอาชีพ	135
ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้งความเข้มแข็งของ ชุมชนจำแนกตามอาชีพ	135

สารบัญชิตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำแนกตามอาชีพ	136
ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติจำแนก ตามอาชีพ	136
ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคน ในชุมชนจำแนกตามอาชีพ	137
ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน จำแนกตามอาชีพ	137
ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นฯ โดยรวมจำแนกตามอาชีพ	138
ตารางที่ 33 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้างรายได้ จำแนกตามอายุ	139
ตารางที่ 34 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนจำแนกตามอายุ	139
ตารางที่ 35 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำแนกตามอายุ	139
ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติจำแนกตามอายุ	140
ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคน ในชุมชนจำแนกตามอายุ	140
ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน จำแนกตามอายุ	140
ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็น โดยรวมจำแนกตามอายุ	141
ตารางที่ 40 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้างรายได้ จำแนกตามสถานภาพฯ	141

สารบัญชิตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 41 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจำแนกตามสถานภาพฯ	142
ตารางที่ 42 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกตามสถานภาพฯ	142
ตารางที่ 43 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามสถานภาพฯ	142
ตารางที่ 44 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจำแนกตามสถานภาพฯ	142
ตารางที่ 45 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยฯจำแนกตามสถานภาพฯ	143
ตารางที่ 46 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามสถานภาพฯ	143
ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้างรายได้จำแนกตามหมู่	144
ตารางที่ 48 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจำแนกตามหมู่	144
ตารางที่ 49 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกตามหมู่	144
ตารางที่ 50 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามหมู่	145
ตารางที่ 51 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจำแนกตามหมู่	145
ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยฯจำแนกตามหมู่	145
ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามหมู่	146

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 2 กรอบความคิดการวิจัย TERMS	28
ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ BAN	30
ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ PAR	36
ภาพที่ 5 วงใน (การพึ่งตนเอง) และวงนอก (การพัฒนา)	39
ภาพที่ 6 หัวใจของโครงการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท	40
ภาพที่ 7 การพัฒนาที่ขาดสมดุลเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ใช้เทคโนโลยีและ ทรัพยากรธรรมชาติมาก ทำให้เกิดปัญหาสังคมและจิตใจ	41
ภาพที่ 8 แผนที่ จังหวัดตราด	51
ภาพที่ 9 อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดตราด	52
ภาพที่ 10 แผนที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด	54
ภาพที่ 11 แผนที่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมไผ่	56
ภาพที่ 12 แผนที่ หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน	60
ภาพที่ 13 แผนที่ หมู่ที่ 3 บ้านอ่าวกรูด	64
ภาพที่ 14 แผนที่ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว	68
ภาพที่ 15 แผนที่ หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา	71
ภาพที่ 16 ประโยชน์ของห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ต่อรัฐบาล ประชาชน ผู้เข้ามาศึกษา และประชาชนในพื้นที่	90
ภาพที่ 17 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนา การสร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	91
ภาพที่ 18 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนา คุณภาพชีวิต	92
ภาพที่ 19 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการฟื้นฟู สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ	93

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 20 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนากำลังคน	93
ภาพที่ 21 การประชุมชี้แจงโครงการ และประชุมร่วมกับนักวิชาการ 6 มหาวิทยาลัย และชุมชนเข้มแข็งอื่น อีก 3 จังหวัด	97
ภาพที่ 22 การประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทชุมชน	97
ภาพที่ 23 นำเสนอข้อมูลรายรับ-รายจ่ายจากการสำรวจ นำเสนอที่วัดห้วยน้ำขาว	98
ภาพที่ 24 วิทยากรจากชุมชนห้วยน้ำขาว ในการประชุมสัมมนาการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน	98
ภาพที่ 25 การประชุมกลุ่มสัมมนาการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน	99
ภาพที่ 26 ศูนย์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม	99
ภาพที่ 27 ศูนย์การจัดทำปุ๋ยชุมชน ตั้งอยู่ที่โรงปุ๋ย หมู่ 1	99
ภาพที่ 28 ศูนย์การเพาะเลี้ยงหอยนางรม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 แปลงสาธิต	100
ภาพที่ 29 ศูนย์การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์สาธิตเอนกประสงค์ หมู่ 2	100
ภาพที่ 30 ศูนย์การจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ผู้สูงอายุ หมู่ 4	101
ภาพที่ 31 ศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4	101
ภาพที่ 32 การอบรมผู้นำด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น	102
ภาพที่ 33 การอบรมทำปุ๋ยชุมชน	102
ภาพที่ 34 การอบรมการเพาะเลี้ยงหอยนางรม	103
ภาพที่ 35 การอบรมการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์	103
ภาพที่ 36 การอบรมทำดอกไม้ประดิษฐ์ และการจัดดอกไม้หน้าศพ	104
ภาพที่ 37 การอบรมการเป็นมัคคุเทศน์	104
ภาพที่ 38 การอบรมเทคนิคการเป็นมัคคุเทศน์	104
ภาพที่ 39 การอบรมการทำนมถั่วเหลือง	105

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 40 การอบรมการทำปาท้องไก่ สำหรับรับประทานกับนมถั่วเหลือง	105
ภาพที่ 41 ประชุมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทุกวันที่ 5 ของเดือน	106
ภาพที่ 42 วิทยากร และสมาชิกส่วนหนึ่งของการประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน	106
ภาพที่ 43 ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ ฐานราก ซึ่งมีเครือข่ายของสถาบันการศึกษาที่ร่วมกันพัฒนาตำบลนี้	107
ภาพที่ 44 ป้ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ที่หน้าศูนย์สาริตเพื่อการตลาด	107
ภาพที่ 45 อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา ส่งมอบงานให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด	108
ภาพที่ 46 อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา และรองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ตรวจสอบพื้นที่ ที่รับมอบงาน โดยมีหัวหน้าส่วนราชการส่วนต่าง ๆ ของจังหวัด และตัวแทนผู้นำ ชุมชนร่วมเป็นสักขีพยาน ณ ห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว	108
ภาพที่ 47 ผังการวางแผนเก็บข้อมูล	113

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมในการสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น จึงถือว่าเป็นทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและมองฐานรากของประเทศเป็นสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ถาวร มั่นคงอย่างแท้จริงตลอดไป

จากนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลดังกล่าวนี้ ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมุ่งเน้นการดำเนินงานในทิศทางเพื่อการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป และสำหรับทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการพัฒนารากฐานด้านวิชาการ การศึกษา เทคโนโลยี และองค์ความรู้อื่นๆ อีกมากมายมาเป็นเวลายาวนานนั้น จึงได้เข้าร่วมในกระบวนการเพื่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติในครั้งนี้ด้วย โดยได้ดำเนินโครงการใน 5 ลักษณะ คือ

1. โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน
2. โครงการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหาร
3. โครงการเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพบริหารสถาบันอุดมศึกษา
4. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ระบบต้นแบบ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชน
5. โครงการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้และทักษะของบัณฑิตและผู้นำชุมชน

ซึ่งโครงการทั้ง 5 ลักษณะดังกล่าวจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์และต่อเนื่องกันและกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากเป็นสำคัญ

การดำเนินงานตามโครงการใน 5 ลักษณะดังกล่าวนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้วางแผนคิดในภาพรวมและได้แบ่งเป็นภาพย่อย ๆ ลงไปในแต่ละภูมิภาครวม 9 ภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย ภาคเหนือ ตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภาคกลางฝั่งตะวันตก ภาคกลางฝั่งตะวันออก ภาคกลางตอนบน ภาคใต้ตอนบน และภาคใต้ตอนล่าง โดยในแต่ละภูมิภาคได้กำหนดให้มีมหาวิทยาลัยแกนนำเป็นผู้ดำเนินการประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาทุกหน่วยในภูมิภาคนั้น ๆ ให้เข้าร่วมในการดำเนินโครงการเพื่อเป็นการประสานศักยภาพและกิจกรรมระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ และเข้าไปสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอีกระดับหนึ่งต่อไป

สำหรับในภูมิภาคภาคกลางฝั่งตะวันออกนี้ มหาวิทยาลัยบูรพาได้รับมอบหมายให้เป็นมหาวิทยาลัยแกนนำในการดำเนินการประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายรวม 6 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ โดยได้เข้าประสานงานเครือข่ายร่วมกับชุมชนในการดำเนินโครงการในพื้นที่ 4 ตำบล ใน 4 จังหวัดคือ

1. ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
2. ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
3. ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
4. ตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

โดยในการพิจารณาพื้นที่ชุมชนเครือข่ายเพื่อการดำเนินการนี้ มหาวิทยาลัยแกนนำ และสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายได้พิจารณาศักยภาพ กิจกรรม แนวทางการดำเนินงานของชุมชนเป้าหมายร่วมกัน และได้ประสานงานกับพื้นที่ชุมชนเครือข่ายเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมในการดำเนินโครงการต่อไป โดยในแต่ละพื้นที่ชุมชนเครือข่ายได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบประสานงานในพื้นที่และดำเนินกิจกรรมตามโครงการ โดยมีกรอบแนวคิด ทิศทาง กิจกรรม การดำเนินงานในรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน แต่ในการเข้าปฏิบัติร่วมกับเครือข่ายชุมชนจริงนั้น แต่ละพื้นที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม โดยให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ และให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริงเป็นสำคัญ ดังนั้นสถานการณ์การดำเนินโครงการในแต่ละพื้นที่จึงมีรูปแบบ ลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ ที่ต่างกัน

สำหรับตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด นั้น ได้ดำเนินกิจกรรมตามกรอบแนวคิดของโครงการโดยเน้นให้ชุมชนเครือข่ายได้แสดงศักยภาพและใช้ศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการประสานงานกันเอง คิดเอง วางแผนเอง ดำเนินการเอง และประเมินผลเอง เป็นหลัก โดยมีบัณฑิตคืนถิ่นเป็นผู้คอยประสานงานระหว่างชุมชนกับผู้รับผิดชอบประสานงานในพื้นที่หรือมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการในตำบลห้วยน้ำขาว จะประกอบด้วย การหารือร่วมกัน การศึกษาข้อมูลร่วมกัน การจัดการประสานแผนพัฒนา การกำหนดทิศทาง รูปแบบ และกิจกรรมเสริมศักยภาพของชุมชนต่างๆ รวมทั้งการสรุปรูปแบบ แนวคิด ทิศทาง เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน ต่อไปในอนาคต

การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยประยุกต์การดำเนินงานให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตามแนวทางดังกล่าว นั้น ถือได้ว่าเป็นรูปแบบ แนวคิด วิธีการ อีกรูปแบบหนึ่ง ที่ทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และบุคลากรในมหาวิทยาลัยได้ร่วมกันกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความมั่นใจ และสามารถที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชนมาผสมผสานกับหลักวิชาการ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน หรือเป็นศูนย์ปฏิบัติการชุมชนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนต่อไป ซึ่งรูปแบบ แนวคิด วิธีการ และผลการดำเนินงานตามรูปแบบดังกล่าว นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษา พัฒนารูปแบบต่อไปอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนารูปแบบ ดังนั้นจึงได้ดำเนินการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่มีต่อการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เพื่อนำแนวคิดไปประยุกต์ และพัฒนาใช้ในลักษณะอื่น ๆ และพื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ต่อการดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะกลุ่มประชากรที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยมุ่งประเด็นไปที่ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในช่วงระยะเวลาที่มีโครงการเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน 2545

2. การเก็บข้อมูล เพื่อการวิจัย ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูล 5 วัน คือ ระหว่างวันที่ 19 – 23 กันยายน 2545

3. ประเด็นในการวิจัยจะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยมีเนื้อหาใน 6 ประเด็น คือ

- 3.1 การพัฒนาการสร้างรายได้
- 3.2 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- 3.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 3.4 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 3.5 การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน
- 3.6 การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน

คำนิยามศัพท์

ความคิดเห็น หมายถึง สิ่งที่ประชาชนได้รับรู้ รับทราบ ต่อปรากฏการณ์ และแสดงทัศนคติ ความรู้สึกของตน ต่อปรากฏการณ์นั้นออกมา

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก หมายถึง โครงการที่มหาวิทยาลัยบูรพาร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาอีก 5 สถาบันและชุมชนเครือข่าย ดำเนินกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน การเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน และกิจกรรมการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้ทักษะของบัณฑิตคืนถิ่น ผู้นำชุมชนและกลุ่มองค์กรในชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาและยืนหยัดอยู่ได้โดยระบบของชุมชน เพื่อชุมชน โดยคนในชุมชนเองเป็นสำคัญ

เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง ระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง มีการพึ่งพาและเกื้อกูลกันและกัน เพื่อการยังชีพและเชื่อมต่อกันภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างสมดุล

การพัฒนาการสร้างรายได้ หมายถึง ระบบการจัดการด้านอาชีพ และการประกอบกิจกรรมในชุมชน ที่จะทำให้ชุมชนมีโอกาส มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ มีงานทำ และมีรายได้มากขึ้นกว่าปกติ

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานของชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน โดยกระบวนการรวมกลุ่มกัน ประสานงานกันระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ในการดำเนินงานในชุมชน โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่จะพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถยืนหยัด ปรับตัว ต่อสู้ กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นไปของการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต แบบแผนการดำเนินชีวิต ที่มีพัฒนาการก้าวหน้าไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความสุขกาย สุขใจ และมีความสุขในการดำรงชีวิตในสังคม ตามภาพพึงประสงค์ของสังคม และประชาชน ในชุมชนนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นๆ

การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หมายถึง การดำเนินการดูแล บำรุง รักษา สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยจิตสำนึกของคนในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้สภาพทางธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น และ มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล เหมาะสม แบบยั่งยืน ยาวนานตลอดไป

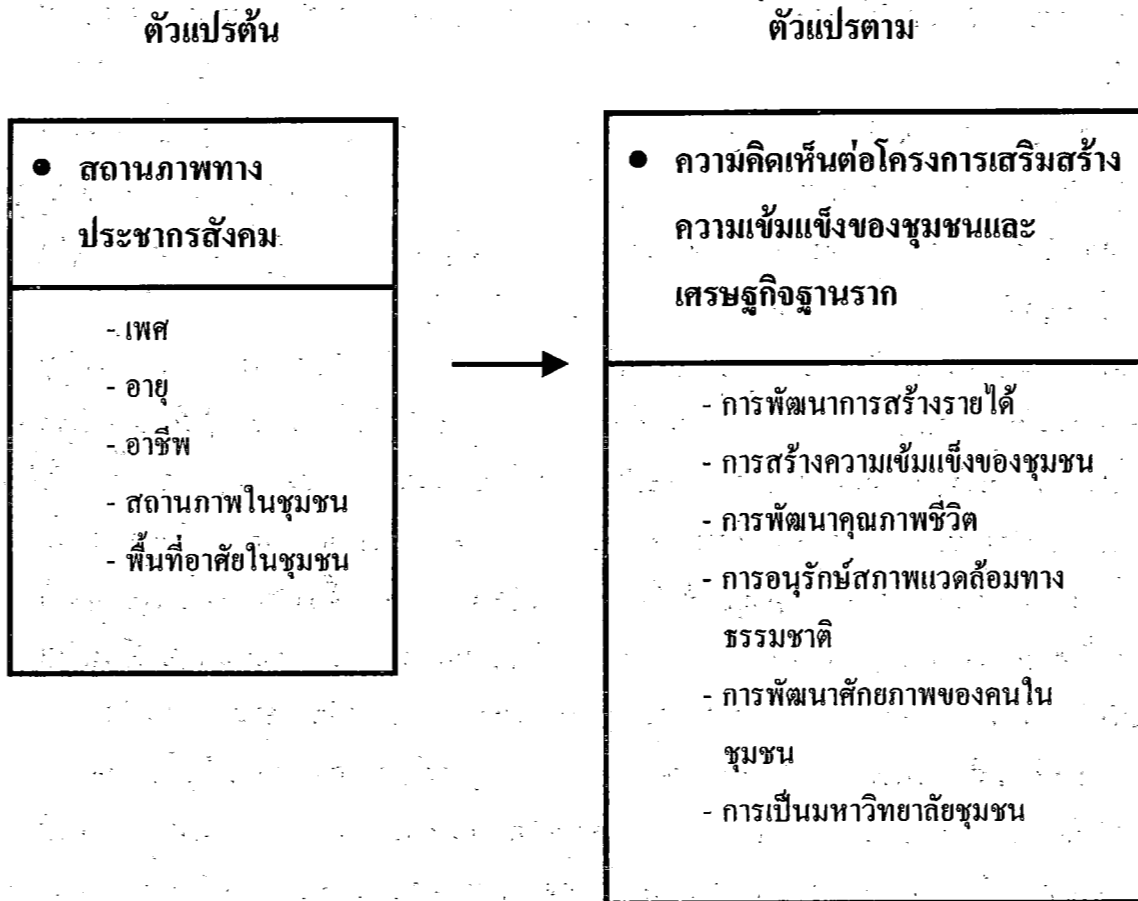
การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน หมายถึง กระบวนการในการส่งเสริม สนับสนุน คนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารจัดการ การพัฒนาชุมชนของตนเองมากขึ้น และมีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ ในการที่จะคิดเอง วางแผนเอง ดำเนินการเอง ประเมินผลเอง และก้าวเดินต่อไปได้ด้วยชุมชนเอง จนเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ในชุมชน

การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน หมายถึง ความสามารถของชุมชนที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน หรือ ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจมาเรียนรู้ หรือนักวิชาการ นักการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลทั่วไปที่สนใจ ได้มีโอกาสมาเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะทำงาน เพื่อความก้าวหน้าของชุมชนมากยิ่งขึ้นไป

มหาวิทยาลัยชุมชน หมายถึง ศูนย์ปฏิบัติการหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายในชุมชน ทั้งที่เป็นสภาพของชุมชน กิจกรรมในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ประสบการณ์ของชุมชน

วิธีการประกอบอาชีพ วิถีคิดและการปฏิบัติ ตลอดจนวิถีชีวิตและแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชน
ซึ่งสามารถสอนหรือถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความคิดและความคิดเห็น
2. ชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
4. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน
6. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. การดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก
ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

1. ความคิดและความคิดเห็น

1.1 ความหมายของ “ความคิด”

ความคิด เป็นพื้นฐานสำคัญของการกระทำ ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันล้วนมาจากความคิด และการกระทำทั้งสิ้น (ยูดา รักไทย, 2544 : 11-12)

มนตรี เข้มกลสิกร (2545 : 13-14) ได้สรุปความหมายของการคิดไว้ว่า การคิดเป็นกระบวนการธรรมชาติ และตื่นตัว (active) การคิดจะเกิดขึ้นภายใต้บริบททางกายภาพที่เอื้ออำนวย และบริบทของบุคคลที่ฝึกฝน นอกจากนั้นสังคมและวัฒนธรรม ยังมีอิทธิพลต่อกระบวนการคิด และกระบวนการคิดยังเกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์เดิมของบุคคล

1.2 องค์ประกอบของความคิด

ความคิดที่เป็นไปเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ของชีวิตที่เปรียบพร้อมด้วยภูมิปัญญาไม่ว่าจะเป็นการคิดวางแผน คิดพัฒนา คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา หรือคิดตัดสินใจ เป็นการคิดที่ประกอบด้วย 1) การมองการณ์ที่กว้างไกล ไตร่ตรองถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และผลของการกระทำตามความคิดนั้น ที่จะตามมาในภายหลังอย่างถ่องแท้ 2) ข้อเท็จจริง องค์ความรู้ (Knowledge) และความคิดอื่น ๆ รวมถึงทักษะที่มีอยู่ ซึ่งจะถูกรวบรวม ประมวลผล คัดสรร และดัดแปลง เพื่อให้ได้ความคิดใหม่ ๆ และทางแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เช่น การชำระรักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ 4) ความคิดสร้างสรรค์ โดยปราศจากการยึดติดของกรอบความคิด (Paradigm) เดิม ๆ (ยุดา รักไทย, 2544 : 11-12)

จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือ เรียกว่า เป็นการคิดเอนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วย (อารี พันธุ์ณี, 2540 : 33)

1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ที่เรียกว่า Wild Idea เป็นความคิดที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

2) ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

3) ความคิดยืดหยุ่นหรือยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือ แบบของความคิดที่เกิดขึ้นทันที และความคิดยืดหยุ่นด้านดัดแปลง

4) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) ซึ่งจะขาดมิได้ ซึ่ง เนลเลอร์ (Knellre, 1956) อ้างใน อารี พันธุ์ณี, 2540 : 39) กล่าวว่า ความคิดละเอียดละออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่เป็นพิเศษให้สำเร็จ พัฒนาการของความคิดละเอียดละออขึ้นอยู่กับอายุ เพศ และความสามารถเฉพาะตัว โดยพบว่าอายุมากจะมีความสามารถด้านนี้มากกว่าอายุน้อย และเด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความละเอียดละออ

1.3 สมอกับความคิด

การคิดซึ่งเป็นความสามารถของสติปัญญา มีอยู่ 2 ชนิด คือ 1) เกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์ (Crystallized intelligence) 2) ติดตัวมาแต่กำเนิด (Fluid intelligence) ซึ่งส่วนประกอบสำคัญของสมองและการคิด (ยุดา รักไทย, 2544 : 17-26) คือ

1) กลไกของสมอง ส่วนประกอบสำคัญของกระบวนการคิด คือ ความจำ ข้อมูล และ ความรู้ต่าง ๆ ที่ผ่านสัมผัสเข้ามา และถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การบันทึก (Registration) การเก็บ (Retention) และการเรียกใช้ (Retrieval)

2) โครงสร้างทางสมอง สมองของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ซีก ด้านซ้ายและด้านขวา โดยมีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน คือ สมองซีกซ้ายรับข้อมูล จะรับผิดชอบการเรียนรู้ด้านอารมณ์ (Emotional) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) รวมทั้งมีความเมตตา รวมถึงสัญชาตญาณ และลางสังหรณ์ต่าง ๆ สมองซีกซ้าย จะทำหน้าที่ควบคุมการรับรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลเป็นตรรกะ (Logic) เป็นการคิดแบบมีเหตุผลแยกแยะ (Analytical) เชิงวิเคราะห์

3) การประสานพลังสมองทั้งสองข้าง จากผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้สมองซีกขวาจะควบคุมความคิดเชิงสร้างสรรค์ไว้ แต่ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของการคิด ก็ยังคงต้องใช้พลังสมองทั้งสองข้างประสานกัน

4) การประสานพลังสมองให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีขั้นตอน คือ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นบ่มความคิด ขั้นพิชิตคำตอบ และขั้นตรวจสอบ

1.4 ความคิดเห็น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน: 2525, 174, 178) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความ” ที่เป็นคำนำหน้ากริยาหรือวิเศษณ์เพื่อแสดงภาพและให้ความหมายของ “คิดเห็น” ว่าเป็นกริยาที่แปลว่า เข้าใจ ดังนั้น ความคิดเห็นจึงมีความหมายรวมว่าเป็นการแสดงภาพของความเข้าใจ

เวปสเตอร์ (Webster, 1995: 815) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” (opinion) ว่า (1.) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากใจของมนุษย์เพื่อการมอง เลือก พิจารณาเลือกหรือประเมินสิ่งใด สิ่งหนึ่งเป็นการเฉพาะ (2.) เป็นความเชื่อที่มีระดับมากกว่าความประทับใจแต่ไม่ใช่การมีความรู้ (3.) เป็นการแสดงออกซึ่งการพิจารณาหรือประเมินอย่างเป็นระบบมีเหตุมีผลหรือได้รับการชี้แนะจากความเชี่ยวชาญ กฎเกณฑ์หรือหลักการต่างๆ

ความคิดเห็น (วิสุทธิ สุทธิบุญ: 2542, 6) หมายถึง สิ่งที่คิดไว้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการไตร่ตรอง

ความคิดเห็น จึงมีความหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการไตร่ตรองจากใจของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นภาพรวมของความเข้าใจ การมอง การพิจารณาเลือกหรือประเมินอย่างเป็นระบบพอแก่เหตุและผลหรือกฎเกณฑ์ความเชี่ยวชาญที่ประสบ

1.5 พัฒนาการของความคิด

ในความเป็นมนุษย์นั้น สิ่งที่ทำให้เราแตกต่างกันอยู่ที่ความรู้สึกรู้จักคิด จิตใจ ลักษณะนิสัยซึ่งหล่อหลอมมาจากการสั่งสอนอบรมระหว่างการศึกษา (นายข้าวโลก, 2542 : 97) ความแตกต่างนี้พัฒนาขึ้นมาจากการพัฒนาการของชีวิต ซึ่งนำมาสู่ความแตกต่างของพัฒนาการของความคิดได้เช่นกัน ณ ที่นี้จึงจะกล่าวถึงพัฒนาการของชีวิตรวมทั้งพัฒนาการความคิดดังนี้

เอริก แอริกสัน (Erick Erickson, 1902 อ้างใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2540 : 35 –43) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์และพัฒนาการบุคลิกภาพในทฤษฎี Psychosocial Development Stage โดยแบ่งชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็น 8 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนบอกอายุไว้อย่างสังเขป ซึ่งคำว่าขั้นตอน คือ มนุษย์มีกระบวนการพัฒนาการเป็นขั้น ๆ จากลำดับหนึ่งสู่ลำดับหนึ่งไปสู่อีกลำดับหนึ่งเหมือนการขึ้นบันได ไม่มีการข้ามขั้น พัฒนาการลำดับต้นย่อมมีผลกระทบสืบเนื่องต่อพัฒนาการลำดับต่อ ๆ ไป ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อายุโดยประมาณ 0 – 18 เดือน มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ พ่อแม่หรือบุคคลที่ทำหน้าที่แทน มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) คือ ความไว้วางใจ แข็งกับความสงสัยในใจผู้อื่น (Trust vs Mistrust) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ เป็นฝ่ายต้อนรับ รู้จักให้ตอบแทน พัฒนาการไว้วางใจกับโลกรอบ ๆ ตัวเขา และสำรวจโลก

ขั้นตอนที่ 2 อายุโดยประมาณ 18 เดือน ถึง 3 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ พ่อแม่หรือบุคคลที่ทำหน้าที่แทน มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) คือความเป็นอิสระดังใจแข็งกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy vs Shame and Doubt) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ ดื้อดึงหรือยอมให้เป็นไป พัฒนาการรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมพฤติกรรม พัฒนาความรู้สึกว่าคุณมีความตั้งใจจะทำอะไรก็แสดงออกตามเจตนา

ขั้นตอนที่ 3 อายุโดยประมาณ 3-6 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ สมาชิกในครอบครัว มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) คือ ความคิดริเริ่มแข็งกับความรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ ทำโดยเลียนแบบ ลองทำแบบลองผิดลองถูก โดยไม่มีตัวแบบ พัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนกับตัวแบบที่รู้จัก เริ่มรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 อายุโดยประมาณ 6-12 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง เพื่อนบ้านและบุคคลที่โรงเรียน มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) คือ ขยับเอาการเอางานแข่งกับความรู้สึกลด้อย (Industry vs Inferiority) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ แข่งขันกันทำงานและร่วมมือกันทำงาน พัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง โดยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 5 อายุโดยประมาณ 13-20 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อนต่างกลุ่ม ผู้ที่ตนถือเป็นแบบ มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) คือ พัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนแข่งกับการไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs Diffusion) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ การเป็นตัวของตัวเอง การพ้นจากพันธะผูกพัน การยอมรับผู้อื่น *เลือกบทบาทของตนเอง*

ขั้นตอนที่ 6 อายุโดยประมาณ 20-40 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ คู่ชีวิต มิตรรัก ผู้ร่วมงาน คู่แข่ง มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) ความสนิทสนมหา ความร่วมใจ แข่งกับความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy and Solidarity vs Isolation) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ เป็นตัวเองเด็ดเดี่ยว *รู้จักละตนเพื่อผูกพันกับผู้อื่น* พัฒนาความสัมพันธ์ที่สนิทสนม รู้จักรักเพศตรงข้ามเพื่อแต่งงาน

ขั้นตอนที่ 7 อายุโดยประมาณ 40-60 ปี มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ คู่ครอง ลูก เพื่อน เพื่อนร่วมงาน ชุมชน สังคม มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) การส่งเสริมบำรุงผู้อื่นแข่งกับการพะวงเฉพาะตน (Generativity vs Self absorption) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ ทำงานให้ถูกล่วง *บำรุงส่งเสริมผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม* ให้ผู้อื่นในสิ่งที่มีคุณค่า

ขั้นตอนที่ 8 อายุโดยประมาณ 60 ปีขึ้นไป มีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นศูนย์กลาง คือ คู่ชีวิต ญาติ เพื่อน ลูกหลาน ชุมชน ศาสนา มีลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคม (Psychosocial crisis) ความมั่นคงทางใจแข่งกับความสิ้นหวัง (Integrity vs Despair) มีลักษณะเด่นประจำพัฒนาการ คือ มีความสำนึก รู้ตัว รู้เท่าอดีต พร้อมต่อความไม่เที่ยง เผชิญความตาย เอาชนะความรู้สึกไร้ค่า เข้าใจความหมายของการดำรงชีวิต

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิสท์ (Robert Haighurst, 1972, 1979 อ้างใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2540 : 44 -46) ได้เสนอลักษณะพัฒนาการตามขั้นตอนประจำวัยเช่นกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปทฤษฎีพัฒนาการตามขั้นตอนประจำวัยของฮาวิกเฮิสท์

ช่วงระยะเวลา	ลักษณะพัฒนาการที่พึงมีพึงเป็น
วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น (Infancy and early Childhood)	1) ประสบผลสำเร็จในความต้องการทางกายภาพด้านการกิน การนอน 2) เรียนรู้การกินอาหารที่เป็นของแข็ง 3) เริ่มมีอารมณ์ร่วมกับพ่อแม่พี่น้อง 4) เรียนภาษาพูด 5) รู้จักขยับถ่าย 6) เดินได้คล่องแคล่ว 7) รู้จักความแตกต่างระหว่างเพศ
วัยเด็กตอนกลาง (middle children)	1) เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการเล่นกีฬาทางกายภาพ 2) รับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางบวก 3) ยอมรับการมีบทบาททางเพศหญิงเพศชาย 4) เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมวัย 5) พัฒนาความรู้สึกด้านคุณค่า จริยธรรม และมีสติ 6) เริ่มมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง มีความผูกพันกับครอบครัวน้อยลง 7) พัฒนาการอ่านเขียน และคณิตศาสตร์เบื้องต้น 8) พัฒนาความเข้าใจในตนเองและโลก
วัยรุ่น (adolescence)	1) พัฒนาความคิดรวบยอดและทักษะการแก้ปัญหา 2) มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับเพื่อนร่วมวัยชายหญิง 3) เข้าใจและประพฤติตามจริยธรรม 4) มีจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม 5) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและใช้ร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ 6) เตรียมตัวด้านอาชีพ 7) มีความเป็นอิสระภาพทางอารมณ์แตกต่างจากพ่อแม่

ตารางที่ 1 สรุปทฤษฎีพัฒนาการตามขั้นตอนประจำวัยของฮาวิกเฮิสท์ (ต่อ)

ช่วงระยะเวลา	ลักษณะพัฒนาการที่พึงมีพึงเป็น
วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (young adulthood)	1) มีความรักและเลือกคู่ครอง 2) เรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความสุขกับผู้ร่วมงาน และคู่ชีวิต 3) เริ่มครอบครัวของตนเองและแสดงบทบาทเป็นพ่อแม่ 4) เลี้ยงดูบุตรธิดา 5) มีความรับผิดชอบในการจัดการบ้านเรือน 6) เริ่มอาชีพและมีงานอาชีพ 7) เริ่มมีความรับผิดชอบและตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี 8) เริ่มสร้างเครือข่ายทางสังคม
วัยกลางคน (middle adulthood)	1) ช่วยเด็ก ๆ ในการปรับตัวระหว่างชีวิตในบ้านกับโลกภายนอก 2) มีกิจกรรมพักผ่อนนอกเวลาอย่างผู้ใหญ่ 3) มีความสัมพันธ์กับคู่ชีวิตอย่างเพื่อนร่วมชีวิต คู่คิด 4) มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมอย่างผู้ใหญ่ 5) มีความพึงพอใจในกิจการอาชีพ 6) ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางกายของวัยกลางคน 7) ปรับตัวเข้ากับพ่อแม่ผู้แก่เฒ่าของตนเอง
วัยสูงอายุ (old age)	1) ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางกาย 2) ปรับตัวกับการเกษียณอายุและการเปลี่ยนแปลงรายได้ 3) จัดระเบียบชีวิตที่มีความสุข 4) เรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ชีวิตหลังเกษียณ 5) ปรับตัวกับการตายจากของคู่ชีวิต และผู้ที่เป็นที่รัก 6) สร้างกลุ่มเพื่อนร่วมวัยชรา 7) ปรับตัวกับบทบาททางสังคม

อย่างไรก็ตาม นอกจากพัฒนาการตามวัยหรือขั้นตอนของชีวิตที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของพัฒนาการชีวิตและพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกันอย่างแท้จริง คือ เพศหญิง และเพศชาย

การที่เพศหญิงชายมีความแตกต่างกันนั้น สามารถกล่าวได้ว่าร่างกายได้ถูกออกแบบและสร้างมาให้มีร่างกายที่ต่างกันตั้งแต่เริ่มถือกำเนิด เช่น เพศหญิงถูกออกแบบให้ร่างกายต้องผลิตไข่ ผลิตน้ำนม ส่วนเพศชายนั้น มีกลไกของร่างกายที่ถูกเตรียมไว้สำหรับผลิตสเปิร์ม ซึ่งชีวภาพเหล่านี้จะกำหนดให้เกิดโครงสร้างและพฤติกรรมที่สนับสนุนความแตกต่างระหว่างเพศมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการวิจัยส่วนใหญ่พบว่ารูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างของคนมีรูปแบบพฤติกรรมที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการทางเคมีในร่างกายนั่นเอง (ข้าวโลก, 2542 : 98) ดังเช่น ดร. เจโรม คาแกน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา ระบุว่า เด็กผู้หญิงนั้นมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านจิตใจร่างกายดีกว่าเด็กผู้ชาย และอดทนกว่าด้วย และนักวิจัยบางท่านระบุว่า ในทางชีววิทยาเด็กผู้ชายเปราะบางกว่าเด็กผู้หญิง (ทอฝัน, 2541 : 20) ดังนั้นเด็กผู้หญิงจะมีความมั่นคงทางอารมณ์มากกว่า เด็กผู้ชายจึงต้องการความสนับสนุนให้มีความมั่นคงทางอารมณ์มากกว่าเด็กผู้หญิง (ข้าวโลก, 2542 : 100)

ความแตกต่างของชายหญิงยังถูกรอบงำด้วยอิทธิพล ค่านิยมและวัฒนธรรมความเชื่อในการเลี้ยงดู นักวิจัยพบว่า ฮอว์โมน พันธุกรรม ระบบประสาท และระบบสารเคมีในร่างกายแต่ละคนถูกออกแบบมาให้ต่างกัน รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูก็แตกต่างกันทำให้มีความเป็นหญิงชายอย่างน้อยแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นทั้งแรงกระตุ้นจากภายในตัวเด็กเอง บวกกับค่านิยมความเชื่อทางสังคมจึงทำให้เด็กหญิงและชายแตกต่างกัน (ข้าวโลก, 2542 : 99 - 100)

2. ชุมชน

2.1 ความหมาย

ชุมชน ความหมายของชุมชนทางสังคมวิทยา มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมายและแตกต่างกันออกไปหลายประการ แต่พอสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมตัวกันอยู่ โดยมีความผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ของสังคมนั้น ๆ (จริยาวัตร คมพยัคฆ์, อุดม คมพยัคฆ์, 2526 : 5)

จีรพรรณ กาญจนะจิตตา (อ้างถึงใน โสกา ชปีลมันน์, สมบัติ สุพัตตชัย, และประกายรัตน์ สุขุมลชาติ, 2534 : 13) ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มี

การสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีประโยชน์คล้าย ๆ กันและมีพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น การใช้ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือมีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

Arthur Dunham (อ้างถึงในพัฒนา สุจํานงค์, 2537 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ตั้งภูมิลานาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน และมี ส่วนสำคัญของชีวิตทั่ว ๆ ไปอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจจะดูได้จากขนบธรรมเนียม ประเพณี และการพูด เป็นต้น

สรุป ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนในพื้นที่หรืออยู่ในบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งด้านความคิดและการกระทำ รวมถึงมีวิถีการดำเนินชีวิตทั่ว ๆ ไปเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 องค์ประกอบของชุมชน

Nelson และคณะ (อ้างถึงในพัฒนา สุจํานงค์, 2537: 4) กล่าวไว้ในหนังสือ Community Structure and Change สรุปได้ว่า การที่จะประกอบเป็นชุมชนได้นั้น จะต้องประกอบด้วย 3 อย่าง คือ

1. ประชากร
2. อาณาเขตของพื้นที่
3. ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของประชาชนที่ดิงาม

จริยาวัตร คมพัยคัม, อุดม คมพัยคัม (2526 :5) สรุปว่า ชุมชนควรประกอบด้วย

1. มีประชาชน หรือกลุ่มชน (people)
2. มีความสนใจของคนร่วมกัน (Common interest) มีการดำรงชีวิตร่วมกัน (Common living)
3. มีอาณาบริเวณหรือพื้นที่ (area)
4. มีความสัมพันธ์ปฏิบัติ (interaction) มีผลประโยชน์และความสะดวก สบายร่วมกัน
5. มีความสัมพันธ์ของสมาชิก (relationship) ที่ผูกพันให้ชุมชนนั้น ๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี

2.3 ชนิดของชุมชน

Sanders (อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยัคฆ์. 2526, หน้า 5-6) ได้จำแนกชุมชนออกเป็น 4 ชนิด คือ

1) ชุมชนในชนบทที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวและพึ่งตนเอง ชุมชนชนิดนี้มีการติดต่อกับชุมชนอื่นน้อย สภาพการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกนัก ประชาชนใช้ภาษาของตนเองเฉพาะ ยึดมั่นในความเชื่อและการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาช้านาน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมีความใกล้ชิดกันแบบปฐมภูมิ หมายถึงมีความรู้จักกัน คั่นเคยกันมาก เมื่อถามหาบุคคลใดในชุมชนย่อมรู้จักกันอย่างทั่วถึง

2) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสากันระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ทั้งนี้เพราะมีการเคลื่อนย้ายของประชาชนจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง ทำให้น้ำหรือพาเอาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากที่เดิมไปสู่แหล่งใหม่ หรือจากแหล่งใหม่กลับไปยังที่เดิม

3) ชุมชนเมือง เป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

4) ชุมชนนครบาล เป็นสภาพชุมชนที่ใหญ่ มีความเจริญทางวัตถุมากมาย เป็นที่รวมของสถานที่สำคัญ ๆ ทางการเงิน การอาชีพและสถาบันต่าง ๆ ประชาชนมีความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมแตกต่างกันออกไป มีการย้ายเข้าของประชาชนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ชุมชนชนิดนี้เกิดสภาพขยายออกไปทุกที

2.4 ความเป็นชุมชน (ขนิษฐา กาญจนรังษิณันท์ : 7)

ชุมชนไม่ใช่มีเพียงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือพื้นที่เขตการปกครองที่เป็นหมู่บ้านตำบลเท่านั้น แต่ชุมชนต้องมีคนหลายคนที่อยู่ด้วยกันใช้ชีวิตร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ร่วม มีความสัมพันธ์กัน มีวัฒนธรรม คุณลักษณะสำคัญเหมือนกัน เช่น นับถือศาสนาเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน มีค่านิยมขนบประเพณีอย่างเดียวกัน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีแรงเกาะเกี่ยวกันอยู่บางอย่าง อาจด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน ความเป็นเครือญาติ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือแม้แต่ภาวะจำยอม เช่นอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ที่เดียวกันหรือความจำเป็นที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันในการผลิต ในชุมชนจะมีการแบ่งปันประโยชน์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่งแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามชุมชนไม่ใช่ภาพที่หยุดนิ่งตลอดเวลา ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์แวดล้อมของสังคมภายนอก บางเวลาความสัมพันธ์ในชุมชนก็มีความเข้มแข็ง บางเวลาก็เสื่อมสลาย ชุมชนจะมีกระบวนการปรับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนอยู่ตลอดเวลาให้เป็นหน่วยทางสังคมที่คนสามารถพึ่งพาอาศัยกันและแก้ปัญหาของส่วนรวมได้

2.5 ภาพชุมชนในอนาคต (ขนิฏฐา กาญจนรังษิณินท์ : 9-10)

การพัฒนา จะก่อให้เกิดอะไรขึ้นบ้างในอนาคต แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยากทำให้ชัดเจนได้ยาก เพราะยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น สภาพการณ์ของสังคมโลก ความมั่นคงทางการเมือง ความผันแปรทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและประชาสังคมรวมทั้งความเข้าใจในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วตามรัฐธรรมนูญ นโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่ กระแสสังคมที่ภาคประชาสังคมกำลังผลักดัน พอจะบอกได้ว่าในอนาคตไม่เกิน 5 ปีข้างหน้า เราจะได้เห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในชุมชน

1) ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ ช่องทางการสื่อสารของคนในชุมชนเดิมคือการพบปะกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ตามงานสังคมหรือกิจกรรมตามประเพณีของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มองค์กรที่เป็นสมาชิก การประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเพื่อรับฟังข้อราชการที่ผู้ใหญ่บ้านรับมาจากทางอำเภอและการสื่อสารทางหอกระจายข่าว ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่เราจะได้พบคือ เวทีสาธารณะของชุมชน หรือจะเรียกว่า เวทีชาวบ้าน เวทีหมู่บ้าน เวทีกลางบ้าน หรือเวทีประชาคมก็สุดแล้วแต่ ช่องทางการสื่อสารในรูปแบบใหม่นี้จะไม่ใช้การสื่อสารทางเดียวและเวทีนี้จะไม่ใช้เวทีรับฟังข้อราชการ แต่จะกลายเป็นเวทีที่คนได้รับรู้ถึงความคิดเห็นของกันและกันที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หากจะขยายการรับรู้ออกไปถึงเรื่องของส่วนรวม เรื่องของปัญหาของชุมชน ปัญหาของประเทศชาติ

2) กระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจรูปแบบใหม่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันจะมีมากขึ้น เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตการเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียนรู้จากองค์ความรู้ของชุมชน และที่สำคัญจะเกิดการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนมากขึ้น การเรียนรู้เรื่องราวของตัวเองด้วยภาษาพื้นบ้านที่เข้าใจได้ง่ายแบบชาวบ้านพูดกันเอง จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและศักยภาพของชุมชนตัวเองมากขึ้น กระบวนการตัดสินใจโดยคนในชุมชนจะผ่านการถกเถียงด้วยเหตุผลของคนที่เกี่ยวข้องมาร่วมสุขมาด้วยกัน จะมีให้เห็นได้บ่อยครั้ง การเจรจาต่อรองระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกฝ่ายร่วมกันจะเกิดและบรรลุผลได้ง่ายขึ้น

3) รูปแบบความคิดใหม่ จากการโทษคนอื่น ผลักภาระให้คนอื่น และพึ่งพาคนอื่นในการแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน อีก 5 ปีข้างหน้าคนจะมีรูปแบบความคิดแบบใหม่มากขึ้น โดยจะมีความคิดว่า เรื่องราวของชุมชน คนในชุมชนต้องเป็นคนแก้ปัญหา การจัดการพัฒนาของ

ชุมชน คนในชุมชนต้องตัดสินใจและรับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาของชุมชน การรับผิดชอบการแก้ไขปัญหาของชุมชน การเลือกตั้งองค์กรท้องถิ่น และตัวแทนเป็นนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งจะเป็นตัวเร่งให้รูปแบบความคิดใหม่ก่อตัวได้เร็วขึ้น

4) ภาวะผู้นำรูปแบบใหม่ ชุมชนเคยมีผู้นำคนหรือกลุ่มเดียวมานาน ผู้นำต้องเป็นคนดี คนขยัน คนเสียสละ ทำงานทุกอย่างในชุมชนเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนให้กับคนทั้งชุมชน ผู้นำจึงเป็นคนเก่ง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นคนผูกขาดความเก่ง แต่ผู้นำใน 5 ปีข้างหน้าจะไม่ใช้รูปแบบนี้ จากกิจกรรมที่คนในชุมชนต้องร่วมกันตัดสินใจ ผู้นำจะต้องเปลี่ยนจากคนนำมาเป็นคนประสาน และคนกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องกระจายงานและความรับผิดชอบ แล้วคอยดูแลให้กลไกต่าง ๆ ทำงาน ไม่ใช่บังคับกลไกเสียเอง เชื่อว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ในชุมชนจะมีภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ที่เรียกว่า Community leadership ไม่ใช่ Community leader(s) เป็นการยกระดับภาวะผู้นำของชุมชนไม่ใช่ของบุคคล และเปลี่ยนรูปแบบการนำของผู้นำ (ที่เป็นบุคคล) จากการนำเป็นการเอื้ออำนวยให้คนในชุมชนร่วมกันนำ

5) ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนรูปแบบใหม่ ชุมชนเคยพึ่งพารัฐและเรียกร้องให้รัฐช่วยแก้ปัญหาให้เสมอมา ใน 5 ปีข้างหน้า ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาจะลดลง แต่จะเกิดความร่วมมือกันมากขึ้นในขณะที่มีการให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรของชาติ การมีระบบตรวจสอบการบริหารของรัฐโดยประชาชน การบังคับใช้ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของรัฐ การมีระบบประชาพิจารณ์ การมีสภาที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การทำงานของศาลปกครอง ฯลฯ จะทำให้ประชาชนตระหนักในสิทธิของตนเองมากขึ้นในการกำกับดูแลการทำงานของภาครัฐ ผนวกกับความพยายามเร่งส่งเสริมการพัฒนาโดยประชาชน ซึ่งทำให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ของตนเองควบคู่ไปกับสิทธิ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนจึงเกิดคุณภาพในทางสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย

6) บรรทัดฐานของชุมชนรูปแบบใหม่ เมื่อคนในชุมชนมีปัญหา มักแจ้งต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน ขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจ อิทธิพล ความร่วมมือในชุมชนจะเกิดเฉพาะเรื่องงานบุญงานประเพณีหรือเรื่องร้ายแรงปัจจุบันทันด่วนเฉพาะหน้าจริง ๆ แต่ใน 5 ปีข้างหน้าเราจะเห็นบรรทัดฐานใหม่ของชุมชน คือ เมื่อคนในชุมชนมีปัญหา เรื่องจะถูกนำไปคุยกันช่วยเหลือกันในเวทีสาธารณะของหมู่บ้าน ความช่วยเหลือเอื้ออาทรและร่วมมือกันเองภายในชุมชนจะกลับมาเป็นบรรทัดฐานของชุมชนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่สูญหายไปตามกาลเวลาในช่วงที่เราพัฒนาสร้างความทันสมัยกัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

แม้การพัฒนาจะสร้างผลกระทบต่อชุมชนมา 3 ทศวรรษ แต่ความเป็นชุมชนยังดำรงอยู่ จากข้อสรุปของ ศ.นพ. ประเวศ วะสี เกี่ยวกับชุมชนที่สำคัญ คือ คำกล่าวที่ว่า “กระแสใหญ่ในโลกจะมีแต่โลกาภิวัตน์ก็หาไม่ แต่จะมีกระแสของชุมชนภิวัตน์ หรือความเป็นชุมชนเกิดขึ้นในขณะเดียวกันด้วย ความเข้มแข็งของชุมชนจะแก้ปัญหาทุกชนิด และพัฒนาทุกอย่างพร้อมกันไปอย่างบูรณาการ” (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543) ดังนั้นการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาในประเด็นที่สำคัญคือ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

3.1 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

จากความหมายของชุมชนซึ่งสามารถอธิบายได้หลากหลายแนวคิดดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า ที่เรียกกันว่าชุมชนเข้มแข็งหมายความว่าอย่างไร จึงควรพิจารณาจากประเด็นคุณลักษณะของ “ชุมชนเข้มแข็ง” ควรจะมีลักษณะอย่างไร การพิจารณาชุมชนจะเข้มแข็งหรือไม่นั้น ได้มีผู้เสนอนัยยะ หรือลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้หลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สุวิทย์ ยิงวรพันธุ์ (2545) กล่าวถึงการพิจารณาคุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งว่า สามารถพิจารณาได้จากทางใดทางหนึ่งในสองทางนี้ คือ คุณลักษณะแรก ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นพื้นเดิมพอสมควรอยู่แล้ว (ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก) จะมากขึ้นขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนในชุมชน จึงอาจจะพร้อมรับบริการหรืองบประมาณที่มีองค์กรหรือผู้มอบให้นำไปเพิ่มพูนการพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น คุณลักษณะที่สอง คือ ชุมชนบางแห่งยังมีความอ่อนแอ (ซึ่งมีค่อนข้างมากในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา) ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยตัวเองในเกือบทุกด้าน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาล เอกชนที่จะให้ความช่วยเหลือ ก็มีเจตจำนงที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ ให้พัฒนาขึ้นจนแข็งแรง (www.cdd.moi.go.th/july141.htm)

กาญจนา แก้วเทพ (2540 อ้างใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543) ได้เสนอเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนว่าอาจพิจารณาได้จาก

1) ตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์ คือสิ่งที่บ่งบอกความเข้มแข็งของชุมชน คือ การเจริญเติบโตในเชิงปริมาณและคุณภาพขององค์กร นั่นคือ มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และมีการสืบทอดคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามารับช่วงภาระงาน ส่วนในมิติเชิงคุณภาพดูได้จากความรู้ความสามารถและทักษะ รวม

ทั้งความคิด และพลังแห่งศีลธรรมทั้งของสมาชิกและผู้นำ อีกทั้งผู้นำอาจดูได้จากความสามารถและการประสานผลประโยชน์ สิ่งสำคัญที่ต้องดูอีกอย่างคือ พลังสร้างสรรค์ของสมาชิกในการคิดค้น และทำกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวา และมีความต่อเนื่อง

2) ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม คือ ผลงานหรือกิจกรรมกลุ่มมีความต่อเนื่อง ดำเนินการอย่างเป็นเครือข่าย และขยายกิจการใหม่ ๆ นอกจากนี้พิจารณาได้จากความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่องค์กรเผชิญในภาวะวิกฤต

3) ปริมาณและคุณภาพของทุนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ หรือสภาพแวดล้อม พิจารณาจากทุนด้านปริมาณของวัสดุที่เพิ่มมากขึ้น หรือได้มา ส่วนมิติเชิงคุณภาพ พิจารณาจากความยั่งยืนของทุน

4) ทุนเพื่อนหรือเครือข่าย การมีเครือข่ายสมาชิกหรือกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเห็นถึงศักยภาพในการระดมทุน พิจารณาได้จากเครือข่ายสมาชิกที่มีกว้างขวางมากขึ้นและ ความสามารถในการจัดการเครือข่าย

5) สถานภาพขององค์กรชุมชน ซึ่งองค์ประกอบจากหนึ่งถึงสี่เป็นเพียงการพิจารณาจากตัวองค์กรชุมชนเท่านั้น การพิจารณาศักยภาพควรพิจารณาอ้างอิงจากภายนอกด้วย นั่นคือ การประเมินการยอมรับต่อองค์กรชุมชนจากกลุ่มบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องว่าให้การยอมรับในเรื่องใดหนึ่กน้อยเพียงใด

นอกจากนี้กาญจนา แก้วเทพ ยังเสนอว่า การพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชน หากมองในมุมกว้างแล้วน่าจะพิจารณาถึงขีดความสามารถของชุมชนในการควบคุมตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ เช่น การกำหนดราคาขาย การอยากให้ผู้กลุ่ลนอยู่ในหมู่บ้าน ธรรมเนียมที่ดีดินและ ป่าชุมชน เป็นต้น โดยมีความสามารถในการควบคุมได้มากยิ่งขึ้นตั้งแต่ วิถีชีวิตของตนเอง ครอบครัว กลุ่ม หมู่บ้าน เครือข่ายตลาด และนโยบายของรัฐ

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ได้สรุปความเข้มแข็งของชุมชนที่เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มสมาชิก ตัวองค์กร และการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดกิจกรรม ผลประโยชน์ เกิดเครือข่าย และอุดมการณ์ ดังนั้น สามารถแยกพิจารณาชุมชนเข้มแข็งได้ 3 ประการ คือ

1) พิจารณาถึงเฉพาะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน ซึ่งมีบทบาทไม่มากนักในการเคลื่อนไหวภาคสาธารณะ เป็นเพียงความเคลื่อนไหวในระดับองค์กร กลุ่มของตน

2) พิจารณาความเป็นชุมชน เป็นลักษณะการรวมตัวที่หลากหลาย ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในความร่วมมือ เป็น “ประชาสังคม” กล่าวคือ มีความร่วมมืออย่างกว้างขวางหลากหลายเป็นพหุภาคี มีการดำเนินการพึ่งตนเอง และขยับประโยชน์จากเฉพาะกลุ่มสู่จิตสาธารณะมากขึ้น

3) พิจารณาความเป็นชุมชนสาธารณะเป็นสังคมของส่วนรวมที่ไม่ใช่การจัดการโดยภาครัฐหรือภาคทุนที่แสวงหาประโยชน์ ซึ่งองค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนภาคสาธารณะมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ และช่องทางการสื่อสาร กระบวนการที่สำคัญของชุมชนให้เกิดสำนึกสาธารณะ (เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้) ภาวะการนำและผู้นำชุมชน กรอบแนวคิดหรือจินตนาการของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน สำนึกความเป็นชุมชน และการรู้จักแบ่งปัน

3.2 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ภายใต้กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา มีกลุ่มนักพัฒนาชนบทหลายกลุ่มได้พยายามศึกษาเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการกับปัญหาและการพัฒนาในความพยายามดังกล่าวได้พบว่า ได้มีผู้ศึกษาและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งหลากหลาย สามารถสรุปได้ดังนี้

บัณฑาร อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ (2535 อ้างใน ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543) ระบุว่าองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนา โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้ง ได้แก่

- 1) ภูมิปัญญา และความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก
- 2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบในชุมชน
- 3) เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการจากภายนอก

ในทำนองเดียวกัน จากการศึกษาของกลุ่มนักวิชาการในประเทศตะวันตก ซึ่งมองการส่งเสริมบทบาทของนักพัฒนาชุมชนมีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับสิ่งที่นักพัฒนาควรเข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมคนในชุมชน (Smith, 1994 อ้างใน ชีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543) ได้แก่

- 1) ปรัชญาหรือระบบความเชื่อในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน
- 2) กลไกที่ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการตัดสินใจปัญหา และพัฒนาชุมชน
- 3) กิจกรรมพัฒนาสำนึก และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ไขปัญหา

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ปี พ.ศ. 2542) ได้พิจารณาองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ได้นำแนวคิดของการประชาสังคมมาผสมผสาน และให้น้ำหนักความเป็นชุมชนไว้สูง ซึ่งองค์ประกอบที่ใช้พิจารณามี 9 ประการ (ชีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543) คือ

- 1) มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
- 2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะ และของสมาชิก
- 3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
- 4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
- 5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- 6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบ และติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ
- 7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 8) มีการจัดการบริหารงานกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- 9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

ชีระพงษ์ แก้วหาญ (2543) ได้เสนอองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งในลักษณะของการรวมเอาประสบการณ์และแนวคิดต่าง ๆ มาเพื่อใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

- 1) อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อในศักยภาพของคนในชุมชน มีสำนึกความเป็นชุมชนและรู้จักแบ่งปัน
- 2) การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ มีการจัดองค์กรและการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการบริหารจัดการทรัพยากรและกระบวนการแผนที่ดี และประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นภาพของความมีชีวิตชีวาของชุมชน มีการขยายกิจกรรมและสมาชิก เกิดการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป
- 4) ทุน มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และสำนึกเพื่อส่วนรวม มีเงิน สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ มีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ผสมผสานกับความรู้ ประสบการณ์เท่าทัน ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ
- 5) เครือข่ายความร่วมมือ มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กร เกิดความร่วมมือเพื่อกิจกรรมสาธารณะและมีอำนาจต่อรอง เกิดการติดต่อสื่อสารแนวราบ(เป็นสาธารณะ) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคโนโลยี
- 6) สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรทางท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐหรือทุน มีการควบคุมกลไกตลาด กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิของประชาชนในชุมชน
- 7) เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอก เกิดการยอมรับจากองค์กรภายนอก และชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองพร้อมถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนอื่น

3.3 การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง เป็นเป้าหมายปลายทาง ของการพัฒนาในแผนฯ 8 โดยหวังว่ากระบวนการประชาคม จะเป็นเครื่องมือที่ผ่านมา จึงมีคนพูดถึง “ชุมชนเข้มแข็ง” กันมากพอ ๆ กับคำว่า “ประชาคม” (Civil society) แต่มักขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนและไม่โยงให้เห็นความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล การจะเกิดชุมชนเข้มแข็งได้ ต้องมีกระบวนการประชาคมที่อยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ มิใช่เป็นการผลักดันจากฝ่ายราชการ นักวิชาการหรือแม้แต่เอ็นจพัฒนา NGO การพยายามจัดเวทีประชาคมเพียงชั่วคราวชั่วคราวไม่อาจเกิดกระบวนการประชาคมที่ต่อเนื่องจริงจัง เพราะเป็นเพียงพิธีกรรม เมื่อเสร็จพิธีแล้วต่างคนต่างแยกย้ายกันกลับไปอยู่บ้านตัวเองแบบ “ตัวใครตัวมัน” กระบวนการ

165729

367.1412
ค/81

ประชาคมจึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาและรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้น รากฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวอาจเป็นหลักการทางศาสนาที่ยึดมั่นจริงจัง สำนักทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน หรือรากฐานทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ก็ได้ ที่สำคัญประชาคมจะต้องมีสมาชิกของชุมชนที่มีลักษณะเป็น “พลเมือง” (Civility) กล่าวคือ 1) มีความเป็นคนดีมีศีลธรรม (ศีลเด่น) 2) มีความสามารถพึ่งตนเองได้หรือสามารถผลิตเพื่อมีส่วนเกินให้แก่คนที่อ่อนแอในสังคม (เป็นงาน) และ 3) มีสติปัญญา รู้จักแก้ไขปัญหาเมื่อต้องเผชิญและคิดอ่านปรับปรุงให้ดีกว่าเดิมไม่หยุดความรู้ภัยที่ (ชาญวิชา) (www.thaitopic.com/mag/econ/civiccommun)

ในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ควรยึดเอาแนวคิด หลักการ เป้าหมาย ที่สำคัญ คือ ชุมชนเป็นฐานของการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนและกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการสร้างและจัดระเบียบชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่โครงสร้างทางการเมือง และระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างดุลยภาพทางการพัฒนา ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนที่อาจกระทำได้ และมีผู้ให้ข้อเสนอแนะกระบวนการที่สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

ธีระพงษ์ แก้วหาญษ์ (2543 : 66-84) เสนอกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งซึ่งอาจกระทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก
เพื่อดำเนินกิจกรรม
- ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน
- ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรชุมชน การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาวิสัยทัศน์ “การพัฒนาทรัพยากรบุคคล” หรือ “การเตรียมคน” จึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชน โดยผู้นำหรือแกนนำที่

ประสบผลสำเร็จและมักสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะ “เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์ และวางแผนแก้ไขปัญหาระยะสั้น ระยะยาว คิดรอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติ ใฝ่รู้ จัดระบบการเรียนรู้ ความสามารถในการบริหาร และประสานงาน ตั้งใจจริงแสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม นำเสนอทางเลือก และชีวิตที่ทันสมัยให้กับสังคม มีความเข้าใจโลก เข้าใจธรรม เท่าทันเหตุการณ์ ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์ วิเคราะห์ด้วยใจที่เป็นธรรม ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีอุดมการณ์ เชื้อมั่นและยึดในหลักการ” การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนจึงควรมีการดำเนินการดังนี้

1) การค้นหาทรัพยากรบุคคล

2) เนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอดต้องมีความครอบคลุม และผลักดันให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย สภาพชุมชน วิถีชุมชน ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอุดมการณ์และวัฒนธรรมชุมชน

3) วิธีการถ่ายทอดความรู้แปรผันไปตามบทบาทขององค์กรทางสังคม ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ อุดมการณ์วัฒนธรรม ทักษะสังคม ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรม

ต้องมีการดำเนินการโดยผ่านกระบวนการที่สำคัญคือ

1) กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ทั้งด้าน คน ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้าใจตนเอง กล่าวคือ “รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

2) การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม จำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลจากการศึกษา วิเคราะห์มาสู่การสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ ภายใต้โอกาสที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้นำเสนอทัศนะของตนเองต่อปัญหาและแนวทางแก้ไข ทั้งทัศนะที่เป็นข้อสนับสนุนหรือขัดแย้ง ภายใต้การให้เกียรติในฐานะเป็นคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม

ในการเลือกดำเนินกิจกรรมของชุมชนมักมีลักษณะแบบองค์รวม (Holistic) กล่าวคือ มีความรอบด้านทั้งปัญหาเศรษฐกิจ อาชีพ โครงสร้างพื้นฐาน ทนและการออม การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สวัสดิการและการเมืองไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

เกิดจากความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลัง มีการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ ริเริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์หลากหลาย มีการจัดการร่วมกัน ภายใต้วามสัมพันธ์ในแนวระนาบเรียนรู้และสรุปทเรียนร่วมกัน โดยสิ่งที่ดำเนินการได้แก่

1) การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ มีการมอบหมายหรือจัดตั้งองค์กรผู้รับผิดชอบ หรือคณะทำงาน ซึ่งอาจเป็นองค์กรที่มีอยู่แล้วในชุมชน หรือจัดตั้งขึ้นมาใหม่

2) ส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการประชุม หรือเทคนิคอื่น ๆ เพื่อให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ จัดทำเครื่องชี้วัด จัดระบบติดตามความก้าวหน้า และการสรุปทเรียนจากการดำเนินงานร่วมกัน

3) การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ การประเมินผลต้องให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ อาจเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมการประเมิน และมีการปรับเปลี่ยนโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

4) พหุพาคี จัดระบบสนับสนุนกระบวนการและแผนงานโครงการขององค์กรชุมชน โดยจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ ภาครัฐต้องปรับบทบาทมาเป็นฝ่ายกระตุ้นและอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน เพิ่มความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากทั้งภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ชุรกิจ นักวิชาการ นักพัฒนา สื่อมวลชน รวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น ในลักษณะพหุพาคี โดยในการปฏิบัติของสังคมไทยอาจแยกเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเป็น 2 ระดับ คือ ระดับหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มและองค์กรชุมชน และระดับตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

ความเข้มแข็งของชุมชนจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันทั้งสังคม โดยมีกระบวนการที่สำคัญ คือ

1) ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นเครือข่ายความร่วมมือในสังคมวงกว้างที่ต่อยอดจากชุมชนท้องถิ่น

2) พัฒนาความเป็นประชาคมอำเภอ และจังหวัด เพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะพหุพาคี

3) ส่งเสริมความเคลื่อนไหว “ประชาสังคม” เน้นความเป็นประชาคม คือ เป็นความร่วมมือ และรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยมีแรงจูงใจจากความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะพลเมือง (The Citizen)

นอกจากนี้ผลการประชุมสัมมนาโดยฝ่ายเลขานุการร่วมแผนความร่วมมือไทยสหประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ในวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2544 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียนชลบุรี “เรื่อง ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน” สรุปข้อเสนอแนะขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น แบบองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1) การส่งเสริมให้เกิดประชาคม โดยการค้นหาผู้นำ โดยเน้นผู้นำตามธรรมชาติ จัดประชุมชี้แจงทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และให้เวลาชุมชนในการทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาชุมชนและพหุภาคี

2) สร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างความเข้าใจกับชุมชน ทบทวน และกำหนดบทบาทความรับผิดชอบแต่ละฝ่าย

3) การค้นหาศักยภาพของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำหนดประเด็นที่จะศึกษา ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประวัตินหมู่บ้านหรือชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ จารีตประเพณี วัฒนธรรม สถานการณ์ในชุมชน สร้างฐานข้อมูลและตัวชี้วัดการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการทำงานขั้นต่อไป

4) การจัดทำวางแผนความต้องการของชุมชน โดยจัดประชุมร่วมระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็น และพิจารณาความเป็นไปได้ จัดทำแผน และลำดับความสำคัญของกิจกรรม

5) การสนับสนุนทรัพยากรจากภาครัฐและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ

6) การติดตามประเมินผลการพัฒนาชุมชนโดยตัวชุมชนเองและภาคีการพัฒนาภายนอก โดยเริ่มเรียนรู้กิจกรรมในทุก ๆ กลุ่ม จัดสรุปบทเรียน พร้อมทั้งการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันในระดับชุมชน ระหว่างพื้นที่ ปรับระบบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และตัวชี้วัดการพัฒนา เพื่อการประเมินผลให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาในแต่ละระยะ

4. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน

ในประเด็นนี้จะกล่าวถึง การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นองค์ความรู้ และส่วนที่เป็นกระบวนการ

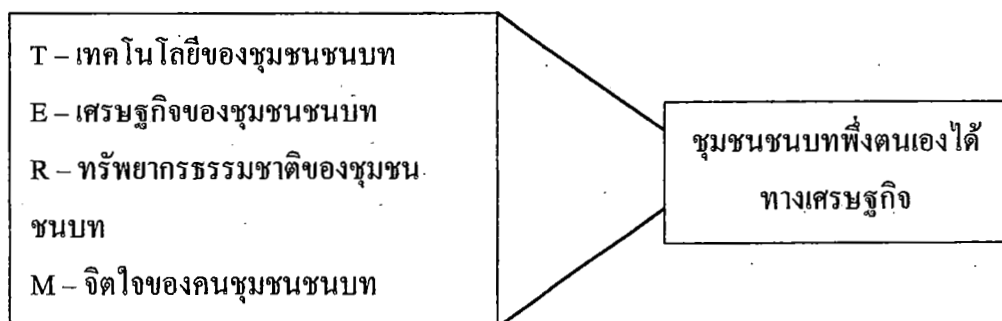
4.1 ส่วนที่เป็นองค์ความรู้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 19-32) กล่าวว่า องค์ความรู้ที่นับว่าใหม่เกิดจากการวิจัย การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท มี 4 เรื่อง คือ 1) ตัวแบบ TERMS 2) กลุ่มความคิด บาน (BAN) 3) ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS และ 4) คือ การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Par) พาร์ (par) ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ แต่เป็นวิธีการทำงานพัฒนาที่ไปได้ดีกับตัวแบบ TERMS จึงรวมไว้ในองค์ความรู้นี้ด้วย ดังรายละเอียดดังนี้คือ

1) ตัวแบบ TERMS (TERMS MODEL)

ตัวแบบเทม (TERMS) ถูกสร้างขึ้นโดยคณะนักวิจัยภายหลังการวิเคราะห์เอกสารและการสังเกตการณ์หมู่บ้านหลายหมู่บ้านทั่วประเทศไทย แล้วจึงนำไปทดลองใช้และทดสอบความถูกต้องแม่นยำกับ 5 หมู่บ้านที่ร่วมโครงการวิจัยซึ่งผลปรากฏว่าตัวแบบนี้ผ่านการทดสอบด้วยดี สาระสำคัญของตัวแบบนี้มีว่า ตัวแปร 5 ตัวนี้ คือ TERMS เป็นตัวทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ เขียนเป็นกรอบความคิดได้ดังนี้

ตัวแปรเหตุ

ภาพที่ 2 กรอบความคิดการวิจัย TERMS

จากกรอบแนวคิดข้างต้นสามารถสร้างเป็นประพจน์ (proposition) เพราะผ่านพิสูจน์ความถูกต้องด้วยหลักฐานประจักษ์ (empirical data) มาชิ้นหนึ่งแล้ว ได้ดังนี้

1. เทคโนโลยีของชุมชนชนบท (T) ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
2. เศรษฐกิจของชุมชนชนบท (E) ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
3. ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชนบท (R) ทำให้ชุมชนชนบท พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
4. จิตใจของคนชุมชนชนบท (M) ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
5. สังคมชุมชนชนบท (S) ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทาง เศรษฐกิจ

ความหมายรวมของตัวแบบหรือทฤษฎีนี้มีดังนี้

ก. ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ต้องอาศัยตัวแปรเหตุ ทั้ง 5 ตัวนั้น การพึ่งตนเองแบบนี้เป็นการพึ่งตนเองสมบูรณ์

ข. ตัวแปรเหตุแต่ละตัว ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้บางส่วน (partial) และ ยังไม่ถือว่าชุมชนพึ่งตนเองได้ในความหมายที่ พูกกัน

ค. ก่อนที่ปัจจัยเหตุแต่ละตัวจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ปัจจัยนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้เสียก่อน นั่นคือ ปัจจัยทั้ง 5 จะต้องพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางจิตใจ และทางสังคม เสียก่อน ก่อนที่จะช่วยให้ชุมชน พึ่งตนเองได้อย่างสมบูรณ์

ง. แต่ละประพจน์ข้างต้นอาจเขียนได้อีกรูปหนึ่งว่า “ยิ่งชุมชนชนบทใด สามารถพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้มากเพียงใด ชุมชนชนบทนั้นก็ยิ่งสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากเพียงนั้น” หรือ “ยิ่งชุมชนชนบทใดสามารถพึ่งตนเองทางทรัพยากรได้มากเพียงใด ชุมชนชนบทนั้นก็ยิ่งพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้มากเพียงนั้น” เป็นต้น

2) กลุ่มความคิด BAN

ก) BAN ย่อมาจาก Balance , Ability และ Networking

ข) BAN เกิดขึ้นระหว่างการนำตัวแบบ TERMS ไปลองใช้ และทดสอบในพื้นที่ ด้วยวิธีการทำงานแบบวิจัยและพัฒนา (R & D) ของคณะวิจัย ระหว่างการทำงานกับ

หมู่บ้านต่าง ๆ การถกเถียงอภิปรายหลาย ๆ ครั้ง หลาย ๆ ที่ ทำให้ภาพของ BAN ค่อย ๆ ชัดเจนขึ้น จนตกผลึกในความคิดของนักวิจัย

ค) BAN แต่ละองค์ประกอบมีความหมายว่า เริ่มด้วย Balance การมีสมดุล หมายความว่า ในการสร้างความสามารถพึ่งตนเองได้ของชุมชนชนบทนั้น TERMS แต่ละตัวจะต้องสามารถพึ่งตนเองได้ของชุมชนชนบทนั้น TERMS แต่ละตัวจะต้องรักษาสมดุลของตัวเองได้แก่ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม หรือพูดง่าย ๆ ว่าต้องให้มีความมั่นคงแข็งแรงในปัจจัยเหล่านั้น ยิ่งกว่านั้น ความสมดุลยังจะต้องเกิดขึ้นระหว่าง TERMS ทั้ง 5 ตัวด้วย มิเช่นนั้นก็จะไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ประการต่อมาคือ Ability ความสามารถ มีความหมาย สองตอน ตอนแรก หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างความสามารถการพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ ของ TERMS ทั้ง 5 ตัว ของชุมชนให้มีระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตอนที่สอง คือ ความสามารถในการจัดการชุมชน (community management) เช่น การจัดการให้เกิดความสมดุลของปัจจัย ต่าง ๆ ที่ช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเอง เป็นต้น ประการที่สาม คือ Networking การสร้างเครือข่ายเพื่อการพึ่งตนเอง โดยสาระ การสร้างเครือข่ายก็คือ การพึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ การสร้างเครือข่ายทำได้ทั้งโดยชุมชนเอง เช่น ระหว่างกลุ่มสังคม อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มคัลงยา กลุ่มหนุ่มสาว และระหว่างหมู่บ้านกับนอกบ้าน เช่น กับหน่วยงานราชการ ร้านค้า สมาคมธุรกิจ องค์กรอาสาพัฒนา สถาบันวิจัยหนังสือพิมพ์ หรือ นักการเมือง เป็นต้น ความคุ้นเคยจากการติดต่อกันมานาน ย่อมช่วยเหลือเกื้อกูลกันง่ายขึ้น (ดูภาพความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ BAN)

	B	A	N
T	TB	TA	TN
E	EB	EA	EN
R	RB	RA	RN
M	MB	MA	MN
S	SB	SA	SN

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ BAN

3) ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (functional matrix of TERMS)

ก) ความหมาย ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS เป็นตาราง แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ TERMS ในชีวิตจริง ทั้งนี้ได้อธิบายความหมายโดยสังเขปไว้ในตารางที่ 2

ข) ที่มา ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของเทอม (TERMS) เกิดระหว่าง การดำเนินงานวิจัย โดยเฉพาะในช่วงแรกขณะสร้างตัวแบบ TERMS และพยายามอธิบาย TERMS แล้วมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น เมื่อมีตัวอย่างจากชุมชนมาสอดคล้องในกล่องต่างๆ ของตารางที่ 2

ค) ความสำคัญ ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS ในฐานะผลผลิตของงานวิจัย ช่วยแสดงขอบเขต ทำให้ภาพการทำงานและเสริมพลังอธิบายของ TERMS ให้เด่นชัดขึ้น จึงนับได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS เป็นตัวสนับสนุน TERMS ที่สำคัญ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4) คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(1) เทคโนโลยี	(1.1) - เหมาะสมในสภาพ ชนบท - ทันสมัยและความคุ้มค่า - วิจัยและพัฒนาใน ประเทศ	(1.2) - ฐานการผลิต - ปัจจัยการผลิต - เพิ่มความสามารถ ในการแข่งขัน - ฐานการพัฒนา คง	(1.3) - เพิ่มมูลค่าทรัพยากร - อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม - พื้นฟูทรัพยากร	(1.4) - สร้างจิตสำนึกทาง วิทยาศาสตร์ - เพิ่มคุณภาพและผลิต ภาพคนโดยวิธีวิทยา ศาสตร์ และเทคโนโลยี	(1.5) - ฐานการพัฒนาสังคม - ปัจจัยเปลี่ยนแปลง สังคม ความมั่นคง ทาง สังคม - รักษาเสถียรภาพและ ความมั่นคง ทางสังคม
(2) เศรษฐกิจ E	(2.1) - เลือกลงเทคโนโลยี เป้าหมาย - ได้อำนวนความ ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	(2.2) - สร้างภาวะสมดุลย์ - พัฒนาการอย่าง ต่อเนื่อง - มีประสิทธิภาพ	(2.3) - ใช้ประโยชน์ทรัพยากร ท้องถิ่น - เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในทรัพยากร - ใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพและดุลยภาพ	(2.4) - สร้างจิตสำนึกในการ ประกอบทางเศรษฐกิจ - สร้างจิตสำนึกในการ พัฒนาคุณภาพชีวิต - สร้างจิตสำนึกใน ความเป็นธรรม	(2.5) - สร้างงานและรายได้ - ฐานความมั่นคงและ ความสมดุลทางสังคม - สร้างเสถียรภาพและ ความเป็นธรรมทาง เศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 (ต่อ) ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4) คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(2) เศรษฐกิจ E	- สนับสนุนการพึ่ง ตนเองทางเทคโนโลยี - กระจายเทคโนโลยี อย่างทั่วถึง	- แข่งขันกันภายนอก - สามารถในการ ออมและการลงทุน - รวมกลุ่มการผลิต และการตลาด	- พื้นฟูและนำมาใช้ใหม่ - ใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพและดุลย ภาพ - พื้นฟูและนำกลับ มาใช้ใหม่	- สร้างจิตสำนึกการ ออมและการลงทุนที่ เหมาะสม	- สถานประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ
(3) ทรัพยากร R	(3.1) - ฐานการพัฒนา เทคโนโลยี - สร้างความหลากหลาย ในการใช้ เทคโนโลยี - ก่อให้เกิดการคิดค้น เทคโนโลยี	(3.2) - ฐานการผลิตและการ ประกอบที่เหมาะสม - ปัจจัยการผลิต - ฐานการพัฒนาที่ สืบเนื่อง	(3.3) - อุดมสมบูรณ์ หรือ สามารถใช้ประโยชน์ - มีคุณภาพของ ระบบนิเวศน์ - อยู่ในสภาพฟื้นฟู ได้	(3.4) - สร้างจิตสำนึกใน ภาวะสมดุลทางธรรม ชาติ - สร้างจิตสำนึกในการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ - เอื้ออำนวย คุณภาพชีวิต	

ตารางที่ 2 (ต่อ) ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4) คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(4) คน (จิตใจ) M	(4.1) - สร้างจิตความ สามารถในการใช้ เทคโนโลยี - สร้างนวัตกรรมทาง เทคโนโลยี - ควบคุมและกำกับการ มีการใช้เทคโนโลยี	(4.2) - บังคับการผลิตด้าน แรงงาน - ผู้ประกอบการผลิต - ผู้บริโภคและรู้จัก ประหยัดผลผลิต - ใช้โอกาสทาง เศรษฐกิจ - ผู้สร้างองค์กรทาง เศรษฐกิจ	(4.3) - เข้าใจและสามารถใช้ ประโยชน์ - รู้จักรักษาอนุรักษ์ ทรัพยากรให้อยู่ใน สภาพดี - สามารถฟื้นฟู ทรัพยากร - จัดดำเนินการธรรมชาติ	(4.4) - มีจิตสำนึกในการ พึ่งตนเอง - มีจิตใจใฝ่พัฒนา - มีความรู้และความ สามารถประยุกต์ - มีคุณภาพ - ละออบาญข - ขยันหมั่นเพียร	(4.5) - มีจิตสำนึกการเป็น สมาชิก - มีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม - แรงกระตุ้นและ ผลักดันให้ก้าวหน้า - เป็นผู้สร้างองค์กร ทางสังคม - มีความสามัคคี

ตารางที่ 2 (ต่อ) ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4) คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(5) สังคม S	(5.1) - สร้างความต้องการ ทางเทคโนโลยี - สนับสนุนการ พัฒนาเทคโนโลยี - กำหนดประเภท และรูปแบบ	(5.2) - สร้างอุปสงค์สินค้า และบริการ - สร้างองค์กรทาง สังคม - สร้างค่านิยมและ บรรทัดฐานทาง เศรษฐกิจเพื่อพึ่งตนเอง ทางเศรษฐกิจ - อำนวยความสะดวก และการตลาด	(5.3) - ร่วมใช้และรักษา ทรัพยากร - ร่วมฟื้นฟูทรัพยากร - ร่วมรักษา สิ่งแวดล้อม ชุมชนและ พื้นที่โดยรอบ	(5.4) - สร้างระเบียบวินัย ให้แก่อน - รักษาระเบียบวินัย และกติกาสังคม - สร้างจิตสำนึกและ ความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน - สร้างคนให้มุ่งใน ประโยชน์ส่วนรวม	(5.5) - มีภาวะผู้นำ มีส่วนร่วมสูง - มีความเป็นปึกแผ่น ทางสังคม - องค์การสังคม - ความรู้และข่าวสาร ที่เท่าทันโลก

4) การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ก) ความหมาย ของการวิจัยและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มาจาก Participatory Action Research เน้นความหมายของคำสามคำ คือ การมีส่วนร่วม การกระทำและการวิจัย คำว่า การมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัยนี้ หมายถึง การที่นักวิจัยจากส่วนกลาง นักวิจัยท้องถิ่น (ผู้นำชุมชน) ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่พัฒนาของทางราชการ และ องค์กรอาสาพัฒนาเอกชน ร่วมกันทำงานตั้งแต่ต้นจนจบงาน ไม่มีใครเป็นผู้เฝ้าดู ทุกฝ่ายต้องทำงาน คำว่า การกระทำ (action) ตรงนี้ หมายถึงเฉพาะถึง (สำหรับโครงการนี้) การสร้าง ชีตความสามารถ การพึ่งตนเองให้กับชุมชน หรือจะเรียกว่าเป็นการพัฒนา (development) ก็ได้ แล้วยังหมายครอบคลุมไปถึงคำที่จะพูดถึงไปด้วย คำว่า การวิจัย (Research) หมายถึงอย่างกว้างถึง การศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อหาคำตอบสำหรับคำถามหนึ่งคำถามใด การให้ความหมายการวิจัยเช่นนี้ จึงทำให้เห็นได้ว่า แม้ชาวบ้านก็ทำการวิจัยอยู่แล้วในชีวิตประจำวันของเขา เมื่อเขามาร่วมโครงการ กับเรา เขาก็ร่วมทั้งทำการพัฒนาและวิจัยการทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจไปด้วย

ข) ประโยชน์ แนวความคิดเรื่องนี้มีประโยชน์ต่อโครงการวิจัยเรื่อง ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเมื่อนำ PAR ไปสัมพันธ์กับ TERMS ดังภาพ

	P	A	R
T	TP	TA	TR
E	EP	EA	ER
R	RP	RA	R ²
M	MP	MA	MR
S	SP	SA	SR

ภาพที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่าง TERMS กับ PAR

จากภาพจะเห็นว่า PAR เข้าไปช่วยชุมชนสร้างความสามารถพึ่งตนเองด้านต่าง ๆ ของ TERMS แต่ขณะเดียวกันแยกองค์ประกอบของ PAR ออกมา P ก็จะช่วย TERMS A ก็ช่วย TERMS และ R ก็ช่วย TERMS ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การนำ PAR มาช่วยโครงการสร้างความสามารถให้ชุมชนพึ่งตนเองจึงมีประโยชน์ และเมื่อนำแนวความคิดทั้งสองชุดมาสัมพันธ์กัน ก็จะทำให้เห็นประโยชน์ในรายละเอียดยิ่งขึ้น

4.2 ส่วนที่เป็นกระบวนการ

คำว่า กระบวนการ ตรงนี้ หมายถึง กระบวนการทางสังคม (social process) ซึ่งเป็นเรื่องของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ใจจะทำกิจกรรมใด ๆ ระหว่างกัน เช่น พูดกัน เล่นกัน เข้าหาญกัน ทบตีกัน หรือร่วมมือกันทำงาน เรียน หรือเล่น เป็นต้น

ผลของการวิจัยที่เป็นกระบวนการ หมายความว่า เป็นการกระทำที่สำคัญในการก่อให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท กระบวนการสังคมที่สำคัญ มี 3 ประการ ซึ่งสองกระบวนการได้กล่าวถึงมาแล้ว คือ BAN และ PAR ส่วน Resocialization (การขัดเกลาทางสังคมใหม่) เป็นเรื่องที่ยังไม่เคยพูดถึงในรายงานนี้ จึงจะได้รับการกล่าวขวัญถึงมากเป็นพิเศษ

1) กลุ่มความคิด BAN ในส่วนที่เป็นกระบวนการ BAN คือ กิจกรรมที่สำคัญ 3 อย่าง 1) การสร้างความสมดุลในและระหว่าง TERMS 2) การสร้างความสามารถด้านต่าง ๆ ของ TERMS และความสามารถในการจัดการ และ 3) การสร้างเครือข่าย ทั้งในและระหว่างชุมชน

2) กลุ่มความคิด PAR ในส่วนที่เป็นกระบวนการ คือ หลักการและกิจกรรมสำคัญสามอย่างอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การสร้างชุมชนให้พึ่งตนเองได้ 1) หลักการมีส่วนร่วม (P) ของผู้เกี่ยวข้อง 2) การสร้างขีดความสามารถ TERMS (A) และ 3) การวิจัยและติดตามการ ดำเนินการโครงการสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน (R)

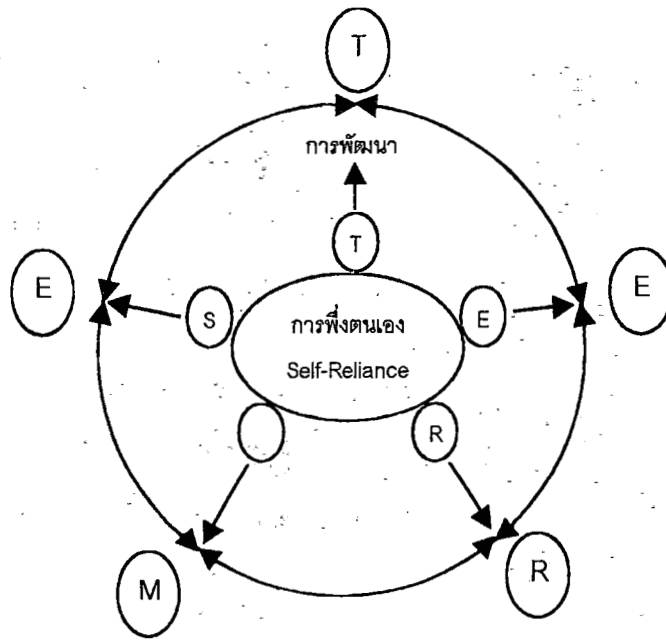
3) การขัดเกลาทางสังคมใหม่ (Resocialization) 1) ความหมาย การขัดเกลาทางสังคมใหม่ หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมใหม่ที่ได้จากโครงการนี้ให้กับชาวบ้าน เพื่อปรับตัวให้มีความสมดุลด้านต่าง ๆ 2) องค์ประกอบ ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ ประการแรก ครูกับนักเรียน ประการที่สอง ภาษา และประการที่สาม คือ ความรักนับถือระหว่างครูกับลูกศิษย์ 3) กระบวนการ ครู (นักพัฒนา) นำเอาความรู้ความคิดสิ่งใหม่ที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน หรือ ชาวบ้าน ความจริงโดยทฤษฎี กระบวนการขัดเกลาใหม่ ดำเนินควบคู่กับการวิจัยนั้นแล้ว เพราะชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมอยู่กับโครงการวิจัย จึงได้เรียนรู้ปัญหาอุปสรรคการพัฒนา และแนวทางใหม่ที่ควรจะเป็นมาตลอดกระบวนการ ในที่นี้นำมาแยกกล่าวให้เห็นภาพชัดเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ตัวงานวิจัยหลัก เริ่มด้วยปัญหาวิจัย แล้วตามมาด้วยทฤษฎี สมมุติฐาน ระเบียบวิธีวิจัย และจบลงที่ผลของการวิจัย ที่แบ่งออกเป็นสองตอน คือ ตอนที่หนึ่งองค์ความรู้ และ ตอนที่หนึ่งกระบวนการอันแสดงการทำงานของโครงการนี้

4.2.1 ตัวขยาย

ตัวขยายเป็นผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้กล่าวถึงในช่วงก่อนแยกออกมา กล่าวถึงต่างหาก เพราะส่วนนี้เกิดจากการประมวลผล วิเคราะห์และตีความในช่วงสุดท้ายของ การวิจัย โดยคณะนักวิจัยกลุ่มเล็กที่เรียกว่า คณะผู้ประสานผลและจัดทำรายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์และคู่มือ การพัฒนาชนบท

ตัวขยายนี้มีชื่อว่า ตัวแบบการพึ่งตนเองแบบพัฒนา (double-tiered TERMS Model) ก) ความหมาย ตัวแบบนี้มีความหมายว่า การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบทตามตัวแบบ TERMS นั้นเมื่อเข้มแข็งถึงระดับหนึ่ง ข) องค์ประกอบ ตัวแบบนี้ประกอบด้วยสองส่วน ส่วนใน เรียกว่า วงใน เป็นการพึ่งตนเองของชุมชน ส่วนนอกออกไปเรียกว่า วงนอก เป็นชุมชนพัฒนา ค) กระบวนการ การดำเนินการของชุมชนให้เกิด วงในวงนอก หรือให้เกิดการพึ่งตนเอง และการพัฒนาไป ด้วยนั้น ชั้นแรกชุมชนจะต้องสร้างความสามารถพึ่งตนเองด้านต่าง ๆ ตามตัวแบบ TERMS เสียก่อน ชั้นที่สอง ชุมชนต้องพิจารณาว่าตัวเองมีจุดแข็งด้านใด ก็ก้าวออกไปอีกชั้นหนึ่งเป็นการพัฒนา เช่น ชุมชนชนบท ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตร เมื่อทำมาหากินพออยู่ พอกินแล้วก็อาจขยายออกไปทำธุรกิจการเกษตรกรรม เช่น พืชไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เป็นการทำมาค้าขาย ดังนี้ เป็นต้น (ดูภาพ) ง) จุดแข็ง การพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าเป็นขั้นตอน จากการสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงแล้ว จึงก้าวต่อไปเป็นการพัฒนา เช่นนี้จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นพื้นฐานรองรับการพัฒนา รับเอาสิ่งแปลกใหม่เข้ามาในชุมชน ชุมชนเข้มแข็งย่อมจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจคุณโทษและรู้จักใช้ รู้จักบำรุงรักษาสิ่งใหม่นั้น การพัฒนาจึงมีความสมดุล ชุมชนมั่นคงเข้มแข็ง หากมีเหตุเปลี่ยนแปลง การพัฒนาก่อความเสียหาย ชุมชนที่เข้มแข็งเพราะพึ่งตนเองได้อยู่แล้ว ก็รับได้ถอยกลับมาตั้งหลักที่ระดับการพึ่งตนเอง ชุมชนก็จะไม่ล่มสลาย ดังที่เกิดขึ้นในหลายชุมชน

ภาพที่ 5 วงใน (การพึ่งตนเอง) และวงนอก (การพัฒนา)

4.2.2 การประยุกต์

การนำเอางานวิจัยมาประยุกต์ หรือนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถกล่าวเป็นแนวทางกว้าง ๆ ในเบื้องต้นไว้ได้ดังนี้

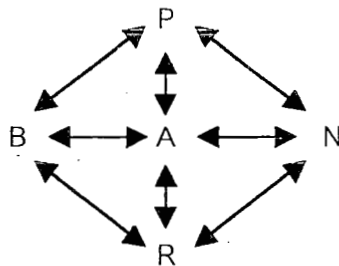
- 1) ใช้กับชุมชนชนบท ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และพัฒนาก้าวหน้า จะต้องนำเอาตัวแบบ TERMS ตัวแบบการพึ่งตนเองแบบพัฒนากระบวนการ BAN กระบวนการ PAR และกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมใหม่มาใช้ มีรายละเอียดมากกว่าเป็นพิเศษต่อไป
- 2) ใช้กับครอบครัว ทำให้ครอบครัวมั่นคงมีสันติสุข ก็สามารถนำตัวแบบสองตัวแบบ และกระบวนการสามกระบวนการดังกล่าวมาใช้ได้ เช่นเดียวกับกรณีของชุมชน
- 3) ใช้กับองค์กรอื่น เช่น มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล วัด ก็สามารถนำตัวแบบและกระบวนการดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือการพัฒนาได้
- 4) ใช้กับคนแต่ละคน ทำให้คนมั่นคงแข็งแรง และมีความสุขกรณีนี้จะใช้เพียงตัวแบบเดียวหรือกระบวนการเดียวของตัวแบบและกระบวนการข้างต้นก็จะเพียงพอ

5) ประโยชน์ของความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS

- ก) ความคิดถึงเรื่องใด ๆ เป็นระบบ (system)
- ข) การคิดถึงเรื่องมากกว่าหนึ่งเรื่องในทางที่ต่างทำหน้าที่เพื่อตน และเพื่อผู้อื่นขณะเดียวกัน นี้ควรจะเป็นสิ่งธรรมชาติ (functional)
- ค) ใช้สัมพันธ์กับ BAN เพื่อใช้ให้เห็นประโยชน์ของกันและกัน
- ง) ใช้สัมพันธ์กับ PAR เพื่อใช้ให้เห็นประโยชน์ของกันและกัน
- จ) ใช้สัมพันธ์กับ Resocialization เพื่อใช้ให้เห็นประโยชน์ของกันและกัน

6) การใช้เป็นกรอบความคิดโดยมี TERMS เป็นศูนย์กลาง ดังภาพ

คำอธิบายโดยสังเขปของการใช้กรอบความคิดนี้ก็คือ 1) กรอบความคิดนี้เป็น การประมวลผลการวิจัยโครงการวิจัยการพึ่งตนเองมาใช้ด้วยกัน 2) องค์ประกอบของกรอบความคิดนี้ คือ (1) BAN (2) PAR (3) Resocialization (4) TERMS 3) ความหมายของ องค์ประกอบ ตัวประกอบ แต่ละตัวได้ให้ไว้แล้ว มีแต่ความหมายของเฉพาะตัว A ที่ควรขยายความ คือ A ในที่นี้ มีความหมาย

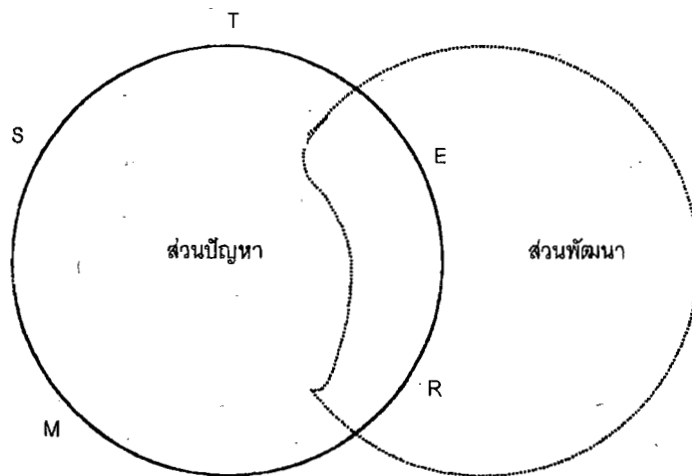
ภาพที่ 6 หัวใจของโครงการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท

- 1) หมายถึง TERMS นั่นคือ A ใน BAN
- 2) หมายถึง Management ที่อยู่ใน BAN
- 3) หมายถึง การพัฒนา ที่อยู่ใน PAR
- 4) หมายถึง การพึ่งตนเอง ที่อยู่ใน PAR

5) หมายถึง Resocialization ที่เป็นความหมายต่อเนื่องได้ทั้งของ BAN และ PAR กล่าวคือ เมื่อทำกิจกรรมสองชุดนั้นแล้วก็ต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องใหม่ที่ได้เรียนรู้หรือค้นพบในกระบวนการสร้างความสามารถพึ่งตนเองได้ หรือกระบวนการพัฒนา

อันที่จริงนี่คือ ภาพที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการเกิดการพึ่งตนเอง และการพัฒนาของชุมชนตามตัวแบบ TERMS

7) ใช้ TERMS เป็นวงกลมแสดงผลเสียของการเน้นพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ด้านเศรษฐกิจ มากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมาก เป็นต้น (ดูภาพ)

ภาพที่ 7 การพัฒนาที่ขาดสมดุลเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ใช้เทคโนโลยีและ ทรัพยากรธรรมชาติมาก ทำให้เกิดปัญหาสังคมและจิตใจ

8) ประโยชน์ของความคิดเรื่องความสมดุล ความสมดุลมีหลายอย่าง เช่น

ความสมดุลทางกาย คือ ร่างกายแข็งแรง

ความสมดุลทางสังคม คือ ของครอบครัว ของกลุ่มคน

นี่คือ ความสามัคคีปรองดอง

ความสมดุลทางจิต คือ จิตใจมั่นคงแน่วแน่ไม่หวั่นไหวง่าย

ความสมดุลเป็นสิ่งมีประโยชน์ โดยเฉพาะความสมดุลเคลื่อนไหว

(moving equilibrium) จึงสามารถนำมาใช้ในชีวิต

4.3 วิธีการสร้างขีดความสามารถพึ่งตนเองได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544 : 36 – 38)

ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 5 ประการ คือ

4.3.1 การรวมกลุ่มพึ่งตนเอง การจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนต้องมีการผนึกกำลังหรือการรวมกลุ่มเป็นเบื้องต้น กลุ่มต่าง ๆ ที่ชุมชนดังกล่าวตั้งขึ้นเช่น ผู้นำ ชาวบ้าน ที่ปรึกษาหมู่บ้าน เป็นต้น แล้วสร้างแนวทางการดำเนินการของกลุ่มขึ้น สำหรับกลุ่มผู้นำอาจจัดตามตัวแบบ TERMS เป็น 5 ประเภท คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม กระนั้น ผู้นำกลางก็ยังจำเป็นต้องมี เพื่อนำหรือประสานผู้นำกลุ่มต่าง ๆ

4.3.2 การสร้างฐานข้อมูลหมู่บ้าน ข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการใด ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนก็จำเป็นต้องรวบรวม ข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เช่น ประวัติหมู่บ้าน ท่าเลที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ข้อมูลทรัพยากร เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ข้อมูลเศรษฐกิจ เช่น การผลิตและรายได้ ผลผลิตและราคา ฐานะความเป็นอยู่ สภาพหนี้สิน เป็นต้น ข้อมูลด้านสังคม เช่น ประชากรของหมู่บ้าน ครอบครัวและเครือญาติ ประเพณี การทำงาน การศึกษา และศาสนา การอนามัยและสาธารณสุข เป็นต้น และประการสุดท้าย อาจเป็นข้อมูลการบริหารและการเมือง เช่น ผู้นำหมู่บ้าน องค์การบริหารหมู่บ้าน กลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น

4.3.3 การวิเคราะห์หมู่บ้าน การวิเคราะห์หมู่บ้าน คือ การรู้จักและเข้าใจหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่ทำการพัฒนาต่อไป คนในหมู่บ้านควรร่วมกันวิเคราะห์หมู่บ้าน เพราะนี่คือ ขั้นตอนแรก ๆ ของการสร้างขีดความสามารถพึ่งตนเอง ด้านต่าง ๆ ที่ควรนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีหมู่บ้าน เศรษฐกิจหมู่บ้าน ทรัพยากรหมู่บ้าน จิตใจคนในหมู่บ้าน และการสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เมื่อวิเคราะห์ด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านเสร็จแล้วก็จะทำให้รู้จุดอ่อนจุดแข็งของหมู่บ้าน สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาได้ถูกต้อง

4.3.4 การวางแผนหมู่บ้าน เมื่อรู้จุดอ่อนจุดแข็งของหมู่บ้านแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือวางแผนการพึ่งตนเองของหมู่บ้าน การวางแผนการทำงาน มีประโยชน์หลายอย่าง แต่ที่สำคัญคือ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การวางแผนมีองค์ประกอบสำคัญสองประการ คือ การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และกลยุทธ์และแนวทางบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย วัตถุประสงค์สำคัญของหมู่บ้านมีสองประการ คือ 1) เพื่อหมู่บ้านตนเอง อันได้แก่ การมีสันติสุขและพึ่งตนเองได้ 2) เพื่อส่วนรวม อันได้แก่ ประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เป้าหมายหลักของหมู่บ้าน คือ ความสมดุลของหมู่

บ้าน และมีเป้าหมายรอง 5 ประการ 1) ความมีภูมิปัญญาของหมู่บ้าน 2) ความพอดีของหมู่บ้าน 3) ความ เป็นธรรมชาติของหมู่บ้าน 4) ความมีคุณธรรมของหมู่บ้าน และ 5) ความมีเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของหมู่บ้าน

สำหรับกลยุทธ์บรรลุเป้าหมาย กลยุทธ์หลัก คือ การพุ่งเป้าไปสู่ความสมดุลของหมู่บ้าน โดยมีการพึ่งตนเองเป็นวงในและการพัฒนาเป็นวงนอก ทั้งวงในและวงนอกจะมีองค์ประกอบ TERMS ทั้งสองวงแล้วสร้างความเข้มแข็งของการพึ่งตนเองอันเป็นวงในแล้วค่อยๆ พัฒนาค้นเป็นวงนอก

4.3.5 การมีเครือข่าย โลกยิ่งเจริญขึ้น ยิ่งเปิดกว้างมากขึ้น คนและชุมชนย่อมจะอยู่คนเดียวชุมชนเดียวไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ หรือดำรงอยู่ได้ ชุมชนต้องมีเครือข่าย หรือต้องมีพวกไว้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเป็นเครือข่ายกันมีได้หลายแบบ ได้แก่ บุคคลกับบุคคล หมู่บ้านชนบทด้วยกัน หมู่บ้านกับองค์กรภาครัฐ หมู่บ้านกับองค์กรพัฒนาเอกชน และหมู่บ้านกับองค์กรธุรกิจ โดยที่เครือข่ายเหล่านี้บางองค์กรช่วยชุมชนให้พึ่งตนเองได้ บางองค์กรช่วยชุมชนพัฒนาจุดไปข้างหน้า

4.4 การพัฒนาทุนทางสังคม (ขนิษฐา กาญจนรังษิณันท์ : 5-6)

ผลกระทบจากการกระทำของโลกสามารถเข้ามาทำลายสภาวะปกติสุขของสังคมไทยได้อย่างทั่วถึงรวดเร็วเป็นเพราะสังคมไทยขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการละเลยที่จะสะสมทุนทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่เราก็กอบอ้อมไว้เพื่อนำมาใช้เมื่อต้องการ เปรียบเสมือนการเก็บออมเงินไว้ในธนาคาร เมื่อยามขาดสนั้นก็สามารถถอนมาใช้จ่ายได้ การพัฒนาทุนทางสังคม เริ่มมีการกล่าวถึงมากขึ้นในสังคมไทยเมื่อมีการดำเนินงานกองทุนการลงทุนเพื่อสังคม คนไทยเริ่มค้นหาสิ่งดี ๆ ที่เคยมีและหรือยังมีอยู่ และเริ่มคิดกันว่าเราจะทำอย่างไรกับสิ่งดี ๆ เหล่านั้นให้กลายเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่ามากขึ้น ทุนทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้แก้ปัญหาของประเทศซึ่งมีการสะสมพัฒนา มากขึ้นในระยะที่ผ่านมา ได้แก่ 1) ความรู้ความจริงเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น และสังคมไทย 2) จิตสำนึกสาธารณะ 3) โครงสร้างการพินิจกำลังของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ 4) ประโยชน์สาธารณะ และ 5) การแสดงความรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารจัดการภายในชุมชนที่โปร่งใสตรวจสอบได้

การพัฒนาทุนทางสังคมสามารถกระทำได้โดยการส่งเสริมความร่วมมือในสังคม 5 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้ร่วมกัน 2) การตัดสินใจร่วมกัน 3) การทำงานร่วมกัน 4) การแบ่งปันผล

ประโยชน์กัน และ 5) การร่วมติดตามตรวจสอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแทบจะเป็นเนื้อเดียวกัน

ในสังคมไทยแทบทุกแห่งขณะนี้มีการก่อตัวของขบวนการประชาสังคมเกิดขึ้นมากมาย และยังมีประชาสังคมประเภทถูกจัดตั้งหรือ “สั่งให้เกิด” อีกจำนวนไม่น้อย ส่วนหนึ่งถูกกระตุ้นจากกระแสการพัฒนาทุนทางสังคม เนื่องจากการจัดระเบียบทางสังคมประเภทประชาสังคมนับเป็นทุนทางสังคมตัวหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดทุนทางสังคมตัวอื่น ๆ ได้อีกมาก เพราะประชาสังคมเป็นการรวมตัวกันของคนกลุ่มองค์กรที่มีจิตสำนึกสาธารณะเป็นเครือข่ายเพื่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามความสนใจร่วมกัน องค์กรประชาสังคมหลายองค์กรมีบทบาทในการช่วยกอบกู้วิกฤตของชาติได้เป็นอย่างดี

4.5 ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามพิทยาพงศ์ (อ้างถึงในบุญนาค ตีวกุล, 2543 : 64-65) ได้วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง 7 ประการ ดังนี้

1) โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน หมายถึง สัมพันธภาพทางอำนาจในชุมชนที่เท่าเทียมกัน อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสในชุมชนไม่แตกต่างกัน เงื่อนไขนี้เป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง

2) ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือการผลิต การบริโภค การสะสมและการกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิ์และอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่สนองความต้องการของตนเป็นหลัก และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศน์การบริโภค เน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่สะสมมาก หากมีการกระจายส่วนเกินสู่ญาติมิตร และสังคม ในรูปแบบแบ่งปัน ทำบุญ ชำระภาษี

3) ค่านิยมจากศาสนธรรม หรืออุดมการณ์ในการใช้ชีวิต ความเชื่อในเรื่องกรรม การพนอบน้อมต่อธรรมชาติในฐานะเป็นจิตวิญญาณ เอื้อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ

4) กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยการสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง

5) กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนเกิดขึ้นได้หลายเงื่อนไข เช่น การประพาศดินในกรอบของศีลธรรม การเป็นผู้ต่อสู้เพื่อชุมชน หรือเป็นผู้ทรงความรู้ ชุมชนที่มีโครงสร้างทางสังคมในแนวนอน จะเกิดกลุ่มผู้นำธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น และมีการทำงานในรูปแบบการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ปัญหา

6) ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น สิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนระบบความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์

7) กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสถานที่พบปะของชุมชนในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ หรือกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์

4.6 การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง (ขนิษฐา กาญจนรังษิณันท์ : 2-4)

มีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ การพัฒนาคน การพัฒนาเพื่อคน และการพัฒนาโดยคน

4.6.1 การพัฒนาคน

เป็นการพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นคนเก่ง คนดี คนมีความสุข โดยคำนึงถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีของคนในฐานะประชาชนของประเทศ ที่รัฐพึงให้ความคุ้มครอง ดูแล บริการอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและครอบคลุมทุกด้านเป็นองค์รวมกล่าวคือ พัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ทักษะและอารมณ์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา รวมทั้งกำหนดอนาคตของตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสมทันกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาคนจะสำเร็จได้ก็ต้องมีระบบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงในการออกแบบระบบและกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ไม่ให้นโยบายด้านนั้น ๆ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคนหรือทำลายศักยภาพ เกียรติยศ ศักดิ์ศรีและสิทธิของคน

4.6.2 การพัฒนาเพื่อคน

เป็นการพัฒนาที่การดำเนินงานของภาครัฐต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก คนในสังคมต้องได้รับโอกาสที่จะบอกกล่าวถึงความต้องการของตนให้ภาครัฐได้รับรู้ ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐต้องเปิดกว้างเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชน ผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรของภาครัฐต้องกระจายสู่คนส่วนใหญ่ในสังคม มิใช่จำกัดเฉพาะคนบางกลุ่มบางพวกโดยเฉพาะพวกที่มีโอกาสสูงอยู่แล้ว ซึ่งทำได้โดยการจักระบบและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และตรวจสอบการบริหารงานที่โปร่งใสและพร้อมรับการตรวจสอบเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาเพื่อคน

4.6.3 การพัฒนาโดยคน

เป็นการพัฒนาที่คนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนา ถือเป็นภาระหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม คนต้องไม่รอรับแต่เพียงการพัฒนาโดยผู้อื่น แต่คนต้องมีหน้าที่พัฒนาตนเองและชุมชนของตนเองด้วย ภาครัฐเองก็ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนสามารถกระทำการดังกล่าว โดยให้การรับรองสิทธิของประชาชนที่จะกระทำการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเอง การพัฒนาโดยคนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองในสังคม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับรองอำนาจของประชาชนในการกระทำการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนไว้ในหลายมาตรา ระบบและสภาพแวดล้อมที่จะเอื้อให้คนทำการพัฒนาได้นั้น คือ การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่สามารถช่วยให้คนทำการตัดสินใจ การจัดทรัพยากรธรรมชาติเป็นระบบสนับสนุนให้คนสามารถกระทำการพัฒนาเองได้สะดวกยิ่งขึ้น การจัดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างคนและชุมชนให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้และบทเรียนในการพัฒนาซึ่งกันและกัน การปกครองท้องถิ่นไม่ใช่การพัฒนาโดยประชาชนในความหมายนี้ การปกครองท้องถิ่นเป็นเพียงการกระจายอำนาจและการกิจที่รัฐเคยเป็นผู้กระทำให้องค์กรของประชาชนที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทำแทนเท่านั้น การพัฒนาที่ประชาชนคนธรรมดากระทำด้วยจิตสำนึกที่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการต่างหากที่เรียกว่าเป็นการพัฒนาโดยคนหรือการพัฒนาโดยประชาชน

แนวคิดการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ยังเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับวงการพัฒนาหลายคนคิดว่า เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวความคิดของการพัฒนาแบบดั้งเดิมที่มองคนเป็นทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง แม้คำว่า “การพัฒนาคน” ก็ไม่อาจให้ไปเทียบเคียงว่าเป็นเรื่องเดียวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ เพราะในแนวคิดการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางนี้ การพัฒนาคนไม่ได้มุ่งให้คนเป็นทรัพยากร แต่คำนึงถึงศักยภาพและศักดิ์ศรีของคน ที่สมควรได้รับการพัฒนาได้รับการปฏิบัติอย่างเต็มกำลังและด้วยความเท่าเทียมเพื่อให้คนมีความเก่ง ความดี ความสุข สามารถตัดสินใจเลือกและดำรงชีวิตตามแนวทางที่ตนเห็นว่าสมควร หรือคำว่า “การพัฒนาโดยคน” ก็ไม่อาจเทียบเคียงว่าเป็นเรื่องเดียวกันกับ “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของ ประชาชน” เพราะในแนวคิดการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางนั้น การพัฒนาที่คนกระทำการริเริ่มและรับผิดชอบโดยประชาชนเอง จึงเป็นการพัฒนาของประชาชน ไม่ใช่การพัฒนาของหน่วยราชการที่ “อนุญาต” ให้ประชาชนเข้าร่วม และ “การพัฒนาเพื่อคน” ก็ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่การพัฒนาที่ทำเพื่อการกินคืออยู่ดีของประชาชนอย่างเช่นที่เคยเป็นมา หากแต่เป็นการพัฒนาที่ต้องฟังเสียงประชาชนเป็นสำคัญ ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่ “กล่าวอ้าง” เอาเองว่าทำเพื่อประชาชนทั้ง ๆ ที่ประชาชนไม่ต้องการ

แนวความคิดของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความจริงแล้วเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง โดยให้น้ำหนักที่ “การพัฒนาโดยคน” มากกว่าองค์ประกอบอื่น แนวความคิดนี้อยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนมีศักยภาพสามารถพัฒนาตนเองและชุมชนของตนได้ ในชุมชนมีองค์ความรู้พื้นบ้านและมีภูมิปัญญาที่ประชาชนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนได้ องค์ความรู้ดังกล่าวจะพอกพูนเพิ่มขึ้นได้ตลอดเวลาที่กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนดำเนินไป โดยคนสามารถเกิดการเรียนรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเองตลอดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การร่วมเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล บุคคลหรือหน่วยงานที่จะทำงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนและชุมชนต้องมีทัศนคติ พฤติกรรมที่เหมาะสม ต้องไม่กระทำในลักษณะนักฝึกรอบรรม นักพัฒนา หรือแม่แต่ที่ปรึกษา แต่จะต้องทำตนเป็นผู้เอื้ออำนวยกระบวนการชุมชนที่ดี เพื่อเสริมแรงความเชื่อมั่นในตนเองและชุมชนให้กับประชาชน ในขณะเดียวกันต้องสร้างระบบและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนด้วย กล่าวคือ การให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ สิทธิ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการกระทำการพัฒนาด้วยตนเอง

เมื่อการพัฒนาดำเนินไปโดยคนในชุมชน การพัฒนาคนก็จะได้รับการผลักดันจากความ ต้องการของคนในชุมชน ไม่ใช่เกิดจากความต้องการของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคีการพัฒนา และการ พัฒนาเพื่อคนก็จะเป็นการสร้างความพึ่งตนเองมากกว่าการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาคนอื่น ดังนั้นการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถทำให้การพัฒนาแบบองค์รวมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง บรรลุความสำเร็จโดยมีองค์ประกอบทั้งสามประการคือ การพัฒนาคน โดยคน และเพื่อคน หนุน เสริมซึ่งกันและกันในวงจรความยั่งยืนที่ต่อเนื่อง ทำให้คนทุกคนมีสมรรถภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ ที่ดี

ประเด็นท้าทายสำหรับระบบราชการของไทย ก็คือการปรับระบบบริหารงานภาครัฐที่จำเป็น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ชุมชนสามารถประสบ ความสำเร็จในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในทุกภาวะการเปลี่ยนแปลง

เมื่อมองที่ชุมชน ความเป็นชุมชนกล่าวได้ว่ามีความหมายเดียวกันกับคำว่าประชาสังคม นักวิชา การบางท่านก็ให้ความหมายประชาสังคมว่าหมายถึงความเป็นชุมชน แต่ความเป็นชุมชนไม่ได้มีอยู่ใน ทุกชุมชน ชุมชนหลายแห่งเป็นแต่เพียงที่อยู่อาศัยร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่คนในชุมชนไม่มี ความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน ไม่มีช่องทางสื่อสารระหว่างกัน ไม่มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วน รวม ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันเลย ชุมชนลักษณะนี้ไม่มีความเป็นชุมชนการพัฒนาทาง สังคมในชุมชนทำได้โดยการปลูกชีวิตของชุมชนหรือส่งเสริมให้เกิดความเป็นชุมชนขึ้นในชุมชน การจัดเวทีสาธารณะในชุมชน การขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน เป็นวิธีการที่สามารถเร่งให้ความเป็นชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม บุคคลหรือหน่วยงาน ที่จะทำงานในแนวนี้อาจต้องระมัดระวังที่จะไม่ครอบงำ บังคับขู่เข็ญ ชี้นำ เพราะชุมชนไม่อาจฟื้นชีพขึ้น มาได้อย่างยั่งยืนด้วยการกระทำของคนนอกชุมชน หากแต่ต้องเกิดจากพลังของคนในชุมชนนั้นเท่านั้น

5. ห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน (กุหลาบ รัตนสังฆธรรมและคณะ, 2545)

5.1 ความหมาย

ห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชนหมายถึง พื้นที่หรือบริเวณที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ วิธีการประกอบอาชีพ วิถีคิดและปฏิบัติ และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี

5.2 ประโยชน์ของห้องปฏิบัติการชุมชน

- 1) รัฐบาล เกิดการเรียนรู้และนำมากำหนดแผนนโยบายของประเทศและจังหวัดเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน
- 2) ประชาชนและผู้เข้ามาศึกษา ได้เห็นสภาพจริงของชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจ และปฏิบัติงาน หรือให้บริการได้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 3) ชุมชนในห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน เกิดการเรียนรู้ สามารถช่วยเหลือตนเองและได้รับการจัดสรร หรือความช่วยเหลือตรงตามความต้องการของชุมชนเอง

5.3 ขั้นตอนการดำเนินงานห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน

- 1) ศึกษาศักยภาพของชุมชน และประชุมร่วมกับชุมชนในการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน
- 2) ดำเนินการพัฒนาศักยภาพและจัดรูปแบบของห้องปฏิบัติการชุมชน
- 3) เปิดให้บริการห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน

5.4 ตัวอย่างการดำเนินงานห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน

- 1) กำหนดกิจกรรม
เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ตัวอย่าง บ้านปลา ธนาคารปู การพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุ โดยการทำดอกไม้จันทน์ การแปรรูปอาหารทะเลและผลไม้ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนาคุณภาพของเด็กด้วยนํ้านมถั่วเหลือง การวิเคราะห์รายรับรายจ่าย และการทำสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยชาวบ้าน โดยชาวบ้าน
- 2) จัดเตรียมมัลติมีเดียที่สื่อสารได้มากกว่า 1 ภาษา

เช่น คัดเลือกชาวบ้านที่สามารถเป็นคณนำชมห้องปฏิบัติการชุมชนได้จำนวนหนึ่งที่พอเพียงกับการนำชมบริเวณที่เป็นห้องปฏิบัติการชุมชน อบรมและฝึกฝนการสื่อสารภาษาให้สอดคล้องกับผู้มาเยี่ยมชม จัดหน้าที่หมุนเวียนกันมาเป็นผู้นำชม ห้องปฏิบัติการ ฯ

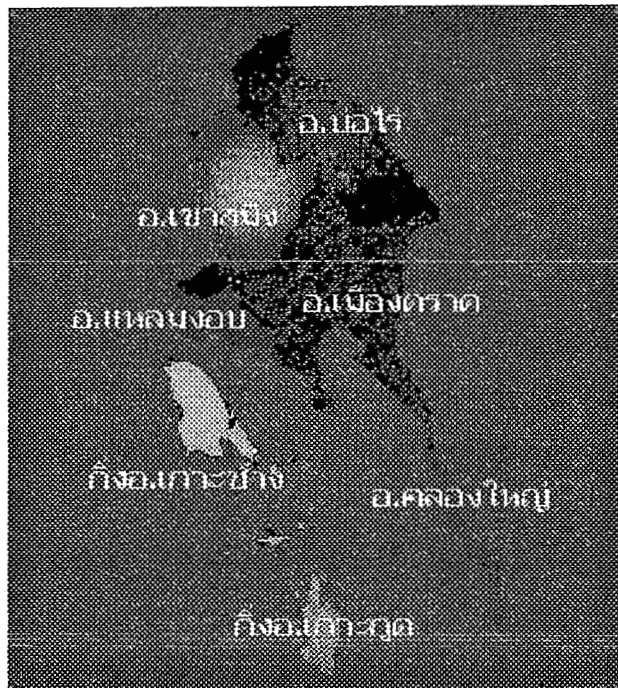
3) จัดการและดูแลรักษากิจกรรมที่จะให้ผู้อื่นเรียนรู้

ประชุมร่วมกัน พิจารณาว่หมู่บ้านใดมีศักยภาพ พร้อมทั้งจัดทำกิจกรรมใด ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน ข้อ 1 จัดและพัฒนาความเข้มแข็งของกิจกรรมนั้นให้เกิดขึ้น ดูแลและรักษากิจกรรมนั้นให้คงอยู่และพร้อมที่จะสร้างรายได้

4) ปรับปรุง พัฒนา และตรวจสอบเพื่อปรับปรุงห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยในชุมชน

ประชุมร่วมกันพิจารณาว่า มีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคอะไรบ้าง เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการ จัดและพัฒนาความเข้มแข็งของกิจกรรมนั้นให้เกิดขึ้นมาก ขึ้น ดูแลและรักษากิจกรรมนั้นให้คงอยู่ และพร้อมที่จะสร้างรายได้

6. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

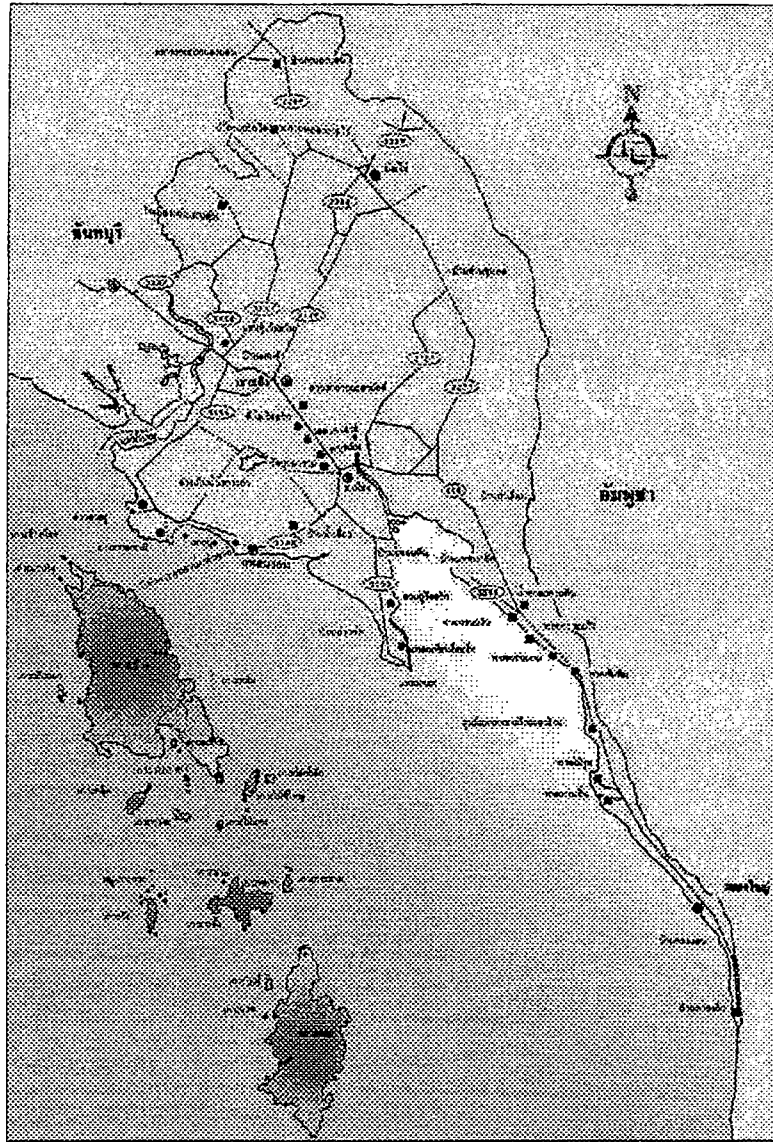
ภาพที่ 8 แผนที่ จังหวัดตราด

ที่มา : <http://www.trat.go.th>

6.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดตราด

ตราดเป็นจังหวัดชายแดนแถบภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ทางทิศใต้และทิศตะวันตกติดทะเล ส่วนทางทิศเหนือและทิศตะวันตกติดจังหวัดจันทบุรี แถบอำเภอขลุง และประเทศกัมพูชา เนื้อที่โดยรอบ 2,862.6 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,789,125 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ตามเขตการปกครองทางทะเลและประมาณ 7,257.6 ตารางกิโลเมตร ห่างจากตัวกรุงเทพฯ 315 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของตราด เป็นพื้นที่ติดทะเลทำให้มีฝนตกชุกเกือบทั้งปี อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 27.28 องศาเซลเซียสตลอดปี ป่าไม้ในแถบนี้เป็นประเภทป่าดิบชื้นมีป่าสงวนของชาติ 14 ป่า และอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง) ลักษณะการแบ่งเขตการปกครอง แบ่งเป็น 5 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 38 ตำบล 255 หมู่บ้าน 1 เทศบาล 5 องค์การบริหารส่วนตำบลและ 3 สภาตำบล มีประชากรในจังหวัดประมาณ 224,056 คน (ข้อมูล 31 ธันวาคม 2542)

ภาพที่ 9 อำเภอต่างๆ ในจังหวัดตราด

ที่มา : <http://www.trat.or.th>

6.2 ข้อมูลของอำเภอเมือง จ. ตราด (www.dola.go.th/model/dola_model.htm)

1) ประวัติความเป็นมา จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2444 เดิมเป็นแขวงขึ้นกับเมืองตราด จน พ.ศ.2451 จึงเปลี่ยนฐานะเป็นอำเภอ เรียกชื่อว่า "อำเภอเมืองตราด"

2) ที่ตั้ง 98 ถ.สันติสุข ต.บางพระ ห่างจากจังหวัด 0 กม. ใช้เวลาเดินทางถึงจังหวัด 0.02 ชม. ห่างจากกรุงเทพมหานคร 320 กม.

3) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ เทือกเขาบรรทัด

ทิศใต้ อำเภอแหลมงอบ

ทิศตะวันออก อำเภอคลองใหญ่

ทิศตะวันตก อำเภอเขาสมิง

4) ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ทั้งหมด 586,632 ไร่ พื้นที่ราบ 439,857 ไร่ ภูเขา 44,775 ไร่ พื้นน้ำ 2,000 ไร่

6.3 ข้อมูลของตำบลห้วยน้ำขาว อ. เมือง จ. ตราด (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว, 2545)

1) ประวัติความเป็นมา ตำบลห้วยน้ำขาวมีตำนานเล่าว่า มีชาวจีนเดินทางโดยเรือมาอาศัยอยู่ใกล้ๆ กับแหล่งน้ำแห่งนี้ ใช้เป็นที่ตั้งรกรากและทำมาหากิน ห้วยน้ำแห่งนี้ในขณะนั้นมีลักษณะค่อนข้างแปลก น้ำเป็นสีขาวขุ่น ไม่เหมือนที่อื่น ๆ ชาวจีนอาศัยน้ำในห้วยใช้ทำการเกษตร ปลูกพริกไทย และพืชผัก ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยกันมากขึ้น จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านห้วยน้ำขาว และเป็นตำบลห้วยน้ำขาวในปัจจุบัน

2) สภาพทั่วไป ต.ห้วยน้ำขาว มีลักษณะเป็นที่ราบสูง ดินร่วนปนทราย ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด

ตำบลห้วยน้ำขาว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองตราด ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลห่างจากอำเภอเมืองตราด ประมาณ 16 กิโลเมตร ตำบลห้วยน้ำขาวมีหมู่บ้านทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมโป๊ะ หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดไถน หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา มีจำนวนประชากรจากการสำรวจ ณ มิถุนายน 2544 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,150 คน ชาย 1,587 คน หญิง 1,563 คน มีจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น 1,059 ครอบครัว จำนวนหลังคาเรือน 674 หลังคาเรือน

3) อาณาเขต	ทิศเหนือ	จด ตำบลหนองคันทรอง และตำบลหนองโสน
	ทิศใต้	จด ตำบลอ่าวใหญ่
	ทิศตะวันออก	จด อ่าวแม่น้ำตราด
	ทิศตะวันตก	จด ทะเลอ่าวไทย

มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 42 ตารางเมตร หรือ ประมาณ 26,254 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าชายเลน ประมาณ 10,500 ไร่ ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเป็นป่าชายเลน ลักษณะพื้นที่เป็นดินปนทราย เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ อุณหภูมิเฉลี่ย 26 – 30 องศาเซลเซียส สภาพอากาศไม่หนาวนัก ฤดูร้อน อากาศร้อนพอสมควร และแล้งเป็นบางครั้ง

4) อาชีพและเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยางพารา 255 ครัวเรือน ทำสวนผลไม้ 240 ครัวเรือน ทำประมง เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอย ค้าขาย และอื่น ๆ 180 ครัวเรือน ภายในเขตตำบลมีหน่วยธุรกิจ คือ โรงรวมยาง 1 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ศูนย์สาธิต 4 แห่งในแต่ละหมู่บ้านวันหมู่ที่ 3 และมีสหกรณ์รวมยาง 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 1

5) สภาพสังคม ในตำบลห้วยน้ำขาวมีโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเปร็ดโน หมู่ที่ 2 และ โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว หมู่ที่ 4 มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 2 แห่ง วัด 1 แห่ง คือ วัดห้วยน้ำขาว และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เทพประทาน ทางด้านสาธารณสุขนั้นภายในตำบลมีสถานีอนามัย 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยห้วยน้ำขาว และประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวมีอัตราการใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 99 มีสถานีตำรวจ 1 แห่ง เรียกว่าตู้ยามเทพประทาน

6) การคมนาคม ในหมู่บ้านนั้นมีถนนในหมู่บ้าน 15 สาย ส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 90 เป็นถนนลูกรัง และมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กช่วงสั้น ๆ กระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญ ๆ ภายในตำบลมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 8 ตู้ ทุกหมู่บ้านในตำบลมีไฟฟ้าเข้าถึง อย่างไรก็ตามยังมีไฟฟ้าไม่ครบทุกหลังคาเรือน

7) แหล่งน้ำธรรมชาติ ภายในตำบลห้วยน้ำขาวมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญประกอบด้วย คลอง 4 สาย ได้แก่ คลองมะกอก คลองเปร็ด คลองหลอด และคลองน้ำขาว และสระน้ำสาธารณะ 5 แห่ง แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ฝาย 5 แห่ง บ่อโยก 12 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง

นอกจากนี้ภายในตำบลห้วยน้ำขาวยังมีทรัพยากรในพื้นที่เป็นป่าชายเลนมากถึง 20 ตารางกิโลเมตร ยังเป็นแหล่งของหอยธรรมชาติอีกด้วย ภายในตำบลมีมวลชนจัดตั้ง ได้แก่ ลูกเสือชาวบ้าน 300 คน ไทยอาสาป้องกันชาติ 30 คน กองหนุนความมั่นคง 20 คน

6.4 ข้อมูลชุมชน ในตำบลห้วยน้ำขาว (จากการสำรวจ)

6.4.1 ข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านแหลมไปีะ

1) ลักษณะกายภาพและประวัติชุมชน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ ปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 745 คน เป็นชาย 389 คน เป็นหญิง 356 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 167 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 3,023 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 2,667 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองคันทรง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ม.4 บ้านห้วยน้ำขาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านเปร็ดโนม.2 ต.ห้วยน้ำขาว

1.2) ประวัติชุมชน บ้านแหลมไปีะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า 200 ปี คือ ประมาณปี พ.ศ. 2344 ตามตำนานเล่าว่าตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพทางพื้นที่ที่เป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล ในสมัยก่อนมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ ริมทะเลจะมีกุ้งหอยปูปลามากมาย ชาวบ้านมักจะเก็บหินมาเรียงซ้อนๆกันมีลักษณะคล้ายไปีะดักปลา พอน้ำขึ้นปลาก็จะเข้ามาในไปีะและพอน้ำลงปลาก็ติดอยู่ในไปีะ เป็นวิธีหากินอย่างง่าย ๆ ของชาวบ้าน ทำอย่างนี้กันทุกบ้าน จึงพากันเรียกที่แห่งนี้เป็นว่า “แหลมไปีะ” เมื่อมีประชากรหนาแน่นเข้าก็มีการจัดตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านแหลมไปีะ”

คนกลุ่มแรกที่เริ่มมาก่อตั้งหมู่บ้านคือ นายชุ่ม ปัญจะกุล , กลุ่มชาวจีนไหหลำ , คนไทยดั้งเดิม โดยคนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านนี้อพยพมาจากไหหลำ ประเทศจีน และจากบ้านใกล้เคียง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ สาเหตุที่คนกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะมาหาที่ทำกินโดยมาปลูกพริกไทย , รับจ้างทำงาน , รับจ้างหาบของ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านมีลักษณะเป็นป่าใหญ่มีต้นไม้ขึ้นรกครึ้มและมีลำคลองอยู่หนึ่งลำคลอง ซึ่งต่อมาชาวบ้านตั้งชื่อให้ว่า “คลองมะกอก” เพราะบริเวณริมคลองจะมีต้นมะกอกใหญ่ขึ้นอยู่และมีบริเวณส่วนหนึ่งของหมู่บ้านติดทะเล

ปัจจุบันทั้งป่าและคลองมะกอกได้หมดไปแล้ว สาเหตุที่หมดไปเพราะชาวบ้านได้เข้ามาอยู่อาศัย บางคนก็ถมที่สร้างบ้าน บางคนก็ทำลายป่าจับจองที่และเพื่อทำสวนทำไร่ อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านแหลมโป๊ะ ส่วนมากมักจะทำสวนพริกไทย ทำไร่อ้อย ทำนา ทำประมงและปลูกถั่ว

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

2.1) ระบบสังคม

กฎเกณฑ์ความเชื่อ ในหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่อง พระแม่คงคา พระแม่ธรณี พระภูมิเจ้าที่

ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ในวันสำคัญทางศาสนาจะมีการทำบุญที่สำนักสงฆ์เทพประทาน วันสงกรานต์ มีการทำบุญในวันที่ 14 เมษายน ของทุกปี วันลอยกระทง มีการลอยกระทงเพื่อขอขมาพระแม่คงคา โดยคนหนุ่มสาวนิยมไปลอยกระทงที่ริมเขื่อนในตัวเมือง หรือที่แหลมศอก สำหรับผู้ใหญ่และคนแก่จะไปลอยกระทงที่สำนักสงฆ์เทพประทาน วันตรุษจีน ทำบุญที่สำนักสงฆ์เทพประทาน ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนจะเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

องค์ความรู้ หมอกระดูก ชื่อนายสงวน สร้อยกุล ทำการรักษากระดูกหัก ข้อต่อกระดูกหลุด การนวดเหยียบน้ำมันและการพันกวดยา

กลุ่มและองค์กร กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน มีการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 7 ของเดือน

2.2) สภาพเศรษฐกิจ พื้นฐานทางเศรษฐกิจรายได้หลักของชุมชนบ้านแหลมโป๊ะมีอาชีพทำสวนและประมง สวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สวนยางพารา ประมง กลุ่มคนที่อยู่ติดทะเลจะทำประมงชายฝั่ง โดยจะงดออกทะเลในฤดูวางไข่ เพาะเลี้ยง เลี้ยงกุ้งกุลาดำ ปลาในพื้นที่ที่ติดทะเล รับจ้างแกะปู ที่โรงงานปูบ้านแหลมหินซึ่งมีทั้งทำประจำและทำชั่วคราว คือทำในช่วงว่างงานจากสวนผลไม้หรือยางพารา ค้าขายในชุมชนหรือนอกชุมชน

หน่วยทางเศรษฐกิจ ร้านค้าของชำในหมู่บ้าน 6 ร้าน ปิมน้ำมันขนาดกลาง 1 แห่ง (ปัจจุบันเลิกกิจการแล้ว) ชาวบ้านกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 3 อาชีพของชุมชนบ้านแหลมโป๊ะ (ข้อมูลจากการสำรวจ 161 ครัวเรือน)

อาชีพ	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำสวนผลไม้	800	105	65.22
ทำสวนยางพารา	56	56	34.48
ทำสวนผัก	0	56	0
ประมง	-	56	5.59
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	-	10	6.21
รวม	1,156	800	111.50

หมายเหตุ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ค่าร้อยละเกิน 100

3) การศึกษา ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/อนุบาล และไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา ไม่มีคนอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้เรียนการศึกษาภาคบังคับหรือเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีคนอายุ 14-50 ปี ไม่รู้หนังสือ เขียนและอ่านภาษาไทยไม่ได้

4) การสาธารณสุข สถานีนามัยตำบลห้วยน้ำขาวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 โดยเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยคนในหมู่บ้านส่วนมากรักษาที่สถานีนามัย มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) อยู่ที่บ้านนายวิจิตร อาชีวะ โดยมีเครื่องมือวัดความดันโลหิต เครื่องวัดการเต้นของหัวใจ ยาสามัญประจำบ้าน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวน 15 คน เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 12 คน

5) ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรชุมชน มีพื้นที่ติดทะเล ขยะมูลฝอยในบริเวณหมู่บ้าน ชาวบ้านจัดการขยะโดยการฝังกลบหรือเผา เนื่องจากไม่มี บริการจัดเก็บขยะ แต่ก็ไม่มีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยเพราะมีชาวบ้านบางส่วนเคยเข้าอบรมและไปดูงานการแยกขยะ

6) การเมืองการปกครอง มีผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ ผู้ใหญ่ชั้นยวิชัย รั้งสะกินนิน และการบริหารงานหมู่บ้านประกอบไปด้วยคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการประชาคมหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

6.4.2 ข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดโน

1) ลักษณะกายภาพและประวัติชุมชน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ ปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 632 คน เป็นชาย 321 คน เป็นหญิง 311คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 127 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 3,000 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 2,000 ไร่

หมู่บ้านเปร็ดโนตั้งอยู่บนที่ดอน สูงจากระดับน้ำทะเล 200 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่เป็นทุ่งนา สวนผลไม้ สวนยางพารา และป่าชายเลน อาณาเขตติดต่อเป็นดังนี้

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองคันทรัง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านอ่าวกรูด หมู่ 3 ตำบลห้วยน้ำขาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ 1 และหมู่ 4 ตำบลห้วยน้ำขาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเล

1.2) ประวัติชุมชน บ้านเปร็ดโนนี้ตั้งถิ่นฐานครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2393 คือเมื่อประมาณ 149 ปีก่อน ผู้ตั้งถิ่นฐานครั้งแรกไม่ทราบว่าเป็นใคร ผู้ที่มีอายุ 99 ปีในปัจจุบันนี้ คือนางแอ็ด สติดี บอกว่าตั้งแต่จำได้ผู้ใหญ่บ้าน นาค ชุมวงส์ กำลังเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ ฉะนั้นจึงสรุปให้ผู้ใหญ่บ้าน ชุมวงส์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และสมัยก่อนคนในหมู่บ้านนี้ไปเรียนที่วัด ส่วนเรื่องการทำมาหากินของคนในหมู่บ้านก็จะทำอาชีพแตกต่างกันไป เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นต้น ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านจะทำนากันเป็นส่วนมาก วิถีชีวิตของชาวบ้านนั้นอยู่อย่างเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ต่อมาก็ได้มีโรงเรียนเข้ามาเมื่อปีพ.ศ.2482 ทุกคนจึงได้เรียนหนังสือ แต่พวกชาวบ้านก็ไม่ยอมให้ออนถึงปี พ.ศ.2502 ถนนเริ่มตัดเข้ามาและรถเริ่มเข้ามาถึงหมู่บ้าน สมัยก่อนใช้ไถ่จูด ต่อมาใช้ตะเกียงและปัจจุบันใช้ไฟฟ้า

ที่มาของชื่อ “บ้านเปร็ดโน” มี 2 แนวความคิด

แนวคิดแรก จากการถามคนในหมู่บ้านคาดว่าในอดีตหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและการคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีถนนตัดเข้ามาในหมู่บ้านใช้การเดินทางเท้าจึงคิดหาทางลัดที่จะเข้าสู่ตัวเมือง คำว่า“เปร็ดโน” ในภาษาเขมรแปลว่าทางลัด และเมื่อถนนตัดเข้ามาถึงในหมู่บ้านและประชากรในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้านคือ บ้านเปร็ดนอก และบ้านเปร็ดโน

แนวคิดที่สอง คุณชายปลื้มบอกว่ามีผู้อาวุโสบอกต่อกันมาว่าก่อนนั้นเคยมีเปิดมาอยู่ที่หนองน้ำในหมู่บ้านนี้ 2 ตัว ชาวบ้านเรียกว่า “เปิดเงิน เปิดทอง” ต่อมาเมื่อเส้นทางเหนือบ่อมาเอาไป

จากนั้นก็ไม่มีเปิดให้เห็นอีกเลย ชื่อเรียกบ้านเปรี๊ตในปัจจุบันเป็นที่เรียกของคนในยุคนี้ สำหรับคำว่า “เปรี๊ตนอก เปรี๊ตใน” นั้นไม่ทราบว่าทำไม หมู่ 2 ถึงเรียกว่าบ้านเปรี๊ตในและหมู่ 1 ถึงเรียกว่าบ้านเปรี๊ตนอก

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

2.1) ระบบสังคม

กฎเกณฑ์ความเชื่อ ในหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่อง ศาลเจ้าปู่ร้อย ศาลเจ้าปู่คุ้ม ศาลเจ้าหนองเป็ด

ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน ทำบุญศาลเจ้าปู่คุ้มในวันตรุษจีน ทำบุญศาลเจ้าหนองเป็ดในวันตรุษไทย ทำบุญศาลเจ้าปู่ร้อยในวันตรุษสงกรานต์

องค์ความรู้ หมอเด็ก คือหมอเสริญ เสี่ยงเคราะห์ หมอรักษาโรคทั่วไป คือหมอลี้ คงพริ้ว หมอกระดูก คือหมอหล่อ ชุมณี หมอดูทำนายทั่วไป คือหมออารมณ์ กลั่นกล้า

กลุ่มและองค์กร องค์กรที่เกิดจากการจัดตั้งของหน่วยงานรัฐ ได้แก่ ศูนย์เยาวชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเปรี๊ตใน กลุ่มสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์(ธกส.) กลุ่มสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านเปรี๊ตใน องค์กรที่จัดตั้งขึ้นจากความต้องการและการจัดการโดยชาวบ้าน ได้แก่ ศูนย์สาธิตเอนกประสงค์ กองทุนเอนกประสงค์บ้านเปรี๊ตใน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อคุณธรรมครบวงจร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.2) สภาพเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4 อาชีพของชุมชนบ้านเปรี๊ตใน (ข้อมูลจากการสำรวจ 119 ครัวเรือน)

อาชีพ	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำสวนผลไม้	800	44	36.97
ทำสวนยางพารา	1600	70	58.82
ทำสวนผัก	40	12	10.08
ประมง	-	60	33.61
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	-	10	50.42
รวม	1440	196	189.90

หมายเหตุ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ค่าร้อยละเกิน 100

3) การศึกษา ระดับการศึกษาของประชาชนบ้านเปรี๊ตใน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป คือร้อยละ 60.91 ในหมู่บ้านมีโรงเรียนอยู่ 1 แห่ง ชื่อ โรงเรียนบ้านเปรี๊ตใน โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ปัจจุบันมีตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 และ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู 8 คน และภารโรง 1 คน มีนักเรียนประมาณ 115 คน

4) การสาธารณสุข ในอดีต การคมนาคมนั้นลำบาก ฉะนั้นเวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยกันจึงไปสถานีอนามัยลำบากคนจึงต้องซื้อยากินเอง บ้างก็ไปหาหมอ ชาวบ้านสมัยนั้น ผู้ที่เป็นหมอก็คือ หมอโฮย ชุมณี หมอชาวบ้านสมัยนั้น รักษาแบบไม่ค่อยใช้ยา แต่จะใช้สมุนไพรกันเป็นส่วนมาก คนที่มารักษานั้นอาจหายบ้าง ไม่หายบ้าง เพราะเครื่องมือที่รักษาอาจไม่ใช่เครื่องมือโดยตรง

แต่ปัจจุบันการคมนาคมดีขึ้น การเดินทางไปอนามัยจึงง่ายและสะดวกกว่าเก่า ผู้คนจึงไปรักษาโรคที่อนามัยเป็นส่วนมาก ยังมีอนามัยหลังใหม่ ซึ่งใกล้และมีเครื่องมือรักษาที่ทันสมัยกว่า

ในหมู่บ้านเปรี๊ตในเริ่มมีไฟฟ้าเข้ามาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2525 ต่อมาก็ได้มีโครงการเจาะบ่อน้ำบาดาล เพื่อให้ผู้ที่ขาดแคลนน้ำจะได้มีใช้กัน ปัจจุบันในหมู่บ้านของบ้านเปรี๊ตในมีบ่อน้ำบาดาลอยู่ 5 แห่ง และยังมีบ่อน้ำสาธารณะ 2 บ่อ นอกจากนั้นยังมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 3 แห่ง

5) ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลนเนื้อที่กว่า 12,000 ไร่ มีปัญหาเรือควน เรือลากที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

6.4.3 ข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านอ่าวกรูด

1) ลักษณะกายภาพและประวัติชุมชน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ ปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 795 คน เป็นชาย 394 คน เป็นหญิง 401 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 162 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 1,805 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,351 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ 2 บ้านเปร็ดใน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 3 ของ ต.อ่าวใหญ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอ่าวไทย

1.2) ประวัติชุมชน จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านสันนิษฐานว่าหมู่บ้านอ่าวกรูดมีผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานช่วงแรกเมื่อราว 200 ปีมาแล้ว ในอดีตหมู่บ้านอ่าวกรูดมีสภาพเป็นป่าดิบหนา ชาวพื้นเมืองเข้ามาดงป่าและปลูกข้าวไร่ ต่อมา มีชาวจีนอพยพมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียงกัน อาชีพที่สำคัญของคนรุ่นนั้นคือ ปลูกพริกไทย ต่อมาผลผลิตตกต่ำจึงหันมาปลูกยางพาราและสวนผลไม้ โดยเริ่มปลูกเงาะเบญจักษ์ซึ่งเป็นเงาะพันธุ์พื้นเมือง แล้วพัฒนาเป็นเงาะพันธุ์สีชมพูและเงาะโรงเรียน สำหรับชาวบ้านที่อาศัยอยู่แถบชายฝั่งติดทะเล เดิมเป็นชาวแหลมสิงห์ จ.จันทบุรี ซึ่งเดินทางมาตั้งบ้านเรือนบริเวณริมลำคลองที่เป็นพื้นที่จับจองไม่มีโฉนด และชาวพื้นเมืองที่อยู่ก่อนก็เริ่มถอยถอยลงมาทำอาชีพค้าขาย

ที่มาของชื่อ “บ้านอ่าวกรูด” มี 2 แนวความคิด

แนวคิดแรก จากการถามคนในหมู่บ้านคาดว่ามาจากการที่มีต้นมะกรูดโบราณขนาดใหญ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากบริเวณชายทะเล ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านอ่าวกรูด”

แนวคิดที่สอง จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านสันนิษฐานว่าในอดีตบริเวณพื้นที่ที่ติดทะเลมีต้นเถากรูดขึ้นอยู่เต็มไปหมด จึงเรียกว่า “บ้านอ่าวกรูด”

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

2.1) ระบบสังคม มี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มเครือญาติ ครอบครัวเดี่ยว

กฎเกณฑ์ความเชื่อ ในหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่อง ศาลเจ้าปู่ร้อย ซึ่งอัญเชิญมาจากศาลเจ้าปู่ร้อยของหมู่ 2 บ้านเปร็ดไฉน โดยชาวเรือที่จะมาออกเรือจะมากกราบไหว้ แต่ ชาวหมู่ 3 ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อพิธีบวงสรวงสักการะมากนัก

ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน การทำบุญสงกรานต์ ที่ศาลา หมู่บ้านในวันที่ 16 เมษายน ของทุกปี การทำบุญวันพ่อและวันแม่ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน

องค์ความรู้ หมอเหยียบจอบ คือนายประยูร ฝิ่งรัง รักษาผู้ที่ ปวดเมื่อยตามร่างกาย ผู้หญิงหลังคลอดลูก โดยจะนำจอบไปเผาไฟจนร้อนแดง ใช้น้ำมันทาขานแล้ว เหยียบไปบนจอบที่ร้อน จากนั้นมาเหยียบไปตามร่างกายส่วนที่ปวดเมื่อยของผู้ป่วย หมอพันซาง คือนายวินัย เทียนชัย งานจักสาน ทำหมวกใบจาก คือนางถวิล แซ่ลี ทำกระโجمไม้ คือนายเฉลิม กลั่น กล้า

กลุ่มและองค์กร กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท มีการประชุม ทุกวันที่ 25 ของเดือน โดยมีการเปิดให้ลูกบ้านกู้ยืมเงิน ไปลงทุนแล้วผ่อนชำระคืน คิดดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์/เดือน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ประชุมทุกวันที่ 17 ของเดือน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและ สิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มเล็กๆ ได้รูปแบบมาจากหมู่ 2 มีกํานันอรรดพล เป็นประธานกลุ่ม แต่มีปัญหาในการ ดำเนินการ เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเรือคูนกับกลุ่มอนุรักษ์มีการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 6 ของเดือน

2.2) สภาพเศรษฐกิจ พื้นฐานทางเศรษฐกิจอาชีพหลักทำประมงและ เกษตรกร(สวนผลไม้ สวนยางพารา) รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างแกะปูที่โรงงานปู

ตารางที่ 5 อาชีพของชุมชนบ้านอ่าวกรูด (ข้อมูลจากการสำรวจ 160 ครัวเรือน)

อาชีพ	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำสวนผลไม้	770	99	61.88
ทำสวนยางพารา	546	44	27.50
ทำสวนผัก	0	0	0
ประมง	-	34	21.25
รวม	1316	160	110.63

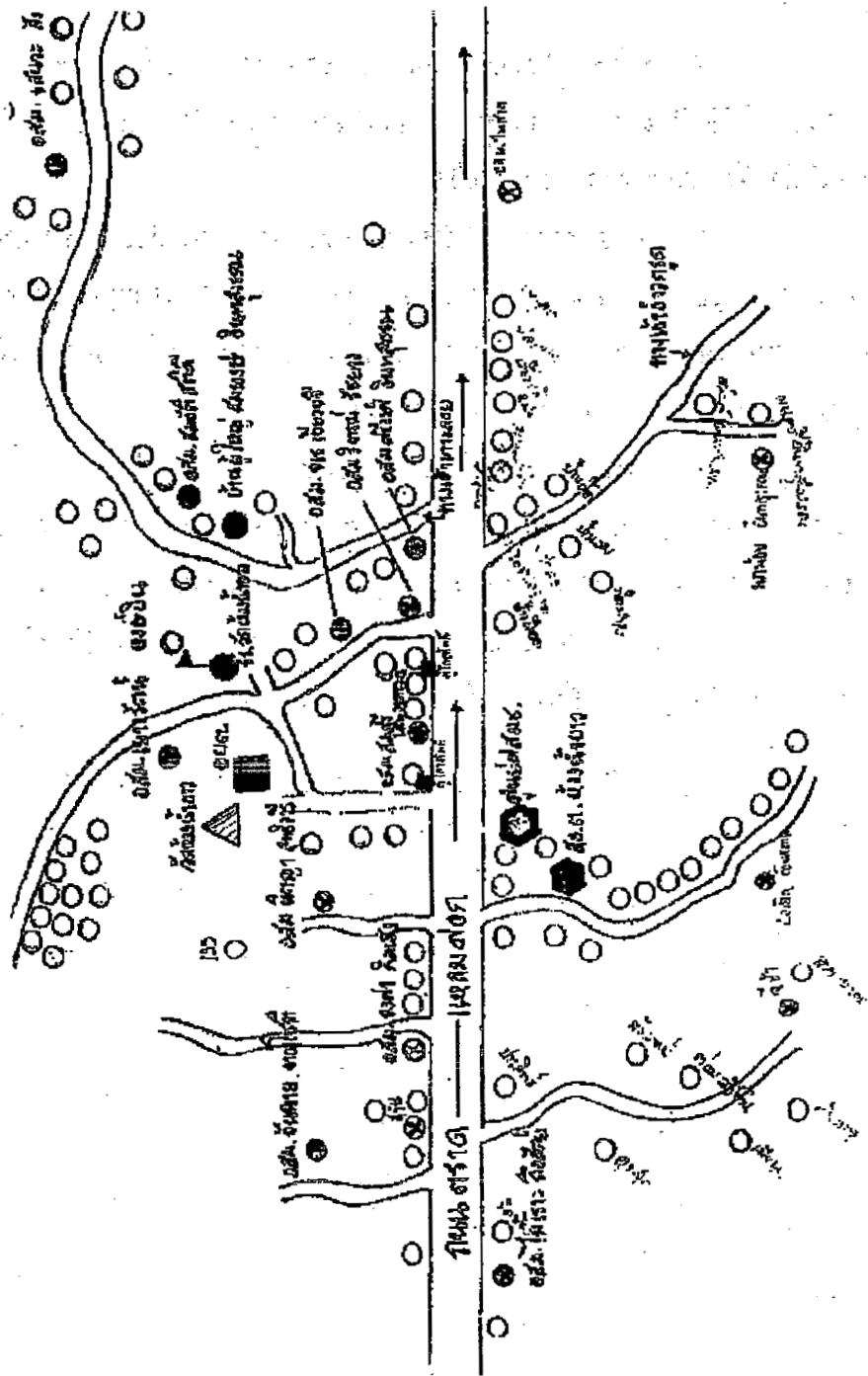
หมายเหตุ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ค่าร้อยละเกิน 100

3) การศึกษา ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/อนุบาล และไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา ไม่มีคนอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้เรียนการศึกษาภาคบังคับหรือเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีคนอายุ 14-50 ปี ไม่รู้หนังสือ เขียนและอ่านภาษาไทยไม่ได้

4) การสาธารณสุข สถานีอนามัยตำบลห้วยน้ำขาวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหมู่บ้านส่วนมากรักษาที่สถานีอนามัย มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน(ศสมช.) มีเครื่องมือวัดความดันโลหิต เครื่องวัดการเต้นของหัวใจ ยาสามัญประจำบ้าน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 15 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 12 คน

5) ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งประมงพื้นบ้าน การกำจัดขยะมูลฝอยตามโครงการแยกขยะ “บ้านนำอยู่ ชุมชนนำอยู่” ปัญหาเรือคน เรือลากที่ทำลายสิ่งแวดล้อม และมีการลักลอบตัดไม้จากป่าชายเลนบริเวณคลอง 12 , 13 , 14

6) การเมือง การปกครอง ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือนายอรรถพล สืบสอน ซึ่งเป็นกำนันของตำบลห้วยน้ำขาวด้วย

แผนที่ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

ภาพที่ 14 แผนที่ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

6.4.4 ข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

1) ลักษณะกายภาพและประวัติชุมชน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ ปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 588 คน เป็นชาย 292 คน เป็นหญิง 296 คน คริวเรือนทั้งสิ้น 132 คริวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 1,350 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,200 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ม.1 บ้านแหลมไผ่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ม.5 บ้านคันทา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ม.2 บ้านเปร็ดไถ

1.2) ประวัติชุมชน จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านสันนิษฐานว่าหมู่บ้านห้วยน้ำขาวมีผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานช่วงแรกเมื่อราว 200 ปีมาแล้ว โดยมีชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ล่องเรือมาขึ้นที่ท่าหีบเรือ หมู่บ้านห้วยน้ำขาวเป็นพื้นที่ราบสูง ลักษณะดินเป็นดินปนทราย อาชีพที่สำคัญของคนรุ่นนั้นคือ ปลูกพริกไทย ต่อมาผลผลิตตกต่ำจึงหันมาปลูกยางพาราและสวนผลไม้

ที่มาของชื่อ “ห้วยน้ำขาว” จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านสันนิษฐานว่าบริเวณหลังวัดห้วยน้ำขาวมีลำคลองอยู่สายหนึ่งในช่วงฤดูน้ำหลากจะมีน้ำไหลแรงมากทำให้น้ำในลำคลองมีลักษณะขุ่นขาวคล้ายน้ำนม ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านห้วยน้ำขาว”

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

2.1) ระบบสังคม

กฎเกณฑ์ความเชื่อ ในหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่อง พระแม่คงคา พระแม่ธรณี

ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน วันสงกรานต์ มีการทำบุญในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี มีการจัดเทศน์มหาชาติช่วงเดือน ม.ค. - ก.พ.

องค์ความรู้ มีหมอง รักษาผู้ที่ถูกงูกัด อยู่ที่บ้านเกาะลอย

กลุ่มและองค์กร ศูนย์สาธิตการตลาด จัดตั้งเมื่อ 5 ต.ค. 2543

ปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ 247 คน มีการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 5 ของเดือน

2.2) สภาพเศรษฐกิจ อาชีพหลักของคนในชุมชนคือ ทำสวนผลไม้

สวนยางพารา และประมง

ตารางที่ 6 อาชีพของชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว (ข้อมูลจากการสำรวจ 139 ครัวเรือน)

อาชีพ	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำสวนผลไม้	850	80	57.55
ทำสวนยางพารา	350	80	35.97
ทำสวนผัก	0	0	0
ประมง	-	8	5.76
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	-	11	7.91
รวม	1300	139	107.19

หมายเหตุ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ค่าร้อยละเกิน 100

3) การศึกษา ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อนุบาล แต่มีโรงเรียนประถมศึกษาชื่อโรงเรียนวัดห้วยน้ำขาวไม่มีคนอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้เรียนการศึกษากาศบงคับหรือเรียนไม่จบ การศึกษากาศบงคับ ไม่มีคนอายุ 14-50 ปี ไม่รู้หนังสือ เขียนและอ่านภาษาไทยไม่ได้

4) การสาธารณสุข สถานีนอนามัยตำบลห้วยน้ำขาวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 โดยเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยคนในหมู่บ้านส่วนมากรักษาที่สถานีนอนามัย มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) มีเครื่องมือวัดความดันโลหิต เครื่องวัดการเต้นของหัวใจ ยาสามัญประจำบ้าน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวน 15 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 9 คน

5) ด้านสิ่งแวดล้อม การกำจัดขยะมูลฝอยตามโครงการแยกขยะ

6) การเมือง การปกครอง ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ ผู้ใหญ่สมพงษ์ อินทสุวรรณ ในหมู่บ้านมีการแบ่งการปกครองเป็นคุ้มทั้งหมด 9 คุ้ม โดยแต่ละคุ้มมีหัวหน้าคุ้มเป็นผู้คอยดูแล คุ้มที่ 1 นางไพเราะ ถือสัตย์ คุ้มที่ 2 นายสุชัย สุทธิวาริ คุ้มที่ 3 นายจำรัส เอิบสภาพ คุ้มที่ 4 นายสุนทร สติติ คุ้มที่ 5 นายเจเร เขียวขจี คุ้มที่ 6 นายสมชาย จันทร์ศักดิ์ คุ้มที่ 7 นายภูวนารถ อินทสุวรรณ คุ้มที่ 8 นายอนันต์ ชื่นชอบกิจ คุ้มที่ 9 นายเสนาะ สังข์วรรณ

6.4.5 ข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา

1) ลักษณะกายภาพและประวัติชุมชน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ ปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 390 คน เป็นชาย 191 คน เป็นหญิง 199 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 92 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 1,405 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,055 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ม.4 บ้านห้วยน้ำขาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลอ่าวใหญ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ม.3 บ้านอ่าวกรูด

1.2) ประวัติชุมชน เดิมบ้านคันทนาอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของ หมู่ 4 แต่เนื่องจากมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปกครองไม่ทั่วถึงจึงได้แยกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง คือบ้านคันทนา โดยแยกมาได้ประมาณ 20 ปีแล้ว ซึ่งมีผู้ใหญ่ชื่อน อีบสภาพ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ต่อมาคือ นายสันติ จินดาวงษ์ ปัจจุบันคือนายประนอม สืบสังข์

ที่มาของชื่อ “บ้านคันทนา” จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสคาดว่ามีคนที่มีคันทินทอดยาวไปตามริมทะเลมีลักษณะคล้ายคันทนา จึงเรียกว่า “บ้านคันทนา” ปัจจุบันยังสามารถมองเห็นคันทินนี้ได้เวลาน้ำลง

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

2.1 ระบบสังคม

กฎเกณฑ์ความเชื่อ ในหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่อง พุทธศักราชต่อเรือ “เรือโชคสำราญพัฒนา” และการออกเรือ มีความเชื่อเรื่องผีพราย พรายน้ำ พรายลม เชื่อว่าถ้ามาเกาะเรือจะทำให้เกิดหายนะแก่เรือ

ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน ทำบุญสงกรานต์ ในวันที่ 17 เม.ย. ของทุกปีที่สหกรณ์ร้านค้า มีการก่อพระทราย 3 กอง มีฆงระเซ้ ทำเรือลำเล็กๆบรรจุน้ำหวานนำไปปล่อยที่แหลมคันทนา เป็นวันปล่อยผี ตักบาตรเทโว โดยมีการหมุนเวียนไปปีละวัดในพื้นที่ใกล้เคียง คือวัดห้วยน้ำขาว วัดอ่าวใหญ่ วัดอ่าวซ้อ วัดแหลมหิน วัดหนองคันทรง

องค์ความรู้ มีหมอรักษาโรคด้วยรากไม้

กลุ่มและองค์กร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้เลี้ยงหอย กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ศูนย์ช่วยเหลือ มีการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 10 ของเดือน

2.2) สภาพเศรษฐกิจ อาชีพหลักของชุมชนคือทำสวนผลไม้ รองลง

มาคือ ประมง ค้าขายและรับจ้าง

ตารางที่ 7 อาชีพของชุมชนบ้านคันทนา (ข้อมูลจากการสำรวจ 86 ครัวเรือน)

อาชีพ	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำสวนผลไม้	900	70	81.40
ทำสวนยางพารา	450	20	23.26
ทำสวนผัก	2	4	
ประมง	-	30	34.88
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	-	10	11.63
รวม	1370	134	151.17

หมายเหตุ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ค่าร้อยละเกิน 100

3) การศึกษา ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อนุบาล ไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา ไม่มีคนอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้เรียนการศึกษาภาคบังคับหรือเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีคนอายุ 14-50 ปี ไม่รู้หนังสือ เขียนและอ่านภาษาไทยไม่ได้

4) การสาธารณสุข สถานีอนามัยตำบลห้วยน้ำขาวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 โดยมีเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยคนในหมู่บ้านส่วนมากรักษาที่สถานีอนามัย มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน(ศสมช.) มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวน 13 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 11 คน

5) ด้านสิ่งแวดล้อม มีแหล่งตามธรรมชาติมีอ่าวที่สำคัญ 3 อ่าว คือ อ่าวเกาะลอย อ่าววานเหลือง และอ่าวคันทนา

6) การเมือง การปกครอง ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ ผู้ใหญ่ประนอม สืบสังข์

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัครพล วรรณสุทธะ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีเปรียบเทียบบ้านศิลารักษ์กับบ้านถิ่นสำราญ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้ประสบผลสำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้นำชุมชนใช้ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยเข้าไปมีบทบาทในการระดมปัจจัยเกี่ยวกับการเงิน ปัจจัยเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกและภายใน มาใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน ในขณะที่ความล้มเหลวเกิดจากผู้นำใช้ภาวะผู้นำแบบอิตาเลียน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นำนั้นยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเสียสละอย่างมาก ตลอดจนทำงานอย่างสุจริต โปร่งใสไม่คอร์รัปชัน มีความยุติธรรม จึงจะสามารถสร้างศรัทธาจากชาวบ้านตลอดจนการระดมการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านมาใช้ในกระบวนการ

สมหมาย สาครทรัพย์ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวพุทธ : ศึกษากรณี ชุมชนศรีระอโศก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาพบว่า (1) ชุมชนศรีระอโศก มีความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยมีความเข้มแข็งทางด้านปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนในระดับสูง ปัจจัยด้านการเรียนรู้มีความเข้มแข็งในระดับสูง และปัจจัยด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีความเข้มแข็งสูงเช่นกัน และเป็นปัจจัยที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดใน 3 ปัจจัยที่ศึกษา เพราะในปัจจัยนี้มีความศรัทธาทางพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน (2) ปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 3 ปัจจัย พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจชุมชน สัมพันธ์กับปัจจัยการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูง ปัจจัยการศึกษาเรียนรู้สัมพันธ์กับปัจจัยศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจชุมชนสัมพันธ์กับปัจจัยศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง และปัจจัยความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้และ ศาสนาวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน สัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชนศรีระอโศกทุกปัจจัยในระดับสูง

สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำรงอยู่ของชุมชน : กระบวนการต่อสู้และการพัฒนา” พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ที่ช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ในลักษณะที่ชุมชนต้องพึ่งตนเองเป็นพื้นฐานเบื้องต้นโดยอาจอาศัยความร่วมมือจากภายนอกบางส่วน ดังนี้

- 1) ต้องมีตัวบุคคลอยู่ในชุมชน
- 2) ในชุมชนต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

3) ต้องมีสถาบันที่ทำหน้าที่เอื้อต่อชีวิตชุมชน

ทั้งนี้ต้องมีตัวบ่งชี้ (Indicators) ที่เป็นเงื่อนไขเอื้ออำนวยให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ คือ

1) มีแรงเกาะเกี่ยวภายใน หรือต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ต้องมีสถาบัน (Institution) ที่คอยสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา เช่น สถาบันศึปปุฝ้ายซึ่งหากพิจารณามิติด้านสังคม สถาบันจะเป็นตัวสร้างเงื่อนไขให้กับบุคคลกลุ่มหนึ่งได้มาสร้างความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือกัน เพราะความเป็นเครือญาติกัน เป็นต้น

2) จะต้องมีความเพียงพอในแง่ปัจจัยการดำรงชีวิต อย่างน้อยในพื้นที่ชุมชนนั้นต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเพียงพอที่ชาวบ้านจะทำการผลิต หรือในชุมชนนั้นจะต้องมีเงื่อนไขของการสร้างงานหรือการผลิตที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ไม่ต้องถูกบีบบังคับให้ต้องอพยพเคลื่อนย้ายออกไปจากชุมชน

3) ลักษณะการจัดการภายในชุมชนและกระบวนการตัดสินใจ ต้องมีความเป็นอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการและการตัดสินใจในมิติใดก็ตาม เช่น มิติเศรษฐกิจ การตัดสินใจว่าจะขายผลผลิตเมื่อใด สามารถทำได้อย่างเป็นอิสระ การจัดการทรัพยากร การจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคม และการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

ดารณี รักดี (2540, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง โดยผลการศึกษาพบว่า (1) ชุมชนชนบทพึ่งตนเองมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ (2) การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต มีรูปแบบการศึกษาที่ชุมชนเป็นฐานความรู้ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การอบรมแก่สมาชิกในชุมชน ให้ความรู้ภาคทฤษฎี ศึกษาดูงานและปฏิบัติจริงในแหล่งความรู้ในชุมชน ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในอาชีพ (3) การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพ ซึ่งมีโรงเรียนเป็นฐานความรู้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการพึ่งตนเองทางอาชีพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการให้ความรู้ รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ด้านอาชีพที่ได้รับไปใช้ในชุมชน ปัจจัยสำคัญของการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและครูผู้สอนเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ธีระกุล เอี่ยมอำภา (2534, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรี : กรณีศึกษาตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จากผลการศึกษารูปได้ดังนี้คือ ในการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพกลุ่มสตรีตำบลบางสระเก้า มีหน่วยงานของรัฐ 2 หน่วยงาน คือ กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ใช้วิธีการฝึกอบรมในทุกโครงการ โดยการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มแม่บ้านทอเสื่อ ก่อนจะมีการนำโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสตรีเข้าไปในพื้นที่ สตรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพแม่บ้าน แต่เมื่อมีการดำเนินงานโครงการแล้ว พบว่า สตรีมากกว่าร้อยละ 91 หันมาประกอบอาชีพทอเสื่อ และทำผลิตภัณฑ์จากเสื่อเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 10 ชั่วโมงต่อวัน จึงทำให้สตรีมีการเปลี่ยนแปลงรายได้เพิ่มขึ้น สามารถมีรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพเสริมทอเสื่อนี้โดยเฉลี่ยเดือนละ 4,496.96 บาท ซึ่งสตรีส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการศึกษาของบุตร ซ่อมแซมบ้าน และฝากธนาคาร สตรีมีความคิดเห็นว่า ควรจัดโครงการฝึกอบรม ซึ่งควรเน้นฝึกภาคปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ให้ความรู้ในการฝึกอบรมควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีและคอยเอาใจใส่ผู้เข้าอบรมให้มากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการที่จะทำการฝึกอบรมทุกรูปแบบ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการฝึกอบรมแล้วรัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนให้กลุ่มผู้เข้าร่วม

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2530, หน้า 1-20) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบทจากพื้นที่หลายแห่งของประเทศไทย และได้เสนอผลการวิจัยไว้ว่า การพึ่งตนเองของชนบทขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจและสังคม องค์ประกอบ 5 ประการนี้จะต้องมีรูปแบบความสัมพันธ์ต่อกันเชิงบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อม

โอวาท สุทธนารักษ์ (2531, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมิได้จัดสรรบทบาทในการสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนขึ้น ภายในกลุ่มของตนเองอย่างเป็นทางการหากแสดงบทบาทอย่างไม่เป็นทางการตามลักษณะของแต่ละคน ประกอบด้วยบทบาท 5 ด้าน คือ ด้านผู้นำกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านผู้นำทางเทคนิคการเกษตร ด้านผู้นำทางความคิด ด้านผู้นำทางการปฏิบัติ และด้านผู้นำทางการประชาสัมพันธ์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงใช้ 3 กลวิธี ที่สัมพันธ์กันในการสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน คือการสาธิต การกระตุ้นให้คิด และการให้ความรู้ และใช้โอกาสหรือวาระอย่างไม่เป็นทางการในการสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน (2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทในการจัดองค์กรประชาชน 2 องค์กรเพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชน คือ กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและกลุ่มปุย ในกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนั้น ผู้นำการเปลี่ยน

แปลงมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของแกนนำในการจัดที่เกี่ยวข้องและไม่สามารถช่วงชิงการนำภายในองค์กรมาเป็นของตนได้ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากในการดำเนินงาน ส่วนในกลุ่มปยุ่นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทในกลุ่มแกนนำในการจัดองค์กร ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน (3) ผลกระทบของบทบาทของ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการทำไร่นาสวนผสมอยู่ในระดับน้อย โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดการจัดองค์กรภายในกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถยกระดับบทบาทของตนให้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเพียงพอต่อการสร้างผลกระทบดังกล่าวได้

พรประภา สินฐานาวา (2533, หน้า 137) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองของชุมชนโดยแนววัฒนธรรมชุมชน เพื่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณีที่บ้านตะเพินคี หมู่ 11 ตำบลองค์พระ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าหมู่บ้านที่ทำการวิจัย มีการพึ่งตนเองได้ตามจารีตประเพณี ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ระบบ คือ (1) ระบบการผลิตแบบยังชีพเพื่อการบริโภคเป็นหลัก (2) ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันในชุมชนแบบเครือญาติ มีการจัดเทศกาลสมาชิกในชุมชนให้รู้จักและยอมรับกฎข้อห้ามของชุมชน (3) ระบบคุณค่า พบว่า ศาสนาและความเชื่อเป็นองค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชนมีผลต่อการพึ่งตนเองได้ของชุมชน

ปราณี หมอนแดง (2534, หน้า 142) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไป : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสองแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าหมู่บ้านที่พึ่งตนเองได้นั้นเกิดจากปัจจัยภายในหมู่บ้านทั้งหมดได้ทำงานประสานกัน เกื้อกูลและเชื่อมโยงกันอย่างเข้มแข็ง โดยอาศัยปัจจัยภายนอกเฉพาะเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเข้ามาสนับสนุนองค์กรเพื่อการช่วยเหลือตนเองที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า การพึ่งตนเองระดับชุมชนจะเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่เคลื่อนไหว (dynamic) เป็นกระบวนการ (process) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย 2 มิติ คือ ในมิติแรก หมู่บ้านจะต้องผ่านกระบวนการต่อสู้ดิ้นรน (struggling process) เพื่อฟันฝ่าภาวะเงื่อนไขที่พึ่งตนเองไม่ได้ และในขณะเดียวกัน หมู่บ้านจะต้องมีการพัฒนากระบวนการ (developing process) เพื่อเป็นทางออกให้ชาวบ้านทั้งหมด หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่พึ่งตนเองได้ในที่สุด ซึ่งปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาขึ้นภายในหมู่บ้านก็คือ ความสามารถของผู้นำที่มีความคิดริเริ่มและผลักดันให้มีการจัดระบบที่เหมาะสมเกิดขึ้นภายในชุมชนได้

เรื่องยศ จักรบุตร (2536) ทำการศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้สูงอายุในชนบท โดยทำการศึกษากรณีบ้านกันผม หมู่ 1 ตำบลพระพุทธร อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรผู้สูงอายุในชนบทสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้จากการมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม การมีที่นาและมีบ้านอยู่อาศัยเป็นของตนเองและการได้รับการเกื้อกูลจากบุตรหลานหรือเครือญาติ

สมภพ ทองคงหาญ. (2537, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ชุมชนชนบทบนเส้นทางการพัฒนา : กรณีศึกษาหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการเชิงพาณิชย์และรัฐทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของเงินมากขึ้น เปลี่ยนจุดมุ่งหมายการผลิตจากเพื่อยังชีพ มาเป็นเพื่อขาย เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคต่าง ๆ จากตลาด จนเกิดการทำลายทรัพยากรที่เคยอาศัยทำให้พึ่งตนเองได้น้อยลง การผลิตแบบใหม่ทำให้ชาวบ้านถูกเอาเปรียบมากขึ้นด้วยกลไกต่าง ๆ เช่น กำไรของพ่อค้า ดอกเบี้ย ค่าเช่า ภาษี กระบวนการดังกล่าว สร้างความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น โดยคนรวยจะสะสมทุนได้ดีกว่า โดยการสนับสนุนจากรัฐที่ให้สิทธิอำนาจในการควบคุม จัดสรรทรัพยากรทั้งภายในและจากภายนอกแก่คนกลุ่มใหม่ที่มีแนวโน้มร่วมตามอุดมการณ์ของรัฐ ส่วนคนจนจะถูกเอาเปรียบมากขึ้น เป็นเหตุให้กลุ่มอำนาจเก่าที่ยึดระบบอาวุโสระบบเครือญาติ รวมทั้งคนยากจนของชุมชนเกิดความไม่พอใจผู้นำใหม่ที่เป็นตัวแทนของอำนาจและอุดมการณ์ของรัฐ ที่คอยกีดกันเอาเปรียบ สร้างผลประโยชน์ให้ จนนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นในชุมชนในที่สุด

สามารถชาย จอมวิญญา (2537, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับขีดความสามารถในการพึ่งตนเองขององค์กรประชาชนในเมือง การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของศูนย์บริการชุมชนหรือมีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองขององค์กรประชาชนในเมือง โดยในส่วนตัวความคิดเห็นของกรรมการศูนย์บริการชุมชน มี 3 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับขีดความสามารถได้แก่ งบประมาณ นักพัฒนาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคลากร ในส่วนตัวความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์บริการชุมชนทุกปัจจัย ยกเว้นปัจจัยสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ที่มีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของศูนย์บริการชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ถวิล กัลชาวุฒิชัย (2538, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ศักยภาพการพึ่งตนเองในชุมชนชนบท ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนเกิดขึ้นโดยอาศัยศักยภาพของปัจเจกชนมารวมกันเป็นศักยภาพของชุมชน ภายใต้การนำของผู้นำท้องถิ่น วิธีการที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองสูง คือ ชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มโดยอาศัยพื้นฐานด้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น พบว่า วัฒนธรรมของชุมชนในด้านสัมพันธ์ในชุมชนหรือการรักษาวัฒนธรรม

ความเชื่อพื้นฐานมิได้เปลี่ยนแปลงไป เพียงแต่วัฒนธรรมด้านการผลิตหันไปมุ่งเน้นการผลิตเพื่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น อย่างไรก็ตามความสามารถพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และพัฒนาด้วยความสำนึกรับผิดชอบของตนเองมิได้เกิดจากการบังคับให้ปฏิบัติ

สุภัทร ขจรมาศบุษย์ (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวโน้มการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทไทยใน 25 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2539 – 2563) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า (1) รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาชนบทโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองมากขึ้น (2) รัฐบาลสนับสนุนให้ภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือแก่ชนบทมากขึ้น (3) รัฐบาลจัดให้มีบริการด้านสาธารณสุขแก่ชาวชนบทอย่างทั่วถึง (4) ชาวชนบทต้องมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (5) ต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบเพื่อพัฒนาฉบับที่ 8 (6) ชาวชนบทมีการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง (7) รัฐบาลจัดให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานของคนในชนบท (8) สื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวสารไปสู่ชาวชนบท (9) รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น (10) รัฐบาลเน้นการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท (11) รัฐบาลต้องมีการปฏิรูประบบราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท

อุดมศักดิ์ วงศ์พันธุ์ (2541, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนชนบทในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้ กลไกในการพึ่งตนเองพบว่ามีกลไก 3 ประการที่ส่งผลต่อศักยภาพของชุมชน ได้แก่ กลไกทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย เครือญาติ กลุ่มต่าง ๆ เพื่อนบ้าน ผู้นำ และกลไกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย คุณค่า ความเชื่อและภูมิปัญญาของชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ ประการสุดท้าย ได้แก่ กลไกทางการศึกษา ประกอบด้วย พ่อแม่ ผู้อาวุโส ครูและเพื่อนที่ทำการสืบทอดและแลกเปลี่ยนทางความรู้ คุณค่า ความเชื่อในด้านการประกอบอาชีพและการรักษาพยาบาล ส่วนเงื่อนไขประกอบด้วย ความเป็นเครือญาติ ความเป็นเพื่อนบ้าน ความเชื่อในผู้อาวุโสและการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการทำให้ชุมชนพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง เช่น มีการนำเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการผลิต สร้างเครือข่ายตลาด ชุมชนมีการนำเอาความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ทำให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

พรพิมล สายยงค์ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์ต่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (การบรรลุนระดับประทังชีพ เงินได้ เงินออม หนี้สิน) คือ

ระดับการศึกษาและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยทางการผลิตและการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ประเภทของการทำการเกษตร ความเพียงพอของน้ำในการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในหรือนอกเขตชลประทาน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร อำนาจในการต่อรองทางการเกษตร ปัจจัยด้านพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อตามประเพณีและศาสนา และปริมาณการบริโภคอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

สุชาติ เกตยา (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า (1) การมีจำนวนที่ดินทำกินแตกต่างกัน การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน (2) การได้รับการฝึกอบรมที่แตกต่างกันการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน (3) การได้รับข่าวสารที่แตกต่างกันการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน (4) ค่านิยมจากศาสนธรรมที่แตกต่างกันการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน (5) การมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกันการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน (6) การให้ความสำคัญกับบทบาทราชการแตกต่างกันการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน สำหรับสิ่งที่จะทำให้สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ คือ การทำการเกษตรผสมผสาน ให้ความสำคัญขั้นประทัด และมีที่ดินทำกิน มีน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาอุปสรรคของการทำมาหากินและการครองชีพ คือ ต้นทุนการผลิตสูงราคาผลผลิตตกต่ำศัตรูพืช ภัยธรรมชาติ และสินค้าราคาแพง

อนุพงศ์ ถาวรวงษ์ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่าปัญหาและข้อเสนอแนะในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจำแนกออกเป็น 9 ด้าน ตามกรอบนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในทุกด้านมีปัญหาเกิดขึ้นใน 2 ภาค คือ ภาครัฐและภาคประชาชน คือ ด้านบุคลากรภาครัฐไม่เพียงพอ ขาดคุณภาพ ประชาชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร การจัดตั้งกลุ่มยากเพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรีดำรงชีวิตลักษณะปัจเจกชนนิยม ไม่ชอบวุ่นวาย มีหลังคาเรือนห่างกัน ยกเว้นในอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และกิ่งอำเภอแก่งหางแมวที่ประชากรส่วนใหญ่มาจากการย้ายถิ่นและอยู่รวมกลุ่มกันแต่มีความยากจนและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำกัดในการให้บริการมีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนและมีผู้ใช้บริการมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ พบว่าผู้บริหารจัดการไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์พยากรณ์สถานการณ์ผู้ปฏิบัติงานขาดความเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบ

อรสุดา เจริญรัต (2543; บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของ เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่สุดของการ เกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านยังคงมีอำนาจ ในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรต่างๆ ของตนเอง อำนาจดังกล่าวนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ การสร้างและพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลง จากความทันสมัยต่าง ๆ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้า ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลาย ด้านทำให้อำนาจในการจัดทรัพยากรของชุมชนต้องถูกกระทบกระเทือน ผลที่เกิดขึ้นคือ บรรทัดฐานที่ เคยมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมเศรษฐกิจเหล่านี้ไว้ จำเป็นต้องปรับตัวไปภายใต้การจัดระเบียบ สังคมใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม เช่น การสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกัน (Norms of Reciprocal) และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (Networks of Civic Engagement) ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนและทดแทนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาในระบบเครือข่ายที่มีบทบาทน้อยลง

รัตนา แสงสว่าง และ สมยงค์ สีขาว (2544; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงการส่งเสริมการบริหารกอง ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในด้านความเข้มแข็งของชุมชน กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการและกระบวนการขอกู้ เงินกองทุน ผลการวิจัยปรากฏว่า ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง 5 ลำดับตัวชี้วัดคือ สมาชิกในชุมชนมีความ สามัคคี ชุมชนยกย่องคนทำความดี ชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ และชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ส่วนกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุน ปรากฏว่าเป็นระบบสั่งการ อีกทั้งกระบวนการกู้เงินกองทุนปรากฏว่าเป็นการให้กู้แก่คนใกล้ชิด และ เพื่อทำการเกษตรมากที่สุด

สมพันธ์ เฑาะอรติก และคณะ (2540; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาความเข้มแข็งของ องค์กรชาวบ้าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหรือระบบย่อยสำคัญที่ทำให้องค์กรชาวบ้านดำรง อยู่ได้ ได้แก่ การมีอุดมการณ์ร่วมกัน การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วม กัน การมีผู้นำและสมาชิก การบริหารจัดการ กิจกรรม และงบประมาณ

ในภาคอีสานมีองค์กรชาวบ้านจำนวนมากที่ได้รวมตัวกันและพัฒนาความเข้มแข็งมา อย่างยาวนาน และองค์กรชาวบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีมี 9 องค์กร คือ กลุ่มเขื่อนน้อยเพื่อการ พัฒนา องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนา กลุ่มอีโต้น้อย กลุ่มเกษตรกรโพนทราย มูลนิธิเกษตรกรไทย สหกรณ์การเกษตรท่าแก่งแวง สหประชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (สภย.อ.) กลุ่มพรรณไม้ และกลุ่ม

พัฒนาเกษตรกรรายย่อย อ.บัวใหญ่ สรุปเป็นภาพรวมได้ว่า องค์กรชาวบ้านทั้ง 9 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานให้กับชาวบ้าน โดยมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ มีอายุตั้งแต่ก่อตั้งองค์กรโดยเฉลี่ย 13.7 ปี สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ องค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับหมู่บ้าน องค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับตำบล และ องค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับจังหวัด/ภาคอีสาน องค์กรชาวบ้านมีทั้งจดทะเบียนกับทางราชการและไม่จดทะเบียน ซึ่งยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ในหมู่ผู้นำชาวบ้านถึง ผลดีผลเสียของการจดทะเบียน ดังกล่าว กิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการ มีหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมอาชีพ กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน กิจกรรมธุรกิจชุมชน กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำ กิจกรรมการประยุกต์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ

การจัดตั้งองค์กรชาวบ้านมีทั้งรัฐจัดตั้ง รัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกันจัดตั้ง องค์กรพัฒนาเอกชนจัดตั้ง องค์กรพัฒนาเอกชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นจัดตั้ง อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากจัดตั้งองค์กรแล้ว ผู้นำชาวบ้าน มักมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและองค์กรชาวบ้านอื่นๆ ด้วย

สภาพปัญหาขององค์กรชาวบ้านในปัจจุบันมีหลากหลาย เช่น ปัญหาผู้นำ ปัญหาจากสมาชิก ปัญหาจากกิจกรรม ปัญหาการบริหารจัดการ ปัญหาเรื่องเงินทุน เป็นต้น และแต่ละองค์กรมีจุดเด่นหลากหลาย เช่น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน เป็นพื้นที่ดูงานและขยายผลสู่องค์กรชาวบ้านอื่นๆ เป็นต้น สำหรับข้อเสนอแนวทางพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านโดยภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีจุดเน้นที่สิทธิและอำนาจขององค์กรชาวบ้านตามนโยบายของรัฐและกฎหมาย ตลอดจนการกำหนดแผนงาน งบประมาณ และโครงการจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนต่างๆ (2) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านที่ริเริ่มขึ้นใหม่ ซึ่งเน้นแนวทางการทำงานที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรชาวบ้านที่เป็นพื้นที่ทำงานใหม่ ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้ปัญหา คิดค้นกิจกรรม วางแผนกิจกรรม และรวมกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ตลอดจนการติดตามกิจกรรมเหล่านั้น (3) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านที่มีอยู่แล้วและกำลังดำเนินกิจกรรมพัฒนาอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเน้นการเสริมปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรชาวบ้าน.

สมพันธ์ เตชะอธิก, อนุสรณ์ ไชยพาน, พัทธา แสงวิเศษ (2541; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรในเครือข่ายและสมาชิกประชาคมในการดำเนินกิจกรรมประชาคมจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยที่เป็นเหตุที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประชาคมจังหวัด
ขอนแก่น

1.1) ปัจจัยที่เป็นเหตุ มีระดับการสำรวจดังนี้ (1) แนวคิด องค์กรประกอบและเงื่อนไข
ประชาคม (2) ผู้นำ ผู้ประสานงาน สมาชิกประชาคม (3) การออกแบบโครงสร้างองค์กรประชาคม (4)
การบริหารจัดการประชาคม (5) กิจกรรมประชาคมอยู่ในระดับปานกลาง (6) แรงจูงใจที่ทำให้ ผู้นำเครือข่าย
และผู้ประสานงาน เข้าร่วมกิจกรรม (7) สภาพแวดล้อม ปัญหาในชุมชน อยู่ในระดับมาก

1.2) กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาคม มีระดับการสำรวจดังนี้
(1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล อยู่ในระดับน้อย (4) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง

1.3) การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เป็นเหตุและกระบวนการมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินกิจกรรมประชาคม เพื่อชี้ถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุให้ผู้นำองค์กรในเครือข่ายและสมาชิกประชา
คมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาคมจังหวัดขอนแก่น ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ที่ชี้ชัดออก
มาได้จากกระบวนการทางสถิติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ส่งกลับมามีจำนวนไม่เหมาะสมแก่การเลือกใช้
สถิติ Chi-square (ต่ำกว่า 80 คน) ผู้ศึกษาจึงได้เพิ่มเติมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยนำ
เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้นำองค์กรในเครือข่ายและสมาชิกประชาคมในส่วนที่ เกี่ยว
ข้องกับการศึกษาวิจัย จากเวทีการประชุมสัมมนาที่สำคัญตั้งแต่ปี 2540- 2542 ซึ่งจะสามารถอธิบายถึง
ปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาคมขอนแก่น ดังนี้

ด้านผู้นำ ผู้ประสานงาน มีการเสนอให้สร้างทีมผู้ประสานงาน 10-15 คนจากผู้นำองค์กร
ในเครือข่ายและสมาชิกผู้สนใจที่มีศักยภาพในการทำงาน

ด้านการออกแบบโครงสร้างองค์กร มีการเสนอรูปแบบการจัดองค์กรและบทบาท
หน้าที่ของประชาคมจังหวัดขอนแก่น โดยเป็นโครงสร้างในลักษณะแนวราบและให้มีบทบาทเป็นองค
กรผู้นำในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมแก่กลุ่มในเครือข่ายแทนการดำเนินการเอง

ด้านการบริหารจัดการ มีการเสนอให้มีการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ
การงบประมาณ และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทั่วไป จึงสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการ
มีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรในเครือข่าย และสมาชิกประชาคม ในการดำเนินกิจกรรมประชาคมจังหวัด
ขอนแก่น ได้แก่ ผู้นำ ผู้ประสานงาน โครงสร้างองค์กร และการบริหารจัดการ

2) การศึกษาประเภทปัญหาและขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้นำองค์กรในเครือข่าย และสมาชิก
ประชาคมต้องการ พบว่า

2.1) ประเภทปัญหาที่ต้องการให้จัดกิจกรรม มีลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ เรื่องการฟื้นฟูเศรษฐกิจตกต่ำ ด้านการเมือง เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ ด้านสังคม เรื่องยาเสพติด ด้านการศึกษา เรื่อง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสีย ด้านสาธารณสุข เรื่องเอดส์ (Aids) ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เรื่องภูมิปัญญาไทยท้องถิ่น

2.2) ขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้นำองค์กรในเครือข่ายและสมาชิกต้องการมีส่วนร่วม พบว่า ต้องการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การระดมทรัพยากร และการประเมินผล ตามลำดับ

8. การดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

ต.ห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด 2545

8.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ของตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับชุมชน
2. เพื่อสนับสนุนการประสานงานแผนตำบลกับหมู่บ้าน และการสร้างเครือข่ายในชุมชน
3. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้พร้อมเป็นองค์กรการเรียนรู้
5. เพื่อพัฒนาอาชีพหลัก และอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากขึ้น

8.2 ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. คณะทำงาน คณาจารย์และบุคลากร ในมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 15 คน
2. คณาจารย์และนิสิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 43 คน
3. คณาจารย์ ข้าราชการและนิสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าคุณทหาร จำนวน 30 คน
4. ผู้สนับสนุนและประสานงานในพื้นที่

4.1 ระดับจังหวัด 11 คน (ผู้ว่าราชการจังหวัด, รองผู้ว่าราชการจังหวัด, ปลัดจังหวัด, หัวหน้าสำนักงานจังหวัด, นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด, ศึกษาธิการจังหวัด, พัฒนาการจังหวัด, สหกรณ์จังหวัด, เกษตรจังหวัด, จำจังหวัด, ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น)

- 4.2 ระดับอำเภอ 4 คน (นายอำเภอ, พัฒนาการ,ครู)
- 4.3 ระดับตำบล 13 คน (สาธารณสุข,พัฒนาการ,ประธานและกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล และ ตำรวจ)
- 4.4 ระดับหมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน จำนวน 50 คน(กรรมการคณะต่าง ๆ ในหมู่บ้าน)
5. วิทยากรที่เชิญมาร่วมอบรมจำนวน 20 คน
6. ผู้ปฏิบัติการสมาชิกของศูนย์ต่าง ๆ จำนวน 475 คน ประชาชนในตำบลทุกหมู่บ้านที่เป็นเครือข่ายของสมาชิก

8.3 วิธีการดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการสำรวจเบื้องต้น
 2. ขั้นการทำแผนแม่บทและเตรียมชุมชน
 3. ขั้นดำเนินการ
 - 3.1 การพัฒนาการสร้างรายได้และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
 - 3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - 3.3 การฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ
 - 3.4 การพัฒนากำลังคน
 - 3.5 การจัดตั้งมหาวิทยาลัยชุมชน
 4. ขั้นสิ้นสุดการดำเนินงาน
 5. ขั้นส่งมอบผลงาน
1. ขั้นเตรียมการสำรวจเบื้องต้น
มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้คือ
 - 1.1 ประสานงานชี้แจงโครงการแก่จังหวัดและชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ
 - 1.1.1 ร้องอริการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะร่วมเดินทางไปเรียนนำเสนอข้อมูลของโครงการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบในต้นเดือน พฤษภาคม 2545
 - 1.1.2 ทีมโครงการย่อยที่ 1 จำนวน 6 คน และบัณฑิตคืนถิ่น 8 คน เดินทางเข้าศึกษาชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด เพื่อเข้าร่วมเสวนาการส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชนชนบทภาคตะวันออก

และประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อรู้จักชุมชน และค้นหาแกนนำชุมชน ในวันที่ 13-14 พฤษภาคม 2545

1.1.3 แกนนำชุมชน ของแต่ละหมู่บ้าน ๆ ละ 6-10 คน รวม 39 คน เดินทางเข้าร่วม ประชุมกับชุมชนเข้มแข็งจังหวัดอื่น ๆ ของจังหวัดจันทบุรี ระยอง ชลบุรี และนัก วิชาการจาก 6 มหาวิทยาลัยแกนร่วม ที่มหาวิทยาลัยบูรพา ในวันที่ 10 มิถุนายน 2545

1.2 สํารวจขั้นต้นเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานความจำเป็น และความต้องการของชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ

1.2.1 บัณฑิตคืนถิ่นของตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 2 คน ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลชุมชน ด้านเศรษฐกิจ,สิ่งแวดล้อม,การศึกษา,การสาธารณสุข,การเมือง จัดทำแผนที่ชุมชน เก็บข้อมูลผู้นำชุมชน จัดทำรายชื่อผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และจัดทำสังคัมมติ (Socio-gram) เพื่อหาแกนนำชุมชนหมู่บ้านละประมาณ 10 คน และเรียงลำดับความนิยมจากมากไปหาน้อย ในวันที่ 18-29 พฤษภาคม 2545 เพื่อ เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุม กับชุมชนอื่น ๆ ที่ มหาวิทยาลัยบูรพา ในวันที่ 10 มิถุนายน 2545

1.2.2 ทีมอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำนิสิตเข้า ศึกษาชุมชน ในวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2545

1.3 ประเมินศักยภาพทั่วไปของชุมชนด้านอาชีพ ด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และองค์กรชุมชน พร้อมทั้งประเมินความเป็นไปได้ ปัญหา อุปสรรค และการระดมทรัพยากร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ

1.3.1 บัณฑิตคืนถิ่นลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือที่จัดไว้ ในวันที่ 4-9 มิถุนายน 2545 โดยใช้แบบฟอร์มที่ได้รับการอบรมจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลครอบครัวและการพัฒนาทรัพยากร (เก็บข้อมูลลักษณะทางประชากรสังคม ข้อมูลที่ทำกิน อาชีพทางการเกษตร อาชีพการแปรรูปหรือหัตถกรรม หรืออาชีพโรงงาน หรืออาชีพอื่น รายได้รวมของครอบครัว หนี้สินของครอบครัว ทรัพย์สินสิ้นเปลืองที่มีในครอบครัว พันธุ์พืชในที่ดินของครอบครัว ความชำนาญของคนในครอบครัวและเครือญาติ) ข้อมูลการอนุรักษ์ทรัพยากร

(เก็บข้อมูลลักษณะพันธุ์พืชที่มีในที่สาธารณะต่าง ๆ และผู้รู้ในสาขาต่าง ๆ) แบบบันทึกถ่ายของครอบครัว

1.3.2 บัณฑิตคืนถิ่น ติดตามการทำแบบสำรวจที่ผู้นำชุมชนรับไปทำ ตรวจสอบบัญชีรายชื่อของที่สหกรณ์ของแต่ละหมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างเพื่อหารายจ่ายรวมของแต่ละหมู่บ้าน และประเภทของสินค้าที่ซื้อ มีการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพต่างๆเพื่อหารายได้เฉลี่ยของกลุ่ม ในวันที่ 20-22 มิถุนายน 2545

1.4 ทำแผนที่ชุมชนโดยละเอียดเพื่อประกอบการทำแผนหลัก รอง และการติดตามความก้าวหน้า โดยบัณฑิตคืนถิ่น

1.5 จัดทำโครงการบริหาร โครงการและแต่งตั้งกรรมการในระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งประชุมชี้แจงแนวทางการพัฒนาตำบล และทิศทางของการพัฒนา

1.6 จัดรูปแบบการประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

2. ขั้นตอนการทำแผนแม่บทและเตรียมชุมชน

2.1 สัมมนาจัดทำแผนแม่บท และกำหนดยุทธวิธีในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ

2.1.1 อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยทีมอาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 13-15 มิถุนายน 2545

2.1.2 อาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง บัณฑิตอาสาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เข้าศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชนในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ในวันที่ 23 มิถุนายน - 7 กรกฎาคม 2545

2.1.3 บัณฑิตประชุมร่วมกับอาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2545

2.1.4 อาจารย์ บัณฑิตพร้อมผู้นำชุมชนร่วมประชุมเพื่อรับทราบปัญหาในการเก็บข้อมูล ประกอบการจัดทำแผนแม่บท และหาแนวทางแก้ไข ในวันที่ 8 กรกฎาคม 2545 ซึ่งมีแผนการปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ชี้แจงและนำเสนอข้อมูลรายรับ-รายจ่ายจากการสำรวจ นำเสนอที่วัดห้วยน้ำขาว

- 2) จัดวิทยากรตระเวนไปแต่ละหมู่บ้านเพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ
- 3) เชิญผู้นำจากภายนอกชุมชนที่มีประสบการณ์ในการทำแผนแม่บทมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประชาชนในชุมชนห้วยน้ำขาว

2.1.5 อาจารย์ นิสิตจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เดินทางมาศึกษาชุมชนและนำเสนอข้อมูลประกอบการจัดทำแผนแม่บท ในวันที่ 21-25 กรกฎาคม 2545

2.1.6 อาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง บัณฑิตพร้อมผู้นำชุมชน, ประธาน อบต., กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน, สาธารณสุข, ครู ร่วมเสวนาแนวทางการพัฒนาตำบลชุมชนเข้มแข็ง ที่วัดห้วยน้ำขาว และนำเสนอรายรับรายจ่ายในรูปของนิทรรศการ ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2545

2.1.7 อาจารย์ บัณฑิตพร้อมปลัด อบต., ประธาน อบต., พัฒนาการอำเภอ, พัฒนาการ ประชุมวางแผนการจัดอบรมผู้นำชุมชนในวันที่ 20-23 ส.ค.

2.2 จัดเตรียมกรรมการและผู้ร่วมโครงการให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อการประสานงาน มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้คือ

2.2.1 ประชุมคณะกรรมการโครงการ 1 ทีมรับผิดชอบตำบลห้วยน้ำขาว (ประกอบด้วยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง) ในวันที่ 7 สิงหาคม 2545

2.2.2 ประชุมสัมมนาการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยบูรพา รองประธานและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน มีผู้นำชุมชนจากทั้ง 5 หมู่บ้านเข้าร่วมประชุมในวันที่ 12 สิงหาคม 2545

2.3 เตรียมองค์การชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้าน โดยจัดเตรียมสถานที่ตั้งของศูนย์ ต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้คือ

- 2.3.1 ศูนย์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่ที่ศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลน หมู่ 2 โรงเรียนบ้านเปร็ดโน และบริเวณอนุรักษ์ป่าชายเลน ในหมู่ 2
- 2.3.2 ศูนย์การจัดทำปุ๋ยชุมชน ตั้งอยู่ที่โรงปุ๋ย หมู่ 1
- 2.3.3 ศูนย์การเพาะเลี้ยงหอยนางรม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 แปลงสาธิต

- 2.3.4 ศูนย์การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์สาธิตเอนกประสงค์ หมู่ 2
- 2.3.5 ศูนย์การจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ผู้สูงอายุ หมู่ 4
- 2.3.6 ศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4

2.4 เตรียมชุมชนให้มีความพร้อมและมีจิตสำนึกที่จะพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันในด้านการพัฒนา รายได้และการสร้างงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาปรับปรุงสภาวะแวดล้อม โดยแบ่งกลุ่ม ชาวบ้านออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และฝึกอบรม ศึกษาดูงานเพื่อรับผิชอบในการดำเนินการพัฒนาในด้าน ต่าง ๆ ดังกล่าว 6 ด้านคือ

- 2.4.1 การอบรมผู้นำด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น จำนวน 4 วัน
- 2.4.2 การอบรมทำนุชุมชน จำนวน 2 วัน
- 2.4.3 การอบรมการเพาะเลี้ยงหอยนางรม จำนวน 2 วัน
- 2.4.4 การอบรมการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 วัน
- 2.4.5 การอบรมทำดอกไม้ประดิษฐ์ และการจัดดอกไม้หน้าศพ จำนวน 2 วัน
- 2.4.6 การอบรมการเป็นมัคคุเทศน์ จำนวน 2 วัน
- 2.4.7 การอบรมการทำนมถั่วเหลือง จำนวน 1 วัน
- 2.4.8 ประชุมสัมมนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทุกวันที่ 5 ของเดือน

2.5 ประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน

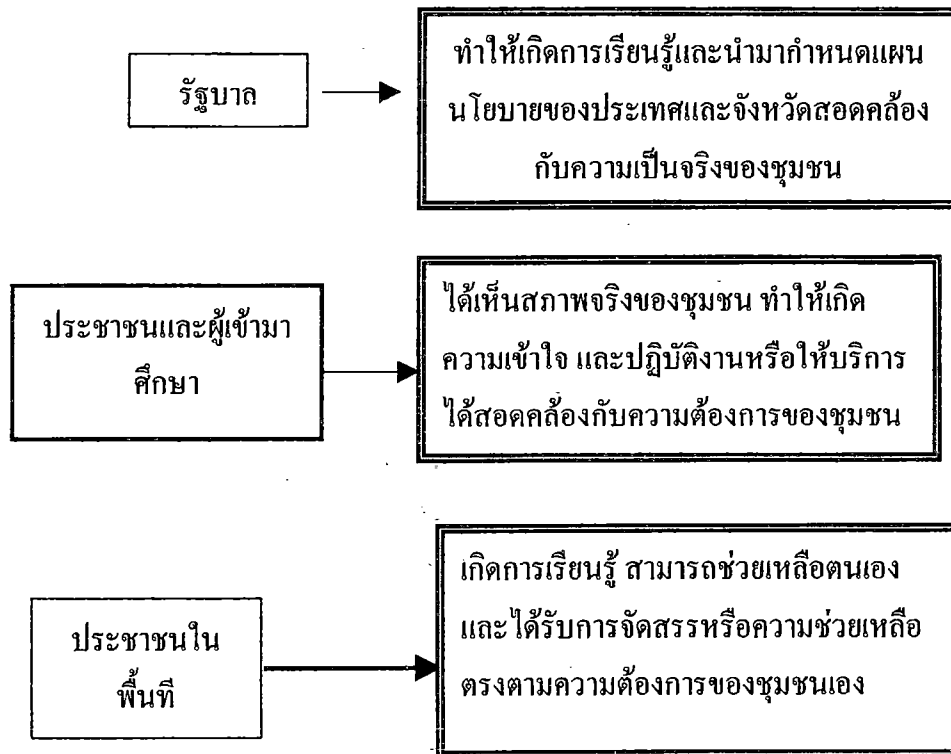
ในการจัดประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ได้จัด ขึ้นในวันที่ 6 กันยายน พศ. 2545 โดยใช้เวลาในการประชุมสัมมนารวมกัน 1 วัน หลังจากนั้น คณะกรรมการแต่ละห้องปฏิบัติการร่วมกันวางแผน และเตรียมการในการจัด ทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชนที่สามารถให้ผู้อื่นเข้ามาเยี่ยมชมได้ ในการ ประชุมร่วมกันในครั้งนี้ ได้มีการให้นิยามห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน และระบุ ประโยชน์ของห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ไว้ดังนี้คือ

มหาวิทยาลัยชุมชน หมายถึง ชุมชนที่เป็นที่รวมของศูนย์ปฏิบัติการชุมชน ต่างๆ ซึ่งสามารถสอนหรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสภาพของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่าง ๆ วิธีการประกอบอาชีพ วิธีคิดและปฏิบัติและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ แก่บุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี

ความหมายของศูนย์ปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ศูนย์ปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน หมายถึง พื้นที่หรือบริเวณที่เป็นแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับสภาพของ

ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ วิธีการประกอบอาชีพ วิธีคิดและปฏิบัติและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของศูนย์ปฏิบัติการชุมชน

ภาพที่ 16 ประโยชน์ของห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ต่อรัฐบาล ประชาชนผู้เข้ามาศึกษา และประชาชนในพื้นที่

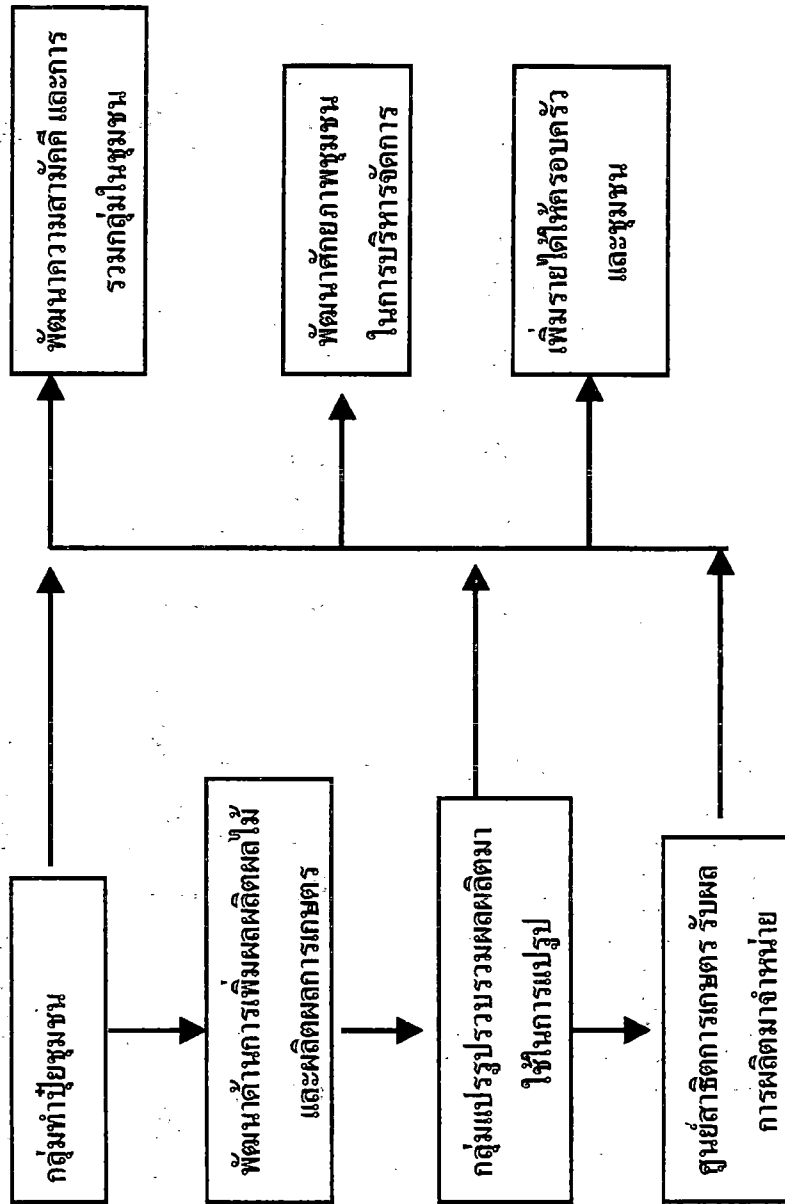
2.6 การประชาสัมพันธ์โครงการ

ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโครงการนี้มีการประชาสัมพันธ์โครงการเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีการดำเนินการดังนี้คือ

- 2.6.1 การจัดป้ายประชาสัมพันธ์ไว้ที่ด้านหน้าหมู่บ้าน
- 2.6.2 การจัดป้ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยชุมชน ไว้ที่ทางแยกจากจังหวัดตราด เลี้ยวเข้ามาที่ตำบลห้วยน้ำขาว และป้ายหน้าศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด

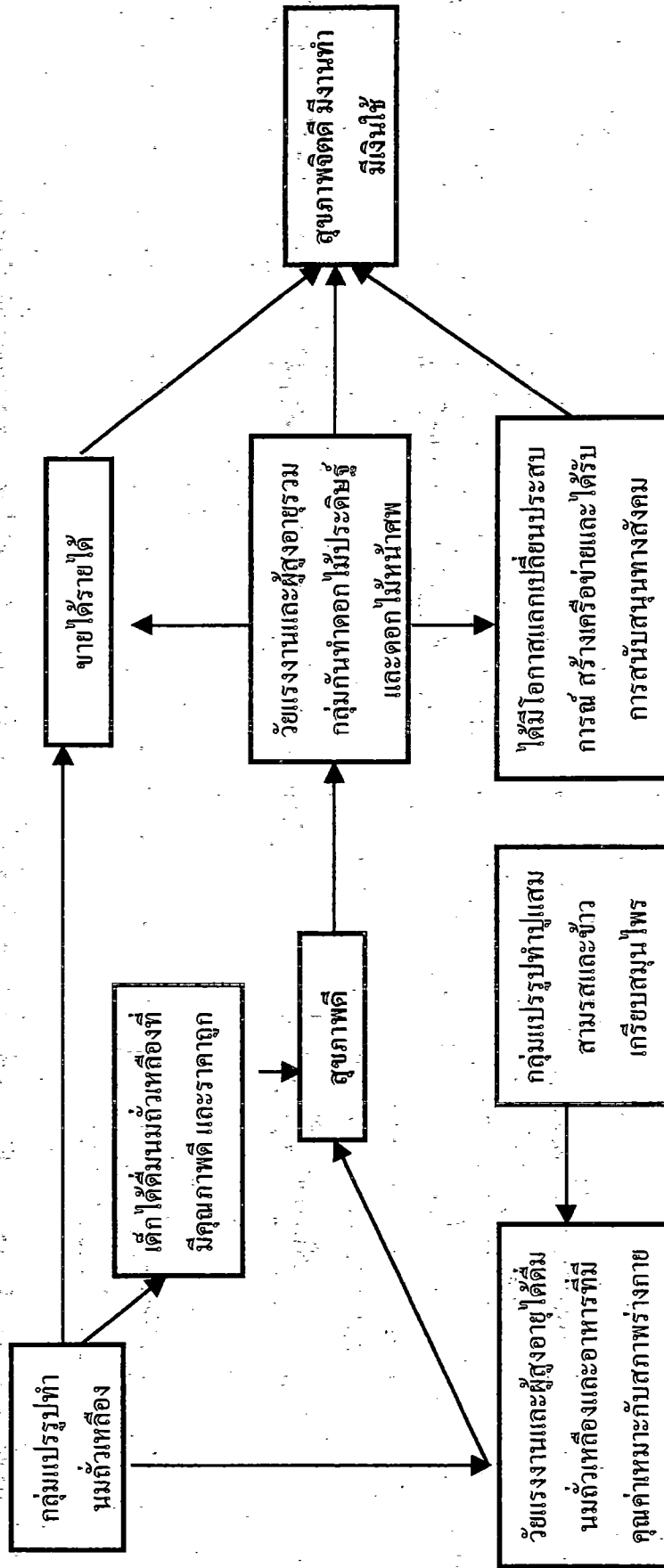
3. ขั้นตอนการ

3.1 การพัฒนาการสร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

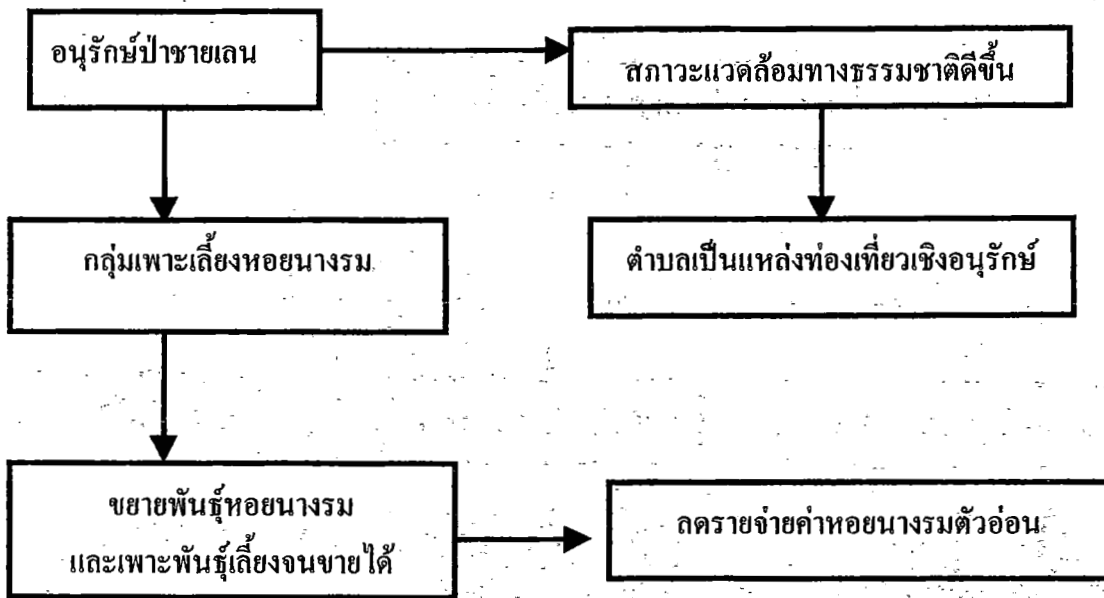
ภาพที่ 17 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่างๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาการสร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

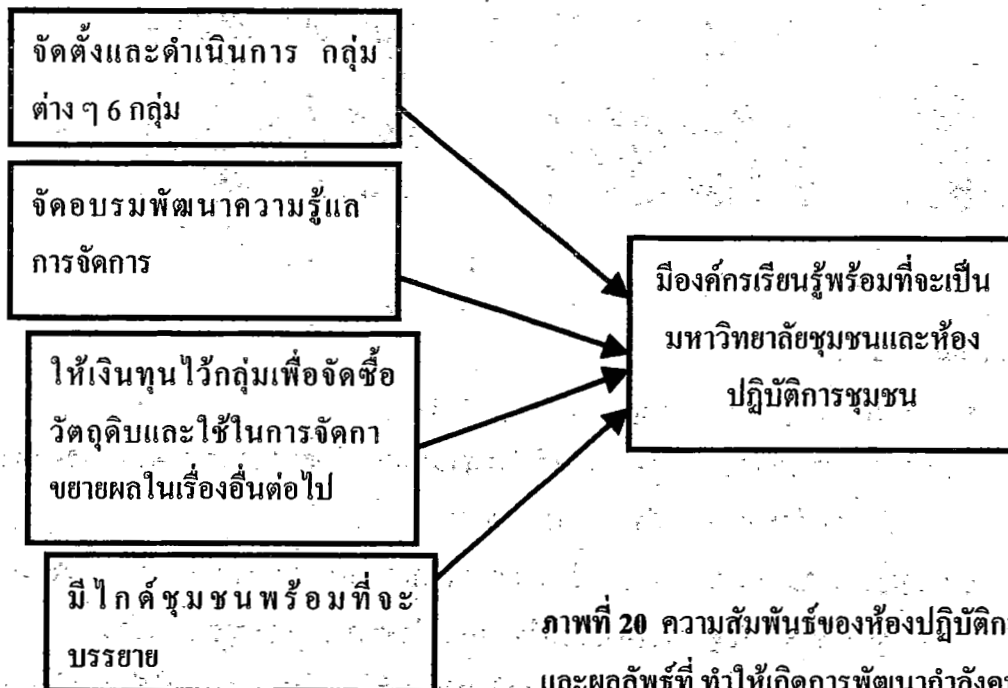
ภาพที่ 18 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่างๆ และผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.3 การฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ

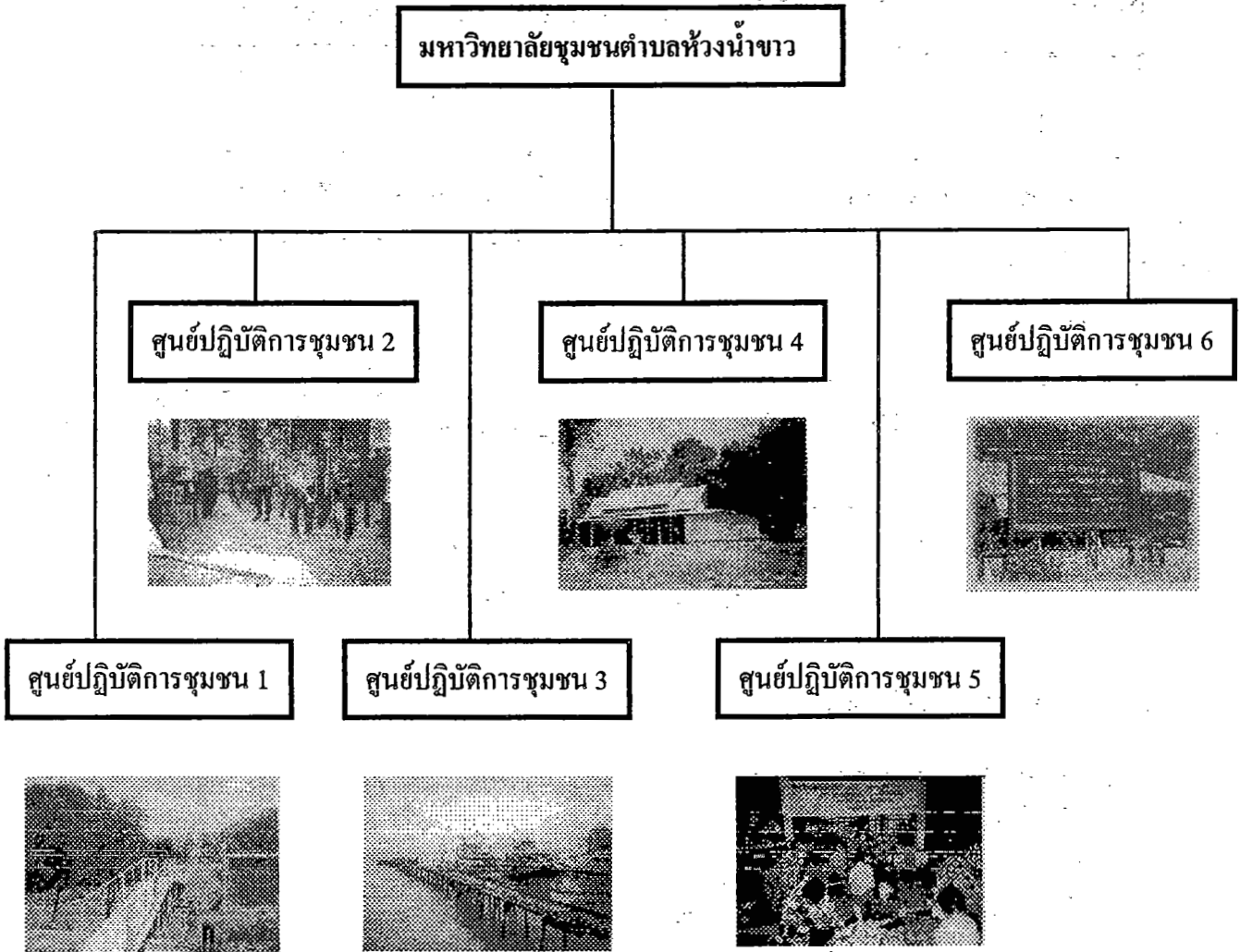
ภาพที่ 19 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ

3.4 การพัฒนากำลังคน

ภาพที่ 20 ความสัมพันธ์ของห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนากำลังคน

3.5 การจัดตั้งมหาวิทยาลัยชุมชน

4. ขั้นสิ้นสุดการดำเนินงาน

- 4.1 สรุปผลการดำเนินงานแต่ละโครงการเป็นระยะ ๆ
- 4.2 นักวิชาการ ร่วมกับประชาชน และผู้ประสานงานสรุปผลพร้อมเตรียมนำเสนอผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ
- 4.3 กลุ่มประชาชนและกรรมการหมู่บ้านแต่ละกลุ่ม นำเสนอรายงานผลการดำเนินงานแต่ละโครงการต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4.4 คณะนักวิชาการส่งมอบงานให้กับทางจังหวัด เพื่อติดตาม ดูแล และให้การสนับสนุนในโอกาสต่อไป

5. ผลงานที่จะมอบ

ชุมชนต้นแบบมหาวิทยาลัยชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ซึ่งตั้งอยู่ที่ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (ที่ตั้งชั่วคราวอยู่ที่ศูนย์สาริตการตลาด) ประกอบด้วยศูนย์ปฏิบัติการชุมชนจำนวน 6 ศูนย์ คือ

- 5.1 ศูนย์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม ศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลน หมู่ 2 โรงเรียนปรี่ดไฉน
- 5.2 ศูนย์การจัดทำปุ๋ยชุมชน โรงปุ๋ย หมู่ 1
- 5.3 ศูนย์การเพาะเลี้ยงหอยนางรม หมู่ 5 แปลงสาริต
- 5.4 ศูนย์การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ สหกรณ์ ศูนย์สาริตเอนกประสงค์ หมู่ 2
- 5.5 ศูนย์การจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ศูนย์ผู้สูงอายุ หมู่ 4
- 5.6 ศูนย์สาริตเพื่อการตลาด หมู่ 4

ประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ

การประชุมชี้แจงโครงการ และประชุมกลุ่มร่วมกับนักวิชาการ
ณ มหาวิทยาลัยบูรพา วันที่ 10 มิ.ย.2545

ภาพที่ 21 การประชุมชี้แจงโครงการ และประชุมร่วมกับนักวิชาการ 6 มหาวิทยาลัย
และชุมชนเข้มแข็งอื่น อีก 3 จังหวัด

ประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทชุมชน
ดำเนินการโดย คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัย
ณ สถานีอนามัยตำบลห้วยน้ำขาว วันที่ 13-15 มิ.ย. 2545

ภาพที่ 22 การประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

ภาพที่ 23 นำเสนอข้อมูลรายรับ-รายจ่ายจากการสำรวจ นำเสนอที่วัดห้วยน้ำขาว

ภาพที่ 24 วิทยากรจากชุมชนห้วยน้ำขาว ในการประชุมสัมมนาการประสานแผนของหมู่บ้านกับ
ตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน

ภาพที่ 25 การประชุมกลุ่มสัมมนาการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและ
การสร้างเครือข่ายในชุมชน

ภาพที่ 26 ศูนย์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 27 ศูนย์การจัดทำปุ๋ยชุมชน ตั้งอยู่ที่โรงปุ๋ย หมู่ 1

ภาพที่ 28 ศูนย์การเพาะเลี้ยงหอยนางรม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 แปลงสาธิต

ภาพที่ 29 ศูนย์การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์สาธิตเอนกประสงค์ หมู่ 2

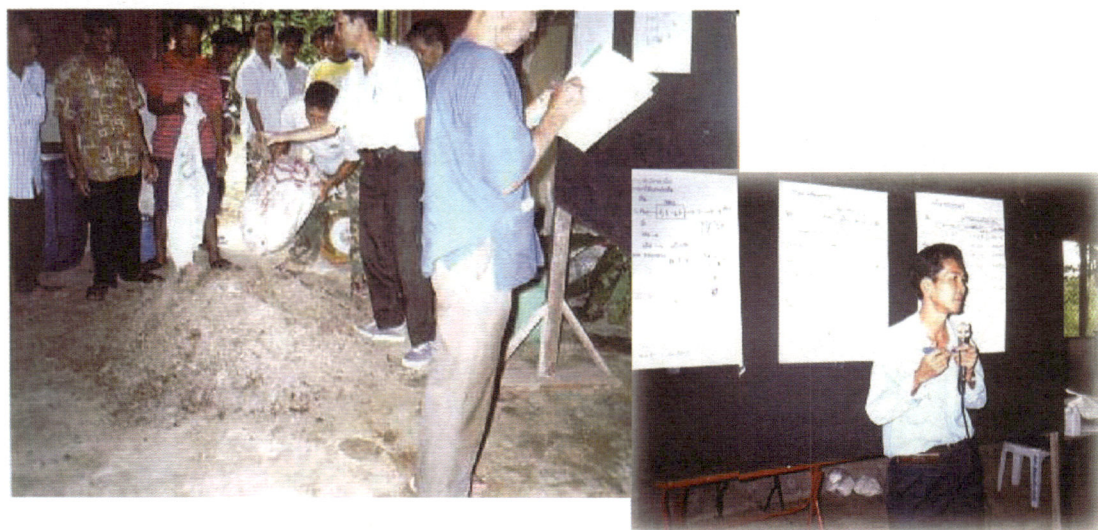
ภาพที่ 30 ศูนย์การจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ผู้สูงอายุ หมู่ 4

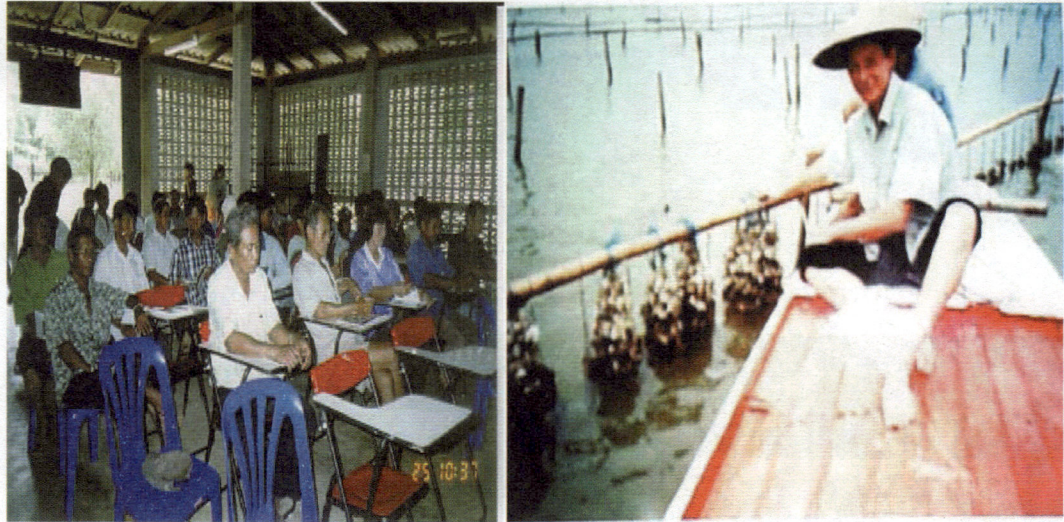
ภาพที่ 31 ศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4

ภาพที่ 32 การอบรมผู้นำด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น

ภาพที่ 33 การอบรมทำปุ๋ยชุมชน

ภาพที่ 34 การอบรมการเพาะเลี้ยงหอยนางรม

ภาพที่ 35 การอบรมการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 36 การอบรมทำดอกไม้ประดิษฐ์ และการจัดดอกไม้หน้าศพ

ภาพที่ 37 การอบรมการเป็นมัคคุเทศน์

ภาพที่ 38 การอบรมเทคนิคการเป็นมัคคุเทศน์

ภาพที่ 39 การอบรมการทำนมถั่วเหลือง

ภาพที่ 40 การอบรมการทำปาต่องไก่ สำหรับรับประทานกับนมถั่วเหลือง

ภาพที่ 41 ประชุมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทุกวันที่ 5 ของเดือน

ภาพที่ 42 วิทยากร และสมาชิกส่วนหนึ่งของการประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน

ภาพที่ 43 ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งมีเครือข่ายของสถาบันการศึกษาที่ร่วมกันพัฒนาตำบลนี้

ภาพที่ 44 ป้ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ที่หน้าศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด

ภาพที่ 45 อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา ส่งมอบงานให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด

ภาพที่ 46 อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา และรองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ตรวจสอบพื้นที่
ที่รับมอบงาน โดยมีหัวหน้าส่วนราชการส่วนต่าง ๆ ของจังหวัด และตัวแทนผู้นำ
ชุมชนร่วมเป็นสักขีพยาน ณ ห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นรูปแบบ การวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงที่โครงการเข้าไปดำเนินการในชุมชนระยะหนึ่ง (พฤษภาคม - กันยายน พ.ศ. 2545) โดยในการดำเนินการโครงการนั้น จะมีบัณฑิตคืนถิ่นเข้าไปประจำในพื้นที่ และมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ห้วยน้ำขาว โดยภาพรวมทั้งหมด
2. จัดประชุมสัมมนาร่วมระหว่าง คณะดำเนินการและแกนนำชุมชน
3. ศึกษาศักยภาพของชุมชน โดยพิจารณาในประเด็นของสถานภาพของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน แผนพัฒนาตำบล กลุ่มองค์กรในชุมชน ความสัมพันธ์และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในชุมชนทั้งหมด
4. เข้าศึกษาชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ประอบการจัดทำโครงการกิจกรรมและแผนแม่บทชุมชน
5. ประชุมสัมมนาร่วมระหว่างคณะดำเนินการ และกลุ่มแกนนำหรือกลุ่มผู้สนใจ เพื่อพิจารณาและประสานแผนการดำเนินงานจากแผนที่มียู่แล้ว และแผนตามโครงการใหม่ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
6. เสริมศักยภาพของชุมชน ตามแผนการดำเนินงาน ที่ได้ปรับประสานแล้วโดยดำเนินการร่วมกันระหว่าง ชุมชน คณะดำเนินงาน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ
7. ประชุมสัมมนาร่วมระหว่างคณะดำเนินการและกลุ่มแกนนำในชุมชน เพื่อสานต่อกิจกรรมการดำเนินงาน ในชุมชนให้มีความต่อเนื่องในระยะยาวต่อไป
8. สร้างกิจกรรม ผลการดำเนินงาน นำเสนอต่อชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อประสานงานติดตาม ความก้าวหน้าต่อไป

ซึ่งกิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว นั้น จะดำเนินการร่วมกันระหว่าง คณะกรรมการโครงการกับตัวแทนชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีบัณฑิตคืนถิ่นเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่อีกส่วนหนึ่ง และเพื่อให้ได้ทราบทิศทางความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว จึงจัดให้มีการวิจัยการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 3,150 คน (ข้อมูลจากการสำรวจจริง ของสถานีอนามัยตำบลห้วยน้ำขาว มิถุนายน 2544)

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยดังกล่าว ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่คำนวณได้จากสูตรของยามานะ (Yamane) คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 (0.05) ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อการศึกษาจำนวน 355 คน

ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Sampling) และวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งประชากรออกตามบทบาทหน้าที่ในกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือ สถานภาพในชุมชน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กรรมการกลุ่มกิจกรรม
2. สมาชิกกลุ่มกิจกรรม
3. ประชาชนทั่วไป

ขั้นที่ 2 ในแต่ละกลุ่มประชากรที่แบ่งตามบทบาทหน้าที่ในกลุ่มกิจกรรมในชุมชนหรือสถานภาพในชุมชนนั้น นำมาสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กรรมการกลุ่มกิจกรรม สุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านแหลมโป๊ะ

หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน

หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด

หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา

2. สมาชิกกลุ่มกิจกรรม สุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นรายกลุ่มกิจกรรม ดังนี้

2.1 กลุ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม

2.2 กลุ่มการจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

2.3 กลุ่มศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด

2.4 กลุ่มการจัดทำปุ๋ยชุมชน

2.5 กลุ่มการเพาะเลี้ยงหอยนางรม

2.6 กลุ่มการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์

3. ประชาชนทั่วไป สุ่มแบบสัดส่วนตามชั้นภูมิ (Proportional Stratified Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านแหลมโป๊ะ

หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน

หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด

หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา

ขั้นที่ 3 สุ่มกลุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มประชากรย่อยๆ ในแต่ละชั้นภูมิ โดยประมาณการสัดส่วนการสุ่มไว้ ดังนี้

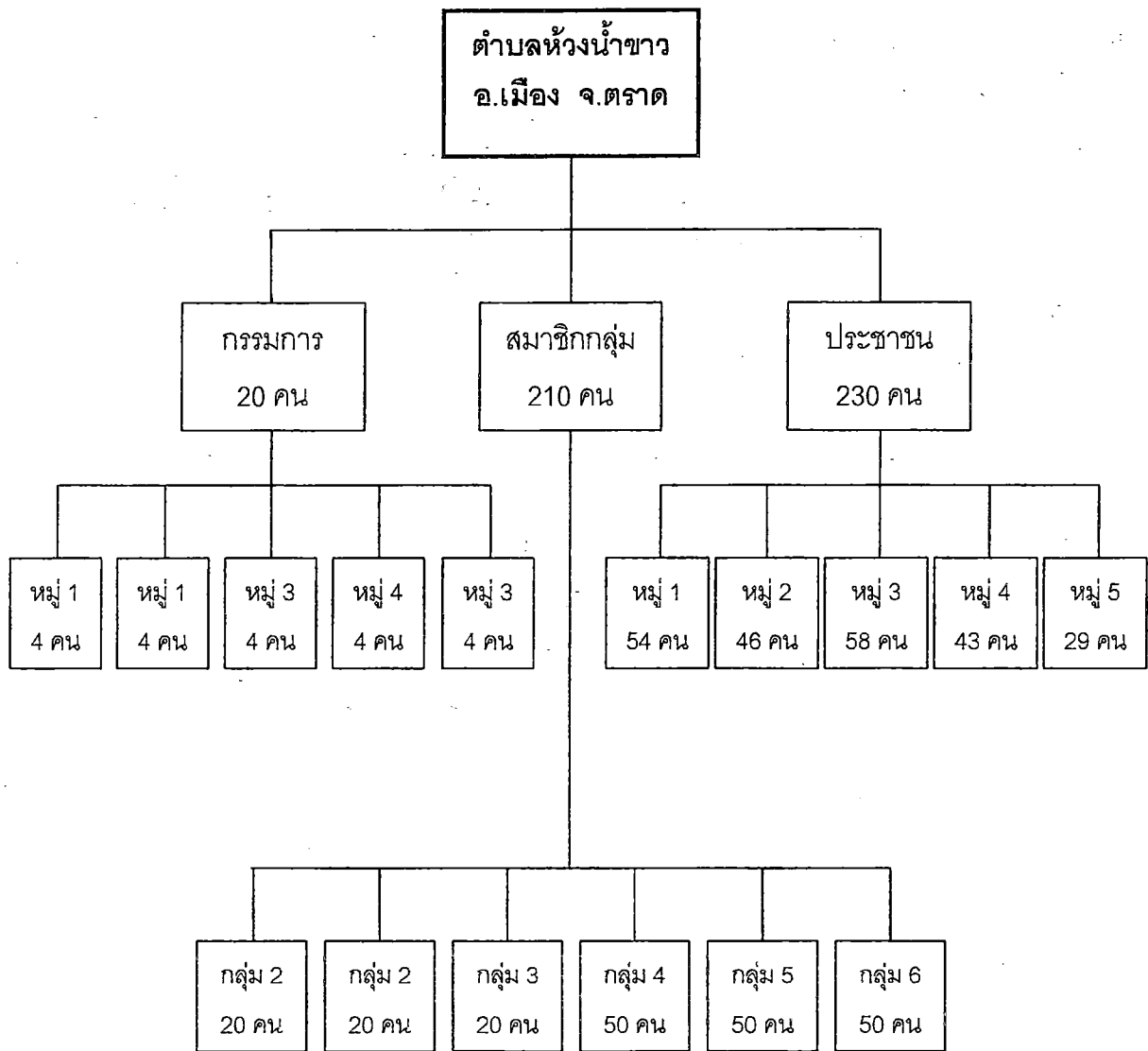
1. กรรมการกลุ่มกิจกรรม จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จากกรรมการกลุ่มกิจกรรมทุกกลุ่มกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 คน
2. สมาชิกกลุ่มกิจกรรม จำนวน 210 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จากแต่ละกลุ่มกิจกรรม ตามจำนวน ดังนี้

- 2.1 กลุ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม
จำนวน 20 คน
- 2.2 กลุ่มการจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ จำนวน 20 คน
- 2.3 กลุ่มศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด จำนวน 20 คน
- 2.4 กลุ่มการจัดทำปุ๋ยชุมชน จำนวน 50 คน
- 2.5 กลุ่มการเพาะเลี้ยงหอยนางรม จำนวน 50 คน
- 2.6 กลุ่มการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ จำนวน 50 คน

3. ประชาชนทั่วไป จำนวน 230 คน โดยแบ่งตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน และสุ่มประชากรในแต่ละหมู่บ้านอย่างง่าย ให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านแหลมไผ่	จำนวน 54 คน
หมู่ที่ 2 บ้านเปรี๊ตใน	จำนวน 46 คน
หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด	จำนวน 58 คน
หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว	จำนวน 43 คน
หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา	จำนวน 29 คน

ซึ่งจากการประมาณการ จะได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 460 คน ดังแผนภาพ ผังการวางแผนเก็บข้อมูล แผนภาพ ก. และสำหรับจำนวนที่เก็บได้จริงในการศึกษานั้น เป็นไปตามรายละเอียดในตาราง 1 และตาราง 2 ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงของการเก็บข้อมูลจริงนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องของกลุ่มตัวอย่าง เวลา และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดในรายละเอียดของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ด้วย

- กลุ่ม 1 หมายถึง กลุ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรม
- กลุ่ม 2 หมายถึง กลุ่มการจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ
- กลุ่ม 3 หมายถึง กลุ่มศูนย์สาริตเพื่อการตลาด
- กลุ่ม 4 หมายถึง กลุ่มการจัดทำปุ๋ยชุมชน
- กลุ่ม 5 หมายถึง กลุ่มการเพาะเลี้ยงหอยนางรม
- กลุ่ม 6 หมายถึง กลุ่มการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 47 ผังการวางแผนเก็บข้อมูล

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่วางแผนเก็บข้อมูลและที่เก็บข้อมูลได้ จำแนกตาม
สถานภาพหรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน

สถานภาพในชุมชน	กลุ่มตัวอย่าง		
	ที่วางแผนเก็บ	ที่เก็บได้	ร้อยละที่เก็บได้
กรรมการกลุ่ม	20	20	100
สมาชิกกลุ่ม	210	203	96.67
ประชาชนทั่วไป	230	223	96.96
รวม	460	446	96.96

ตารางที่ 9 จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้ จำแนกตามสถานภาพ
หรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน เป็นรายหมู่บ้าน

พื้นที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง			
		กรรมการกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม	ประชาชน	รวม
หมู่ที่ 1	745	3	29	59	91
หมู่ที่ 2	632	5	48	46	99
หมู่ที่ 3	795	5	48	42	95
หมู่ที่ 4	588	4	32	41	77
หมู่ที่ 5	390	3	37	33	73
รวม	3150	20	194	221	435

หมายเหตุ สมาชิกกลุ่มและประชาชนบางคนไม่ได้ระบุหมู่บ้านชัดเจน จึงทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไป

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ทีมนักวิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยกระบวนการศึกษารายละเอียดของโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก และประชุมหารือร่วมกับผู้ดำเนินโครงการในแต่ละระดับ พร้อมทั้งสรุปประเด็นและรายละเอียดที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้จะประกอบด้วยส่วนหลัก ๆ 2 ส่วน คือ ส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และส่วนของ

ความคิดเห็นต่อโครงการของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งในส่วนของความคิดเห็นนั้น จะมีประเด็นหลัก ๆ 6 ประเด็น คือ

1. การพัฒนาการสร้างรายได้
2. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
5. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน
6. การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน

โดยแต่ละประเด็น จะมีรายละเอียดที่จะให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นดังนี้ คือ

3	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย

หลังจากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความเหมาะสม สมบูรณ์ที่สุดต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง และความเป็นปรนัย (Content & Construct Validity and Objectivity) ทีมนักวิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหา โดยตรวจสอบจากรายละเอียดของโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พร้อมทั้งประเมินความเข้าใจในเนื้อหาสาระของข้อคำถามต่างๆ จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยการนำไปทดลองใช้

การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ ได้ค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยรวม 0.8706 และสำหรับค่าความเที่ยงในแต่ละประเด็นความคิดเห็น ได้ค่าความเที่ยง ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการสร้างรายได้	ได้ค่าความเที่ยง 0.6751
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	ได้ค่าความเที่ยง 0.7607
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	ได้ค่าความเที่ยง 0.7895

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้ค่าความเที่ยง 0.7100
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชน ได้ค่าความเที่ยง 0.7166
6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน ได้ค่าความเที่ยง 0.7664

การรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้แบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ได้นำไปเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างโดยใช้พนักงานสัมภาษณ์ สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ จนได้ข้อมูลตามจำนวนที่ประมาณการไว้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ได้นำมาจัดกระทำและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเข้ากระบวนการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ทำการวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ของระดับความคิดเห็น เพื่อใช้ประกอบในการพรรณาลักษณะ และความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการ

สำหรับเกณฑ์ในการแบ่งระดับความคิดเห็นในด้าน การพัฒนาการสร้างรายได้ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชน แบ่งระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์สูง	เกณฑ์คะแนน	7-9	คะแนน
ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์ปานกลาง	เกณฑ์คะแนน	5-6	คะแนน
ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์ต่ำ	เกณฑ์คะแนน	3-4	คะแนน

ส่วนในด้าน การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน แบ่งระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์สูง	เกณฑ์คะแนน	13-15	คะแนน
ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์ปานกลาง	เกณฑ์คะแนน	9-12	คะแนน
ระดับความคิดเห็นในเกณฑ์ต่ำ	เกณฑ์คะแนน	5-8	คะแนน

สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการนั้น ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในประเด็นต่างๆ ที่ทำการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบผลการวิจัยซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้คือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรสังคมของประชาชน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรสังคมของประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.01 มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 26.84 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 46.62 มีสถานภาพเป็นประชาชนในตำบลร้อยละ 49.98 รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มร้อยละ 45.52 ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม

ลักษณะทางประชากรสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	182	40.99
หญิง	262	59.01
รวม	444	100.00

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	50	11.88
20 - 29 ปี	53	12.59
30 - 39 ปี	101	23.99
40 - 49 ปี	113	26.84
50 - 59 ปี	73	17.34
60 ปี ขึ้นไป	31	7.36
รวม	421	100.00
อาชีพ		
เกษตรกร	200	46.62
รับจ้าง	71	16.55
แม่บ้าน	41	9.56
นักเรียน/นักศึกษา	41	9.56
ประมง	35	8.20
ค้าขาย	29	6.76
รัฐวิสาหกิจ	5	1.17
รับราชการ	3	0.70
รวม	426	100.00
สถานภาพในชุมชนปัจจุบัน		
กรรมการกลุ่ม	20	4.50
สมาชิกกลุ่ม	203	45.52
ประชาชนในตำบล	223	49.98
รวม	446	100.00

ตำบลห้วยน้ำขาว อําเภอมือง จังหวัดตราด

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อาศัยในหมู่ที่		
หมู่ที่ 1	91	20.92
หมู่ที่ 2	99	22.76
หมู่ที่ 3	95	21.84
หมู่ที่ 4	77	17.70
หมู่ที่ 5	73	16.78
รวม	435	100.00

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

2.1 ความคิดเห็นของประชาชนทั้งตำบลห้วยน้ำขาว

ประชาชนทั้งตำบลเห็นด้วยมากกว่า เมื่อมีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวแล้วมีการพัฒนาการสร้างรายได้โดยมีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น และคนมีงานทำมากขึ้น ร้อยละ 61.07 และร้อยละ 56.05 ตามลำดับ และเห็นด้วยปานกลางว่าเมื่อมีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวแล้วมีการพัฒนาการสร้างรายได้โดยคนมีรายได้มากขึ้น ร้อยละ 48.77

โครงการนี้ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่าทำให้ชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีการประสานงานระหว่างกลุ่มและมีความสามัคคี พบร้อยละ 72.36, 66.29 และ 66.00 ตามลำดับ

โครงการนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยประชาชนเห็นด้วยปานกลางว่าทำให้มีความสุขกายสุขใจ และมีความสุขด้านสังคม ร้อยละ 60.99 , 51.13 และ 46.52 ตามลำดับ

โครงการนี้ช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติจะใช้ได้ถึงลูกหลาน ร้อยละ 76.40 , 71.97 และ 70.20 ตามลำดับ

โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถและมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น ร้อยละ 70.95 , 65.70 และ 59.91 ตามลำดับ

นอกจากนี้ประชาชนยังเห็นด้วยมากกว่าโครงการ ฯ นี้ยังช่วยให้ประชาชนเห็นด้วยมากกว่า เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชน เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ร้อยละ 79.37 , 74.32, 71.81, 71.08 และ 65.18 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ความคิดเห็น	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
1.การพัฒนาการสร้างรายได้			
1.1 มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	61.07 (273)	33.78 (151)	5.15 (23)
1.2 คนมีงานทำมากขึ้น	56.05 (250)	41.48 (185)	2.47 (11)
1.3 มีรายได้มากขึ้น	46.31 (207)	48.77 (218)	4.92 (22)
2.การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน			
2.1 ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	72.36 (322)	24.49 (109)	3.15 (14)
2.2 มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	66.29 (295)	31.69 (141)	2.02 (9)
2.3 ชุมชนมีความสามัคคี	66.00 (295)	30.43 (136)	3.58 (16)
3.การพัฒนาคุณภาพชีวิต			
3.1 มีความสุขด้านสังคม	45.39 (202)	46.52 (207)	8.09 (36)
3.2 มีความสุขใจ	45.02 (199)	51.13 (226)	3.85 (17)
3.3 มีความสุขกาย	28.70 (128)	60.99 (272)	10.31 (46)
4.การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ			
4.1 คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	76.40 (340)	21.35 (95)	2.25 (10)
4.2 ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	71.97 (321)	24.66 (110)	3.36 (15)
4.3 ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	70.20 (311)	26.64 (118)	3.16 (14)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

ความคิดเห็น	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
5.การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน			
5.1 ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	70.95 (315)	25.45 (113)	3.60 (16)
5.2 มีโอกาสแสดงความสามารถ	65.70 (293)	29.82 (133)	4.48 (20)
5.3 มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	59.91 (266)	35.81 (159)	4.28 (19)
6.การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน			
6.1 ภาคภูมิใจในชุมชน	79.37 (354)	19.28 (86)	1.35 (6)
6.2 มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	74.32 (330)	24.55 (109)	1.13 (5)
6.3 เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์จริง	71.81 (321)	25.73 (115)	2.46 (11)
6.4 สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	71.08 (317)	27.80 (124)	1.12 (5)
6.5 สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น	65.18 (292)	32.37 (145)	2.46 (11)

ตัวเลขใน () หมายถึงจำนวน

2.2 ความคิดเห็นของประชาชนแต่ละหมู่บ้านในตำบลห้วยน้ำขาว

ประชาชนในหมู่ 1 , 2, 5 เห็นด้วยมากกว่า เมื่อมีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวแล้วมีการพัฒนาการสร้างรายได้โดยคนมีงานทำมากขึ้น มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น และมีรายได้มากขึ้น ร้อยละ 48.35 – 74.75 ส่วนประชาชนในหมู่ 4 เห็นด้วยมากยกเว้นในเรื่องมีรายได้มากขึ้น และประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยปานกลางในทุกเรื่อง ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการพัฒนาการสร้งรายได้

การพัฒนาการสร้งรายได้	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่1			
มีรายได้มากขึ้น	48.35 (44)	48.35 (44)	3.30 (3)
คนมีงานทำมากขึ้น	52.75 (48)	41.76 (38)	5.49 (5)
มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	54.95 (50)	41.76 (38)	3.30 (3)
หมู่2			
มีรายได้มากขึ้น	65.31 (64)	34.69 (34)	0.00 (0)
คนมีงานทำมากขึ้น	67.00 (68)	31.63 (31)	0.00 (0)
มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	74.75 (74)	25.25 (25)	0.00 (0)
หมู่3			
มีรายได้มากขึ้น	19.15 (18)	64.89 (61)	15.96 (15)
คนมีงานทำมากขึ้น	44.09 (41)	52.69 (49)	3.23 (3)
มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	42.55 (40)	42.55 (40)	14.89 (14)
หมู่4			
มีรายได้มากขึ้น	35.06 (27)	63.64 (49)	1.30 (1)
คนมีงานทำมากขึ้น	49.35 (38)	49.35 (38)	1.30 (1)
มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	72.73 (56)	25.97 (20)	1.30 (1)
หมู่5			
มีรายได้มากขึ้น	65.75 (48)	32.88 (24)	1.37 (1)
คนมีงานทำมากขึ้น	65.75 (48)	32.88 (24)	1.37 (1)
มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น	63.89 (46)	31.94 (23)	4.17 (3)

ตัวเลขใน () หมายถึงจำนวน

ประชาชนในทุกหมู่ยกเว้น หมู่ 3 เห็นด้วยมากกว่าโครงการนี้ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่าทำให้ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม และมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม พบร้อยละ 52.75 - 87.63 ส่วนประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยมากในเรื่องโครงการนี้ทำให้

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม และเห็นด้วยปานกลางในเรื่องมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 1			
ชุมชนมีความสามัคคี	52.75 (48)	39.56 (36)	7.69 (7)
ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	56.04 (51)	32.97 (30)	10.99 (10)
มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	54.95 (50)	39.56 (36)	5.49 (5)
หมู่ 2			
ชุมชนมีความสามัคคี	67.35 (66)	32.65 (32)	0.00 (0)
ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	87.63 (85)	12.37 (12)	0.00 (0)
มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	82.65 (81)	16.33 (16)	1.02 (1)
หมู่ 3			
ชุมชนมีความสามัคคี	58.51 (55)	39.36 (37)	2.13 (2)
ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	62.77 (59)	37.23 (35)	0.00 (0)
มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	47.31 (44)	52.69 (49)	0.00 (0)
หมู่ 4			
ชุมชนมีความสามัคคี	84.42 (65)	15.58 (12)	0.00 (0)
ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	87.01 (67)	12.99 (10)	0.00 (0)
มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	81.58 (62)	18.42 (14)	0.00 (0)
หมู่ 5			
ชุมชนมีความสามัคคี	76.71 (56)	15.07 (11)	8.22 (6)
ชุมชนมีการรวมกลุ่ม	71.23 (52)	23.29 (17)	5.48 (4)
มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม	69.86 (51)	26.03 (19)	4.11 (3)

ตัวเลขใน () หมายถึงจำนวน

ประชาชนในหมู่ 1, 2, 5 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขด้านสังคม ร้อยละ 46.15 – 56.12 ส่วนการทำให้มีความสุขกาย สุขใจนั้นประชาชนเห็นด้วยปานกลาง และมากคละกันไป ส่วนประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยปานกลาง ว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนา คุณภาพชีวิตให้มีความสุขด้านสังคม ความสุขกาย และสุขใจ ร้อยละ 54.74 - 78.95 ส่วนประชาชนในหมู่ 4 เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมากคละกันไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่1			
มีความสุขกาย	37.36 (34)	51.65 (47)	10.99 (10)
มีความสุขใจ	47.25 (43)	43.96 (40)	8.79 (8)
มีความสุขด้านสังคม	46.15 (42)	41.76 (38)	12.09 (11)
หมู่2			
มีความสุขกาย	37.11 (36)	50.52 (49)	12.37 (12)
มีความสุขใจ	62.24 (61)	34.69 (34)	3.06 (3)
มีความสุขด้านสังคม	56.12 (55)	42.86 (42)	1.02 (1)
หมู่3			
มีความสุขกาย	12.63 (12)	78.95 (75)	8.42 (8)
มีความสุขใจ	23.40 (22)	72.34 (68)	4.26 (4)
มีความสุขด้านสังคม	29.47 (28)	54.74 (52)	15.79 (15)
หมู่4			
มีความสุขกาย	23.38 (18)	63.64 (49)	12.99 (10)
มีความสุขใจ	51.32 (39)	48.68 (37)	0.00 (0)
มีความสุขด้านสังคม	48.05 (37)	50.65 (39)	1.30 (1)
หมู่5			
มีความสุขกาย	34.25 (25)	58.90 (43)	6.85 (5)
มีความสุขใจ	38.57 (27)	60.00 (42)	1.43 (1)
มีความสุขด้านสังคม	50.00 (36)	44.44 (32)	5.56 (4)

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ประชาชนในทุกหมู่ เห็นด้วยมากกว่าโครงการนี้ช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติจะใช้ได้ถึงลูกหลาน ร้อยละ 52.75 – 85.71 ดังรายละเอียดในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่1			
คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	61.54 (56)	31.87 (29)	6.59 (6)
ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	52.75 (48)	38.46 (35)	8.79 (8)
ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	60.00 (54)	34.44 (31)	5.56 (5)
หมู่2			
คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	79.80 (79)	20.20 (20)	0.00 (0)
ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	77.55 (76)	22.45 (22)	0.00 (0)
ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	79.59 (78)	19.39 (19)	1.02 (1)
หมู่3			
คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	76.60 (72)	22.34 (21)	1.06 (1)
ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	71.28 (67)	23.40 (22)	5.32 (5)
ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	54.84 (51)	40.86 (38)	4.30 (4)
หมู่4			
คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	85.71 (66)	14.29 (11)	0.00 (0)
ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	80.52 (62)	19.48 (15)	0.00 (0)
ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	80.00 (60)	18.67 (14)	1.33 (1)

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อ โครงการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ต่อ)

การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 5			
คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการ			
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	81.69 (58)	16.90 (12)	1.41 (1)
ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น	80.56 (58)	16.67 (12)	2.78 (2)
ทรัพยากรธรรมชาติใช้ได้ถึงลูกหลาน	79.45 (58)	16.44 (12)	4.11 (3)

ประชาชนในหมู่ 2, 4, 5 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถ และมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น ร้อยละ 57.53 – 82.65 ส่วนประชาชนในหมู่ 1, 3 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น ส่วนศักยภาพในด้านอื่น ๆ ประชาชนมีความคิดเห็นมาก และปานกลางคละกันไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อ โครงการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 1			
มีโอกาสแสดงความสามารถ	37.36 (34)	51.65 (47)	10.99 (10)
ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	49.45 (45)	37.36 (34)	13.19 (12)
มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	47.25 (43)	39.56 (36)	13.19 (12)
หมู่ 2			
มีโอกาสแสดงความสามารถ	72.73 (72)	27.27 (27)	0.00 (0)
ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	82.65 (81)	16.33 (16)	1.02 (1)
มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	76.29 (74)	23.71 (23)	0.00 (0)

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน (ต่อ)

การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 3			
มีโอกาสดแสดงความสามารถ	77.66 (73)	21.28 (20)	1.06 (1)
ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	79.35 (73)	19.57 (18)	1.09 (1)
มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	45.16 (42)	51.61 (48)	3.23 (3)
หมู่ 4			
มีโอกาสดแสดงความสามารถ	78.95 (60)	18.42 (14)	2.63 (2)
ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	81.82 (63)	18.18 (14)	0.00 (0)
มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	77.63 (59)	21.05 (16)	1.32 (1)
หมู่ที่ 5			
มีโอกาสดแสดงความสามารถ	62.50 (45)	27.78 (20)	9.72 (7)
ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น	60.27 (44)	36.99 (27)	2.74 (2)
มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น	57.53 (42)	38.36 (28)	4.11 (3)

นอกจากนี้โครงการ ฯ นี้ยังช่วยให้ประชาชนทุกหมู่เห็นด้วยมากกว่า เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชน เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ร้อยละ 48.35 – 91.84 ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน

การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 1			
ภาคภูมิใจในชุมชน	58.24 (53)	36.26 (33)	5.49 (5)
มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	68.13 (62)	28.57 (26)	3.30 (3)
สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	64.84 (59)	35.16 (32)	0.00 (0)
สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับชุมชนอื่น	48.35 (44)	46.15 (42)	5.49 (5)
เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียน รู้ประสบการณ์จริง	51.65 (47)	38.46 (35)	9.89 (9)
หมู่ 2			
ภาคภูมิใจในชุมชน	91.84 (90)	8.16 (8)	0.00 (0)
มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	85.57 (83)	14.43 (14)	0.00 (0)
สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	88.78 (87)	11.22 (11)	0.00 (0)
สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับชุมชนอื่น	84.85 (84)	15.15 (15)	0.00 (0)
เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียน รู้ประสบการณ์จริง	89.80 (88)	10.20 (10)	0.00 (0)
หมู่ 3			
ภาคภูมิใจในชุมชน	90.43 (85)	8.51 (8)	1.06 (1)
มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	63.44 (59)	36.56 (34)	0.00 (0)
สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	53.76 (50)	45.16 (42)	1.08 (1)
สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับชุมชนอื่น	54.26 (51)	45.74 (43)	0.00 (0)
เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียน รู้ประสบการณ์จริง	67.02 (63)	32.98 (31)	0.00 (0)

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของประชาชน หมู่ 1-5 จำแนกตามความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน (ต่อ)

การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
หมู่ 4			
ภาคภูมิใจในชุมชน	85.53 (65)	14.47 (11)	0.00 (0)
มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	81.58 (62)	18.42 (14)	0.00 (0)
สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	81.82 (63)	16.88 (13)	1.30 (1)
สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับชุมชนอื่น	81.82 (63)	16.88 (13)	1.30 (1)
เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียน รู้ประสบการณ์จริง	84.42 (65)	15.58 (12)	0.00 (0)
หมู่ 5			
ภาคภูมิใจในชุมชน	71.23 (52)	28.77 (21)	0.00 (0)
มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น	73.97 (54)	23.29 (17)	2.74 (2)
สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน	67.12 (49)	28.77 (21)	4.11 (3)
สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับชุมชนอื่น	58.90 (43)	34.25 (25)	6.85 (5)
เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียน รู้ประสบการณ์จริง	65.75 (48)	31.51 (23)	2.74 (2)

ตัวเลขใน () หมายถึงจำนวน

2.3 ระดับของความคิดเห็นของประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวต่อโครงการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนและ เศรษฐกิจฐานราก

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวมีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากอยู่ในระดับสูงมากกว่าร้อยละ 70 โดยเรียงลำดับจาก
มากไปน้อย คือเรื่องของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ร้อยละ 88.33) การสร้างความเข้ม
แข็งของชุมชน (ร้อยละ 83.75) การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน (ร้อยละ 80.41) การพัฒนาการ

สร้างรายได้ (ร้อยละ 77.08) และการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน (ร้อยละ 72.91) ส่วนในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ประชาชนเห็นด้วยในระดับสูง เพียง ร้อยละ 52.85 ดังรายละเอียดในตารางที่ 18 ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวมีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามระดับความคิดเห็นรายด้าน

ระดับความคิดเห็น	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	88.33 (386)	9.84 (43)	1.83 (8)
การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	83.75 (371)	14.22 (63)	2.03 (9)
การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน	80.41 (353)	17.77 (78)	1.82 (8)
การพัฒนาการสร้างรายได้	77.08 (343)	21.57 (96)	1.35 (6)
การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน	72.91 (323)	25.96 (115)	1.13 (5)
การพัฒนาคุณภาพชีวิต	52.85 (232)	44.65 (196)	2.51 (11)

ตัวเลขใน () หมายถึงจำนวน

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม

3.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามเพศ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า เพศหญิงเห็นด้วยมากกว่าเพศชาย 4 เรื่องคือในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน และโดยรวมทุกด้าน ($p < .05$) ส่วนความคิดเห็นต่อ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประชาชนทั้งสองเพศมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจะพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อโครงการนี้ในระดับสูง ดังรายละเอียดในตาราง 19- 25

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาการสร้างรายได้

จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	179	7.35	1.427	-2.136	0.033
หญิง	261	7.63	1.257		

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการสร้างความเข้มแข็งของ

ชุมชนจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	178	7.87	1.363	-1.249	0.212
หญิง	260	8.03	1.284		

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนก

ตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	177	6.89	1.498	-0.886	0.376
หญิง	257	7.02	1.518		

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทาง

ธรรมชาติจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	175	8.02	1.350	-1.234	0.218
หญิง	257	8.17	1.153		

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพของคนใน

ชุมชน จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	177	7.66	1.465	-2.29	0.023
หญิง	257	7.96	1.257		

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน
จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	178	13.31	1.946	-2.286	0.023
หญิง	260	13.71	1.591		

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ชาย	168	51.20	6.161	-2.425	0.016
หญิง	249	52.60	5.482		

3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากจำแนกอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรมีความคิดเห็นในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และความคิดเห็นโดยรวมทุกด้านสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพแม่บ้านและรับจ้าง และมีความคิดเห็นในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา นอกจากนี้ นักเรียน/นักศึกษายังมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนต่ำกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ แต่มีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพแม่บ้าน ส่วนความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในด้านการพัฒนาการสร้างรายได้ และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดในตาราง 26 - 32

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้งรายได้
จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	7.51	1.186	1.928	0.064	ไม่มี
2) รับราชการ	3	8.00	1.732			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	7.40	1.140			
4) เกษตรกร	198	7.67	1.254			
5) รับจ้าง	71	7.32	1.529			
6) ค้าขาย	29	7.90	1.263			
7) ประมง	35	7.14	1.438			
8) นักเรียน/นศ.	41	7.10	1.428			

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	7.39	1.447	3.205	0.003	4>1,5
2) รับราชการ	3	9.00	0.000			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	9.00	0.000			
4) เกษตรกร	198	8.17	1.140			
5) รับจ้าง	71	7.66	1.698			
6) ค้าขาย	29	7.97	1.295			
7) ประมง	35	7.86	1.309			
8) นักเรียน/นศ.	41	7.88	1.229			

ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	6.56	1.598	2.627	0.012	8>1
2) รับราชการ	3	7.67	1.528			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	7.00	1.414			
4) เกษตรกร	197	6.93	1.380			
5) รับจ้าง	70	6.76	1.672			
6) ค้าขาย	29	6.79	1.567			
7) ประมง	35	7.00	1.455			
8) นักเรียน/นศ.	40	7.80	1.381			

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	7.85	1.389	1.701	0.107	ไม่มี
2) รับราชการ	3	9.00	0.000			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	8.40	1.342			
4) เกษตรกร	194	8.25	1.082			
5) รับจ้าง	70	7.90	1.405			
6) ค้าขาย	29	8.07	1.307			
7) ประมง	34	8.118	1.366			
8) นักเรียน/นศ.	41	7.71	1.436			

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	7.71	1.383	3.049	0.004	2>8
2) รับราชการ	3	9.00	0.000			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	8.20	1.304			
4) เกษตรกร	195	8.07	1.241			
5) รับจ้าง	70	7.54	1.481			
6) ค้าขาย	29	8.14	1.274			
7) ประมง	35	7.74	1.421			
8) นักเรียน/นศ.	41	7.24	1.529			

ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	13.44	1.674	2.808	0.007	4>8
2) รับราชการ	3	15.00	0.000			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	14.00	2.236			
4) เกษตรกร	197	13.85	1.639			
5) รับจ้าง	71	13.28	1.861			
6) ค้าขาย	29	13.45	1.617			
7) ประมง	34	13.18	1.883			
8) นักเรียน/นศ.	41	12.78	2.092			

ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นฯ โดยรวมจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) แม่บ้าน	41	50.46	5.075	3.131	0.003	4>1,5
2) รับราชการ	3	57.67	3.215			
3) รัฐวิสาหกิจ	5	54.00	6.205			
4) เกษตรกร	187	53.11	5.181			
5) รับจ้าง	68	50.44	6.632			
6) ค้าขาย	29	52.31	5.478			
7) ประมง	33	50.94	5.590			
8) นักเรียน/นศ.	40	50.63	7.406			

3.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามอายุของประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ประชาชนอายุต่ำกว่า 20 ปี เห็นด้วยมากกว่าประชาชนอายุ 40-49 และ 50-59 ปี ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนประชาชนอายุ 40-49 ปี เห็นด้วยว่าโครงการฯนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมากกว่าประชาชนอายุ 20-29 ปี และเห็นด้วยว่าโครงการฯนี้ช่วยในการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน แตกต่างจากประชาชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ($p < .05$) ส่วนความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการสร้างรายได้ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และความคิดเห็นโดยรวม ประชาชนทุกกลุ่มอายุมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน อย่างไรก็ตามจะพบว่าทุกกลุ่มอายุมีความคิดเห็นต่อโครงการฯในระดับสูง ดังรายละเอียดในตารางที่ 33 - 39

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ตารางที่ 33 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้างรายได้จำแนก

ตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	49	7.20	1.429	1.379	0.231	ไม่มี
2) 20 – 29 ปี	53	7.68	1.283			
3) 30 – 39 ปี	100	7.37	1.368			
4) 40 – 49 ปี	111	7.50	1.264			
5) 50 – 59 ปี	73	7.66	1.304			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	7.16	1.551			

ตารางที่ 34 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	49	7.88	1.269	1.192	0.312	ไม่มี
2) 20 – 29 ปี	53	8.02	1.380			
3) 30 - 39 ปี	100	8.13	1.419			
4) 40 - 49 ปี	112	7.82	1.364			
5) 50 - 59 ปี	70	7.69	1.234			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	8.06	1.153			

ตารางที่ 35 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	49	7.65	1.466	4.791	<.001	1>4,5
2) 20 – 29 ปี	53	7.32	1.504			
3) 30 – 39 ปี	98	6.80	1.519			
4) 40 – 49 ปี	111	6.66	1.492			
5) 50 – 59 ปี	69	6.70	1.310			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	6.55	1.457			

ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	50	7.74	1.523	1.258	0.281	ไม่มี
2) 20 – 29 ปี	53	8.04	1.506			
3) 30 – 39 ปี	95	8.21	1.148			
4) 40 – 49 ปี	109	8.04	1.154			
5) 50 – 59 ปี	71	8.15	1.154			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	8.32	1.194			

ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	49	7.39	1.552	3.448	0.005	4>2
2) 20 – 29 ปี	53	7.34	1.480			
3) 30 – 39 ปี	99	7.87	1.475			
4) 40 – 49 ปี	110	8.09	1.146			
5) 50 – 59 ปี	69	7.96	1.206			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	7.74	1.237			

ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	49	12.76	2.213	2.597	0.025	4>1
2) 20 – 29 ปี	53	13.38	1.944			
3) 30 – 39 ปี	100	13.52	1.856			
4) 40 – 49 ปี	113	13.83	1.463			
5) 50 – 59 ปี	70	13.56	1.639			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	13.52	1.710			

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) ต่ำกว่า 20 ปี	48	50.67	7.575	0.464	0.803	ไม่มี
2) 20 – 29 ปี	53	51.77	6.037			
3) 30 – 39 ปี	92	52.08	5.890			
4) 40 – 49 ปี	108	51.98	5.208			
5) 50 – 59 ปี	63	52.00	5.651			
6) 60 ปี ขึ้นไป	31	51.35	5.413			

3.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามสถานภาพในชุมชนปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพในชุมชนปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลในเรื่อง การพัฒนาการสร้ารายได้ ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มและประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลในเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ส่วนในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลและประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชน และความคิดเห็นโดยรวม ประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มและประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบล นอกจากนี้ยังพบว่าทุกสถานภาพมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังรายละเอียดในตาราง 40 – 46

ตารางที่ 40 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้ารายได้

จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	7.70	1.218	3.329	0.037	2>3
2) สมาชิกกลุ่ม	202	7.69	1.162			
3) ประชาชนในตำบล	220	7.36	1.469			

ตารางที่ 41 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
จำแนกตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	8.50	0.761	1.754	0.174	ไม่มี
2) สมาชิกกลุ่ม	199	7.96	1.241			
3) ประชาชนในตำบล	221	7.93	1.388			

ตารางที่ 42 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนก
ตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	7.75	1.118	8.863	<.001	1,3>2
2) สมาชิกกลุ่ม	195	6.67	1.376			
3) ประชาชนในตำบล	221	7.17	1.588			

ตารางที่ 43 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
ทางธรรมชาติจำแนกตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	8.90	0.308	6.268	0.002	1>2,3
2) สมาชิกกลุ่ม	195	8.18	1.003			
3) ประชาชนในตำบล	219	7.96	1.422			

ตารางที่ 44 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน
จำแนกตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	8.75	0.975	12.444	<.001	1,2>3
2) สมาชิกกลุ่ม	197	8.07	1.109			
3) ประชาชนในตำบล	219	7.57	1.517			

ตารางที่ 45 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยฯ จำแนกตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	14.75	0.444	7.462	0.001	1>2,3
2) สมาชิกกลุ่ม	201	13.67	1.589			
3) ประชาชนในตำบล	219	13.30	1.925			

ตารางที่ 46 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามสถานภาพฯ

สถานภาพฯ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) กรรมการกลุ่ม	20	56.35	1.461	7.733	0.001	1>2,3
2) สมาชิกกลุ่ม	185	52.43	5.050			
3) ประชาชนในตำบล	214	51.33	6.460			

3.5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามหมู่ที่ประชาชนอาศัยอยู่

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่ 2 , 4 , 5 มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันจากประชาชนในหมู่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านต่าง ๆ 2 ด้าน และในภาพรวม โดยพบว่า ประชาชนในหมู่ 2 , 4 , 5 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 3 ในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความคิดเห็นโดยรวม และพบว่า ประชาชนในหมู่ 2 , 4 มีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันจากประชาชนในหมู่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน และในภาพรวม โดยพบว่า ประชาชนในหมู่ 2 , 4 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1 ในเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชน และความคิดเห็นโดยรวม ส่วนในเรื่องการพัฒนารายได้ ประชาชนหมู่ 1 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 3 และ ประชาชนหมู่ 2 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1 ส่วนในเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนประชาชนในหมู่ 2 , 4 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1 , 3 , 5 ($p < .05$) อย่างไรก็ตามจะพบว่าทั้งหมดมีความคิดเห็นต่อโครงการนี้ในระดับสูง ดังรายละเอียดในตาราง 47 – 53

ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการสร้งรายได้

จำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	91	7.44	1.408	15.912	<.001	2>1>3
2) หมู่ที่ 2	98	8.09	0.886			4,5>3
3) หมู่ที่ 3	93	6.74	1.429			
4) หมู่ที่ 4	77	7.53	1.165			
5) หมู่ที่ 5	72	7.89	1.273			

ตารางที่ 48 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

จำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	91	7.40	1.618	12.367	<.001	2,4>1,3
2) หมู่ที่ 2	97	8.37	0.858			
3) หมู่ที่ 3	93	7.67	1.237			
4) หมู่ที่ 4	76	8.53	0.887			
5) หมู่ที่ 5	73	8.00	1.500			

ตารางที่ 49 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนก

ตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	91	6.99	1.716	6.595	<.001	2,4,5>3
2) หมู่ที่ 2	96	7.42	1.441			
3) หมู่ที่ 3	94	6.36	1.343			
4) หมู่ที่ 4	76	7.08	1.374			
5) หมู่ที่ 5	70	7.10	1.342			

ตารางที่ 50- การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	90	7.54	1.566	9.170	<.001	2,4,5>1
2) หมู่ที่ 2	98	8.37	0.878			
3) หมู่ที่ 3	91	7.90	1.257			
4) หมู่ที่ 4	75	8.47	0.890			
5) หมู่ที่ 5	70	8.33	1.213			

ตารางที่ 51 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	91	6.97	1.683	18.344	<.001	2,4>5>1
2) หมู่ที่ 2	97	8.34	0.762			3>1
3) หมู่ที่ 3	91	7.97	1.069			
4) หมู่ที่ 4	75	8.33	1.155			
5) หมู่ที่ 5	72	7.65	1.465			

ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยฯ จำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	91	12.67	2.066	17.403	<.001	2,4>1,3,5
2) หมู่ที่ 2	97	14.43	0.889			
3) หมู่ที่ 3	92	13.27	1.645			
4) หมู่ที่ 4	76	14.14	1.521			
5) หมู่ที่ 5	73	13.21	1.936			

ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นโดยรวมจำแนกตามหมู่

หมู่	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p	ผลความแตกต่าง
1) หมู่ที่ 1	90	48.91	6.405	23.877	<.001	2,4,5>1,3
2) หมู่ที่ 2	94	55.06	3.356			
3) หมู่ที่ 3	88	49.83	5.614			
4) หมู่ที่ 4	71	54.49	4.091			
5) หมู่ที่ 5	67	52.55	6.123			

สรุป ในการนำเสนอพบนี้ ได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากรสังคมของประชาชน ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ เศรษฐกิจฐานราก จำแนกตามลักษณะทางประชากรสังคม ประกอบด้วย การนำเสนอข้อมูล และตารางทั้งหมด 44 ตาราง

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง เพื่อศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนตามสถานภาพสังคมปัจจุบัน และตามหมู่ที่อาศัยอยู่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยบังเอิญติดดินซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง และทดลองใช้ ได้ค่าความเที่ยง 0.6751-0.8706 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในระดับสูงมากกว่าร้อยละ 70 ในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน ยกเว้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ประชาชนเห็นด้วยในระดับสูงเพียง ร้อยละ 52.85 ในส่วนของความคิดเห็นรายด้าน พบว่า

1.1 ประชาชนทั้งตำบลเห็นด้วยมากกว่า เมื่อมีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวแล้ว มีการพัฒนาการสร้างรายได้โดยคนมีงานทำมากขึ้น และมีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น ร้อยละ 56.05 และร้อยละ 61.07 ตามลำดับ โครงการนี้ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่าทำให้ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม และมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม พบร้อยละ 66.00 , 72.36 และ 66.29 ตามลำดับ โครงการนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยประชาชนเห็นด้วยปานกลางว่าทำให้มีความสุขกาย สุขใจ และมีความสุขด้านสังคม ร้อยละ 60.99 , 51.13 และ 46.52 ตามลำดับ โครงการนี้ช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดย

ประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติจะใช้ได้ถึงลูกหลาน ร้อยละ 76.40 , 71.97 และ 70.20 ตามลำดับ โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยประชาชนเห็นด้วยมากกว่า ประชาชนพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถและมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น ร้อยละ 70.95 , 65.70 และ 59.91 ตามลำดับ นอกจากนี้ประชาชนยังเห็นด้วยมากกว่า โครงการ ฯ นี้ช่วยให้ประชาชน เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชน เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ร้อยละ 79.37 , 74.32, 71.81, 71.08 และ 65.18 ตามลำดับ

1.2 ประชาชนในหมู่ 1 , 2, 5 เห็นด้วยมากกว่า เมื่อมีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวแล้วมีการพัฒนาการสร้างรายได้โดยคนมีงานทำมากขึ้น มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น และมีรายได้มากขึ้น ร้อยละ 48.35 – 74.75 ส่วนประชาชนในหมู่ 4 เห็นด้วยมาก ยกเว้นในเรื่องมีรายได้มากขึ้น และประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยปานกลางในทุกเรื่อง ประชาชนในทุกหมู่บ้าน หมู่ 3 เห็นด้วยมากกว่าโครงการนี้ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยทำให้ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม และมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม พบร้อยละ 52.75 - 87.63 ส่วนประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยมากในเรื่องโครงการนี้ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม และเห็นด้วยปานกลางในเรื่องมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม ประชาชนในหมู่ 1, 2, 5 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขด้านสังคม ร้อยละ 46.15 – 56.12 ส่วนการทำให้มีความสุขกายสุขใจนั้นประชาชนเห็นด้วยปานกลาง และมากลดละกันไป ส่วนประชาชนในหมู่ 3 เห็นด้วยปานกลางว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขด้านสังคม ความสุขกาย และสุขใจ ร้อยละ 54.74 - 78.95 ส่วนประชาชนในหมู่ 4 เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมากลดละกันไป ประชาชนในทุกหมู่ เห็นด้วยมากกว่าโครงการนี้ช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติจะใช้ได้ถึงลูกหลาน ร้อยละ 52.75 – 85.71 ประชาชนในหมู่ 2 , 4, 5 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถและมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น ร้อยละ 57.53 – 82.65 ส่วนประชาชนในหมู่ 1 , 3 เห็นด้วยมากกว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น ส่วนศักยภาพในด้านอื่น ๆ ประชาชนมีความคิดเห็นมาก และปานกลางลดละกันไป นอกจากนี้โครงการ ฯ นี้ยังช่วยให้ประชาชนทุกหมู่เห็นด้วยมากกว่า เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชน เปิด

โอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ร้อยละ 48.35 – 91.84

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแล้ว พบว่า

2.1 เพศหญิงเห็นด้วยมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4 เรื่องคือในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน และโดยรวมทุกด้าน ($p < .05$) ส่วนความคิดเห็นต่อ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประชาชนทั้งสองเพศมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจะพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อโครงการนี้ในระดับสูง

2.2 ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรมีความคิดเห็นในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และความคิดเห็นโดยรวมทุกด้านสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพแม่บ้านและรับจ้าง และมีความคิดเห็นในด้านการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา นอกจากนี้นักเรียน/นักศึกษายังมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนต่ำกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ แต่มีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงกว่าประชาชนที่มีอาชีพแม่บ้าน ส่วนความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในด้านการพัฒนาการสร้างรายได้ และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนอายุต่ำกว่า 20 ปี เห็นด้วยมากกว่าประชาชนอายุ 40-49 ปี และ 50-59 ปี ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนประชาชนอายุ 40-49 ปี เห็นด้วยว่าโครงการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมากกว่าประชาชนอายุ 20-29 ปี และเห็นด้วยว่าโครงการนี้ช่วยในการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน แตกต่างจากประชาชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ($p < .05$) ส่วนความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการสร้างรายได้ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และความคิดเห็นโดยรวม ประชาชนทุกกลุ่มอายุมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีสถานภาพในชุมชนปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มและประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลในเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

ส่วนในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบลและประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชน และความคิดเห็นโดยรวม ประชาชนที่เป็นกรรมการกลุ่มเห็นด้วยมากกว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มและประชาชนที่เป็นประชาชนในตำบล นอกจากนี้ยังพบว่าทุกสถานภาพมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ในด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.5 ประชาชนในหมู่ 2,4, 5 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 3 ในเรื่อง การพัฒนา การสร้างรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความคิดเห็นโดยรวม และ ประชาชนในหมู่ 2,4 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1 ในเรื่องการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชน และความคิดเห็นโดยรวม ส่วนในเรื่องการพัฒนารายได้ ประชาชนหมู่ 1 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 3 และ ประชาชนหมู่ 2 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1 ส่วนในเรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชนประชาชนในหมู่ 2,4 เห็นด้วยมากกว่าประชาชนหมู่ 1,3,5 ($p < .05$)

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถประเมินได้ว่า การดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับสูง ในทุกด้านมากกว่าร้อยละ 50 ด้านที่ประสบความสำเร็จสูงมากกว่าร้อยละ 80 คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนา สอดคล้องกับขนิษฐา กาญจนรังษีนนท์ (2541: 7) ได้กล่าวไว้ว่า “ชุมชนจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีแรงเกาะเกี่ยวกันอยู่บางอย่าง อาจด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน ความเป็นเครือญาติ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน” และสอดคล้องกับธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543: บทคัดย่อ) “ได้สรุปความเข้มแข็งของชุมชนที่เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มสมาชิก ตัวองค์กร และการบริหารที่ก่อให้เกิดกิจกรรม ผลประโยชน์ เครือข่าย และอุดมการณ์” ประเด็นที่น่าสนใจคือ ประชาชนเห็นด้วยมากกว่า การดำเนินการโครงการนี้ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม มีการประสานงานระหว่างกลุ่ม เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น สามารถใช้ได้ถึงทุกหลาน ประชาชนสามารถพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถ และมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของฉวีล ภัลลาญ พิเศษ (2538: บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ศักยภาพการพึ่งตนเองในชุมชนชนบท พบว่า ศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน เกิดขึ้นโดยอาศัยศักยภาพของปัจเจกชนมารวมกันเป็นศักยภาพของชุมชน ภาย

ได้การนำของผู้นำท้องถิ่น วิธีการที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองสูงคือ ชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม โดยอาศัยพื้นฐานด้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น

ความคิดเห็นของประชาชนต่อ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในด้านความภาคภูมิใจในชุมชน เมื่อชุมชนเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน อยู่ในระดับสูงมากกว่าร้อยละ 85 ในหมู่บ้าน 3 หมู่จาก 5 หมู่ ซึ่งประชาชนให้ข้อมูลว่า มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น โดยเห็นด้วยในระดับมาก มากกว่าร้อยละ 80 สอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544:36-38) ซึ่งให้ข้อมูลว่าวิธีการสร้างขีดความสามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 5 ประการคือ การรวมกลุ่มพึ่งตนเอง การสร้างฐานข้อมูลหมู่บ้าน การวิเคราะห์หมู่บ้าน การวางแผนหมู่บ้าน และการมีเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายนี้ต้องมีไว้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ในความคิดเห็นต่อโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 52.85 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 44.65 ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังพบน้อยกว่าความสำเร็จด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การมองเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นรูปธรรมต้องใช้เวลามากกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ควรมีการดำเนินงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

ในกลุ่มประชาชนเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อโครงการนี้สูงกว่าเพศชาย ในด้านการพัฒนาการสร้างรายได้ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน และโดยรวมทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศหญิงสามารถรับความรู้สึกต่าง ๆ ได้เร็วกว่า มีความสามารถในด้านความละเอียดลออได้ดีกว่า ตามธรรมชาติของเพศหญิง เนื่องจากการพัฒนาการสร้างรายได้ วัตถุประสงค์จากการมีรายได้มากขึ้น คนมีงานทำมากขึ้น มีทางเลือกในการหารายได้มากขึ้น การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน วัตถุประสงค์จากความสามารถพบคนที่สามารถเป็นผู้นำมากขึ้น มีโอกาสแสดงความสามารถ และมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น การเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน วัตถุประสงค์จากความภาคภูมิใจในชุมชน มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชน เปิดโอกาสให้นักวิชาการและภาครัฐเรียนรู้ประสบการณ์ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ชุมชน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ซึ่งความละเอียดลออในเพศหญิงที่มากกว่าเพศชายนี้ มีกล่าวไว้ในหนังสือคิดอย่างสร้างสรรค์ ของ อารี พันธุ์มณี (2540:39) ซึ่งกล่าวไว้ว่า เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความละเอียดลออ เด็กที่มีความสามารถสูงทางด้านความละเอียดลออ จะเป็นเด็กที่มีความสามารถทางการสังเกตสูงด้วย

อาชีพแม่บ้านเป็นอาชีพที่มีความคิดเห็นต่อด้านต่าง ๆ น้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้าน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์เจาะ ให้ถึงกลุ่มของแม่บ้านเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากกลุ่มหนึ่ง ถ้ากลุ่มนี้ สามารถรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้มากแล้ว จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับการศึกษา ของ สุชาติ เกตยา (2542:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกัน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน

ประชาชนกลุ่มที่มีอายุ 40-49 ปี มองเห็นความสำคัญของโครงการนี้ในการพัฒนาศักยภาพของ คนในชุมชนมากกว่า ประชาชนกลุ่มอายุ 20-29 ปี และมองเห็นว่า โครงการนี้ช่วยให้เกิดความ ภาคภูมิใจในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มากกว่าประชาชนกลุ่มอายุ น้อยกว่า 20 ปี ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มผู้ใหญ่นี้เป็นกลุ่มที่ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมมากกว่ากลุ่มอายุน้อย จึงมองเห็น ประโยชน์ได้ชัดเจนมากกว่า ส่วนในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สุขภาพ สุขใจ และมีความสุข ด้านสังคม) ประชาชนในกลุ่มอายุ น้อยกว่า 20 ปี เห็นความสำคัญมากกว่า กลุ่มผู้ใหญ่ ทั้งนี้อาจจะเนื่อง มาจากกลุ่มนี้ยังให้ความสำคัญกับเรื่อง สุขกาย สุขใจ และมีความสุขด้านสังคม มากกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งมอง เรื่องของปากท้องสำคัญกว่าเรื่องคุณภาพชีวิตในด้านนี้ ดังนั้นในการดำเนินงานควรจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของแต่ละวัย ซึ่งจะช่วยให้โอกาสในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าประชาชนที่มีสถานภาพในชุมชนปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ โครงการนี้ต่างกัน โดยพบว่าผู้ที่มิบทบาทเป็นกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นที่ดีกว่าประชา ชนทั่วไป ในด้านการพัฒนาการสร้างรายได้ และการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ดังนั้นควรมีการ ประชาสัมพันธ์ หรือดึงให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาจเชิญชวนให้มา สมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือเข้าร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งจะช่วยให้การรับรู้ต่าง ๆ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดการเคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพันธ์ เตชะอธิก อนุสรณ์ ไชยพาน และพัชรา แสงวิเศษ (2541:บทคัดย่อ) ให้ข้อมูลว่า สามารถ อธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาคมขอนแก่น ใน ด้านผู้นำ ผู้ประสานงาน มีการเสนอให้สร้างทีมผู้ประสานงาน 10-15 คน จากผู้นำองค์กรในเครือข่าย และสมาชิกผู้สนใจที่มีศักยภาพในการทำงาน และจากการศึกษาของ ปราณี หมอนแดง (2534:142) ได้ ทำวิจัยพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาขึ้นภายในหมู่บ้านคือ ความ สามารถของผู้นำ ที่มีความคิดริเริ่มและผลักดันให้มีการจัดระบบที่เหมาะสมเกิดขึ้นภายในชุมชนได้

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ยังพบความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน โดยพบว่า หมู่ 2,4,5 มีความคิดเห็นดีกว่า ประชาชนหมู่ 3 ในเรื่อง การพัฒนาการสร้างรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความคิดเห็นต่อโครงการโดยรวม และประชาชนในหมู่ 2,4 มีความคิดเห็นดีกว่า ประชาชนหมู่ 1 ในเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชน และความคิดเห็นโดยรวม ดังนั้นสิ่งที่ควรต้องดำเนินการต่อไปคือ ควรให้ประชาชนในหมู่ 3 และหมู่ 1 เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยใช้กลวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และโอกาส ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยอาจให้พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาวนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งจะสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชน พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้ยั่งยืน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของประเทศ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อยืนยันสมมติฐานที่ตั้งขึ้นนี้
2. ควรมีการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการให้เป็นรูปธรรม และมีการเก็บข้อมูลที่มีระยะเวลา การดำเนินการที่ยาวนานกว่านี้

บรรณานุกรม

- กุหลาบ รัตนสังขธรรม.(2545). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดทำห้องปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยชุมชน”. บ้านปูเฮล์ธสปาร์รีสอร์ท. 6 กันยายน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา
- ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์. (2544). กรมการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาชนบทไทย ใน เอกสารประกอบการอภิปราย เรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับสถานภาพของชุมชน 3. ในโครงการประชุมสัมมนาผู้บริหารมหาวิทยาลัย. มปท.
- ข้าวโลก. (2542). ลูกสาว ลูกชาย โฉนดต่างกัน. นิตยสารรักลูก. ปีที่ 17 ฉบับที่ 201 ตุลาคม. 86 - 100
- จริยวัตร คมพยัคฆ์ และอุดม คมพยัคฆ์. (2526). การดำเนินงานอนามัยในชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถวิล กัลยาณพิเศษ. (2538). วิเคราะห์ศักยภาพการพึ่งตนเองในชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัย, สาขาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทอฝัน. (2541). เลี้ยงลูกสาวให้เข้มแข็ง ดูแลพัฒนาการ 7 - 9 ปี. ไลน์ แอนด์ แฟมิลี่. ปีที่ 3 พฤศจิกายน. 20 - 53
- ธีระกุล เอี่ยมอำภา. (2534). การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรี : กรณีศึกษาดำบล บางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์, สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมกับเครือข่ายประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น.
- ดารณี รักดี. (2540). การพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง. พัฒนศึกษาศาสตร์, วิทยานิพนธ์.
- ปราณี หมอนทองแดง. (2534). ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้าน 2 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์, สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรประภา สีนธนูวา. (2533). การศึกษาการพึ่งตนเองของชุมชนโดยแนววัฒนธรรมชุมชนเพื่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านตะเพินดี หมู่ 11 ตำบลองค์พระ อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรพิมล สายยงค์. (2542) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาสังคมศาสตร์
- พัฒน์ สุจำนงค์. (2537). อนามัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- มนตรี เข้มกสิกร. (2545). การคิดและการคิดเชิงระบบ : เอกสารประกอบการศึกษา เรื่องการพัฒนา
ทักษะการคิด รายวิชาสหศาสตร์ 1. ชลบุรี : กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุดา รักไทย. (2544). คนฉลาดคิด เพื่อพัฒนาวิธีการคิดสร้างสรรค์ – คู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ ฯ :
บริษัท เอ็กซ์เปอร์เนต จำกัด.
- รัตนา แสงสว่าง และสมยงค์ ลีขาว. (2544). www.riloei.ac.th/%7Estrong/research/absthai. (10 ตุลาคม
2545).
- ราชบัณฑิต. (2538). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- เรืองยศ จักรบุตร. (2536). การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้สูงอายุในชนบท : กรณีศึกษา
บ้านกันผม หมู่ 1 ตำบลพระพุท อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์หลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วสุธร ต้นวัฒนกุล. (2543). สุขภาพกับคุณภาพชีวิต..เส้นทางที่ต้องร่วมกันพัฒนา. ชลบุรี : คณะ
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วสุธร ต้นวัฒนกุล. (2543). อนามัยชุมชนและการสาธารณสุขมูลฐาน. ชลบุรี : คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิสุทธิ สุทธิบุญ. (2542). ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการ ประชาชน ตามโครงการพัฒนา
สถานีตำรวจเพื่อประชาชน ใน 3 จังหวัด ฝั่งอันดามัน . วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต เอกบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ .
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1) แนวคิดเชิงทฤษฎี- วัยเด็กตอน
กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย TDRI. (2544). ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน.
กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2530). การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจใน
ชนบท ขั้นตอนที่ 1 : การกำหนดรูปแบบขั้นต้น. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
ประเทศไทย, รายงานวิจัย.

สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนาและองค์กรเซเบโม (CEBEMO) ประเทศเนเธอร์แลนด์.

(2533). การดำรงอยู่ของชุมชนกระบวนการต่อสู้และการพัฒนา : กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขต
จอมทอง ศูนย์สังคมพัฒนาเชียงใหม่. สถาบันคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, รายงาน
วิจัย.

สมคิด ชุ่มชูจันทร์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2545. บ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 ตำบลบางกะไห อำเภ
เมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.

สมพันธ์ เตชะอิก, วิเชียร แสงโชติ, มานะ นาคำ และ ออกนิษฐ์ ป็องกัย. (2540).

www.rdi.kku.ac.th/Abs_rdi/org.html. (10 ตุลาคม 2545)

สมพันธ์ เตชะอิก, อนุสรณ์ ไชยพาน และพัชรา แสงวิเศษ. (2541).

www.rdi.kku.ac.th/Abs_rdi/2543/org.html. (10 ตุลาคม 2545)

สมภพ ทองคงหาญ. (2537). ชุมชนชนบทบนเส้นทางการพัฒนา : กรณีศึกษาหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาสังคมศาสตร์.

สมหมาย สาททรัพย์. (2542). ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชาว
พุทธ : ศึกษากรณี ชุมชนศิระขอโศก อำเภอกันทรลักษ์ณ์. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนาชุมชน
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สังคม สัจจกร. (2545). www.thaitopic.com/mag/econ/civiccommun (8 ตุลาคม 2545)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท ฉบับรวมชุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถชาย จอมวิญญา. (2537). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับขีดความสามารถในการพึ่งตนเองขององค์กร
ประชาชนในเมือง. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

สุชาติ เกตยา. (2542). การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตอำเภอ
โพทะเล จังหวัดพิจิตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภัทร ขจรมาศบุษปี. (2539). แนวโน้มการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทไทยใน 25 ปีข้างหน้า (พ.ศ.
2539 – 2563). วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2531). การพัฒนาองค์กรชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
รายงานวิจัย.

สุวิทย์ อังวรพันธุ์. www.cdd.moi.go.th/july141. (8 ตุลาคม 2545)

- โสภกา (ชูพิกุลชัย) ชปิลมันน์, สมบัติ สุพพัตชัย, และประกายรัตน์ สุขุมลชาติ. (2534). การศึกษารูปแบบของชุมชนที่พึงปรารถนาของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ ฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว อําเภอเมือง จังหวัดตราด. (2544). แผนพัฒนาตำบล ประจำปี 2545. ตราด : องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว อําเภอเมือง จังหวัดตราด. (2545). แผนพัฒนาตำบล ประจำปี 2546. ตราด : องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว.
- อรสุดา เจริญรัต. (2543). การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อนุพงศ์ ถาวรวงศ์. (2542). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำรินในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัครพล วรรณสุทธะ. (2543). ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีเปรียบเทียบบ้านศิลารักษ์กับบ้านดินสำราญ อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี พันธุ์ณี. (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส จำกัด.
- อุดมศักดิ์ วงศ์พันธุ์. (2541). ศักยภาพของชุมชนชนบทในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนาชุมชน สภาวิจัยแห่งชาติ.
- โอวาท สุทธนารักษ์. (2531). บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาสังคมศาสตร์.

Marriam – Webster 's. (1995). Collegiate Dictionary tenth Edition. U.S.A.

www.dola.go.th/model/dola_model.htm (17 ตุลาคม 2545)

www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=230105. (10 มิถุนายน 2545)

www.trat.go.th. (10 มิถุนายน 2545)

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก กรอบการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยเครือข่าย
- ภาคผนวก ข โครงการที่ 1 โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับชุมชน
- ภาคผนวก ค โครงการประชุมสัมมนาเรื่องการประสานงานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน
- ภาคผนวก ง โครงการประชุมสัมมนาเรื่องการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
- ภาคผนวก จ โครงการอบรมเตรียมการห้องปฏิบัติการชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- ภาคผนวก ฉ ประวัตินักวิจัย

ภาคผนวก ก

กรอบการดำเนินงาน

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยเครือข่าย

1. ลักษณะการดำเนินงานของโครงการในภาพรวม

มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นมหาวิทยาลัยแกนนำในภาคกลางฝั่งตะวันออก ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเครือข่ายในภูมิภาค เพื่อพิจารณาแนวทางการทำงานร่วมกับชุมชนในโครงการหลัก 3 โครงการดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลาง
ฝั่งตะวันออกกับชุมชน

โครงการที่ 2 โครงการเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพบริหารสถาบันอุดมศึกษา

โครงการที่ 3 โครงการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้ ทักษะของบัณฑิต และผู้นำชุมชน

2. พื้นที่การดำเนินการ

ในภาคกลางฝั่งตะวันออกครอบคลุม 4 จังหวัด คือ จังหวัด ชลบุรี จันทบุรี ระยอง และตราด ซึ่งทั้ง 4 จังหวัด นี้ มีชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่มหาวิทยาลัย ตลอดจน นิสิตนักศึกษา ของสถาบันต่างๆ มาโดยตลอด และชุมชนมีความต้องการความร่วมมือกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยเพื่อให้คำแนะนำด้านวิชาการในหลายประเด็น ดังนั้นจึงได้พิจารณาพื้นที่ในโครงการนำร่อง ในแต่ละจังหวัดๆ ละ 1 ตำบลดังนี้

2.1	ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวนประชากร	3,275	คน
2.2	ตำบล เกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำนวนประชากร	4,471	คน
2.3	ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวนประชากร	11,988	คน
2.4	ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำนวนประชากร	5,947	คน

พื้นที่ 4 ตำบล มีประชากร รวม 25,681 คน

3. ศักยภาพของผู้รับผิดชอบโครงการ

ในพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออก มีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในด้านการศึกษาระยะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทางทะเล การท่องเที่ยว การบริหารธุรกิจ การบริหารงานท้องถิ่น การพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน งานศิลปะหัตถกรรม และอื่นๆ ซึ่งมีศักยภาพสูง ในการดำเนินงานตามโครงการ

4. สถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่

- 4.1 มหาวิทยาลัยบูรพา
- 4.2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
- 4.3 สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
- 4.4 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ
- 4.5 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
- 4.6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5. วิธีดำเนินการ

- 5.1 มหาวิทยาลัยบูรพา ทำหนังสือเรียนเชิญมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเข้าร่วมโครงการ
- 5.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สำหรับคณาจารย์ในสถาบันต่างๆร่วมกันเป็นระยะๆ
- 5.3 จัดกิจกรรมลงพื้นที่ 4 ตำบลเพื่อทำงานร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกัน ในการวิจัย ฝึกอบรม ผู้นำชุมชน และประชาชน
- 5.4 ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อพัฒนา
- 5.5 ร่วมกันจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เครือข่าย มหาวิทยาลัยและชุมชน
- 5.6 ร่วมกันกำกับติดตามและประเมิน โครงการทั้ง 3 โครงการ
- 5.7 ร่วมกันจัดทำรายงานการเรียนรู้จากชุมชน

6. ผลผลิต และตัวชี้วัด

โครงการที่ 1 โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลาง
ฝั่งตะวันออกกับชุมชน

ผลผลิต

1. ได้ชุมชนเครือข่ายที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน จำนวน 4 ชุมชน

2. ได้แผนพัฒนาชุมชนจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีมหาวิทยาลัยในภาคกลาง
ฝั่งตะวันออกเป็นที่เลี้ยง
3. ได้แผนพัฒนาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออก
4. ได้รายงานของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในเรื่องประสบการณ์และการเรียนรู้ในชุมชน

ตัวชี้วัด

1. มีเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน 4 ตำบล
2. มีแผนพัฒนาชุมชนใน 4 ตำบล ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนจัดทำขึ้นและมี
มหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกเป็นที่เลี้ยง
3. มีแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออก 1 ชุด
4. มีรายงานของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในเรื่องประสบการณ์และการเรียนรู้ใน
ชุมชน 1 ชุด

โครงการที่ 2 โครงการเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ผลผลิต

1. คณาจารย์ หรือบุคลากร และนิสิตนักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย/สถาบัน
ในเครือข่าย ผ่านการเสริมสร้างประสบการณ์ในชุมชน ประมาณ 20 คน
2. มีห้องปฏิบัติการชุมชน 4 แห่ง มีชุดโครงการวิจัย 1 ชุดโครงการ
3. มีประชาชนหรือเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น ประมาณ 1,000 คน
4. มีผู้นำชุมชน หรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆผ่านการฝึกอบรม ประมาณ 100 คน

ตัวชี้วัด

1. คณาจารย์ และบุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจและสามารถทำงานกับชุมชน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีระบบ และ กระบวนการเรียนรู้และวิจัยร่วมกัน
3. มีกลุ่มหรือประชาคมการพัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
ตำบลละ 1 กลุ่ม
4. ประชาชนมีอาชีพหลัก และอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากขึ้น

โครงการที่ 3 โครงการฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้ ทักษะของบัณฑิตและผู้นำชุมชน

ผลผลิต

1. การจัดสรรบัณฑิตคืนถิ่น จำนวน 8 คน เพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่โครงการนำร่อง
2. การประสานติดตามการดำเนินการของโครงการต่างๆ ให้แก่สถาบันการศึกษาและส่วนกลาง
3. รายงานประสิทธิภาพการเรียนรู้ในชุมชน ตำบลละ 1 ชุด

ตัวชี้วัด

มีรายงานประสิทธิภาพการเรียนรู้ในชุมชนจากบัณฑิตคืนถิ่น 4 ชุด

7. งบประมาณในภาพรวมของโครงการในภาคกลางฝั่งตะวันตก

งบประมาณที่ขอรับการสนับสนุน ของ มหาวิทยาลัยเครือข่ายภาคกลางฝั่งตะวันออกเป็นเงิน
รวม 4,905,280.- บาท (สี่ล้านเก้าแสนห้าพันสองร้อยแปดสิบบาทถ้วน)

ชื่อโครงการ	ชื่อมหาวิทยาลัย/ สถาบันที่รับผิดชอบ การเบิกจ่าย	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 2	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 2	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 3
<u>โครงการที่ 1</u> โครงการ สนับสนุนการสร้างเครือข่าย ระหว่างมหาวิทยาลัยในภาค กลางฝั่งตะวันออกกับชุมชน	มหาวิทยาลัยบูรพา	2,000,000 บาท		
<u>โครงการที่ 2</u> โครงการเสริม สร้างและพัฒนา ประสิทธิภาพบริหาร สถาบันอุดมศึกษา 2.1 กิจกรรมเสริมสร้าง และพัฒนาบุคลากรของ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยบูรพา		1,000,000 บาท	

ชื่อโครงการ	ชื่อมหาวิทยาลัย/ สถาบันที่รับผิดชอบ การเบิกจ่าย	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 1	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 2	จำนวนเงินที่ขอ สนับสนุนจาก โครงการที่ 3
2.2 กิจกรรมห้อง ปฏิบัติการชุมชน (ชุดโครง การวิจัย เรื่อง การสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกาะ สีชัง)	มหาวิทยาลัยบูรพา		700,000 บาท	
2.3 การฝึกอบรมและ พัฒนาชุมชน	มหาวิทยาลัยบูรพา			
2.3.1 โครงการฝึกอบรม และพัฒนา แผนแม่บท	สถาบันราชภัฏ รำไพพรรณี		120,000 บาท	
2.3.2 โครงการบริหาร จัดการท้องถิ่น	มหาวิทยาลัยบูรพา		180,000 บาท	
2.4 การฝึกอบรม ประชาชนเพื่อส่งเสริมอาชีพ หลักและอาชีพเสริม	มหาวิทยาลัยบูรพา		600,000 บาท	
โครงการที่ 3 โครงการ ฝึกอบรมฟื้นฟูความรู้ และ ทักษะของบัณฑิต และผู้นำ ชุมชน	มหาวิทยาลัยบูรพา			305,280 บาท

8. การติดตามและรายงานผล

มหาวิทยาลัยบูรพาทำหน้าที่รวบรวมผลการดำเนินงานของทุกโครงการ เป็นระยะๆ รวม 2 ครั้ง คือ ต้นเดือน กรกฎาคม และ ต้นเดือน ตุลาคม 2545 โดย รายงานผลต่อกรรมการอำนวยการ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และรายงานผลในภาพรวมต่อรัฐและสาธารณชนต่อไป

ภาคผนวก ข

โครงการที่ 1

โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย ในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากเป็นนโยบายที่สำคัญ ซึ่งมหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีวิทยาเขตหรือสาขาอยู่ในภาคกลางฝั่งตะวันออก เป็นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีภารกิจที่จะต้องให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ตระหนักในความสำคัญที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน รวมทั้งการสร้างความเข้าใจและการสานความร่วมมือกับชุมชน ตามภารกิจบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ซึ่งผลที่ปรากฏจะทำให้เกิดภาคีความร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับประชาชนในชุมชน โดยดึงองค์ความรู้ทางวิชาการจากนักวิชาการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาผสมผสานให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ให้มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน
- 2.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในการเรียนรู้ชุมชน และผสมผสานภูมิปัญญาของชุมชน ในการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่ชุมชน ให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย
- 2.3 เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ชุมชน ในการให้ความร่วมมือในลักษณะของเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน
- 2.4 เพื่อร่วมกับชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชน และองค์ความรู้ทางวิชาการผสมผสานกันในการจัดทำแผนให้เห็นเป็นรูปธรรม

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 พื้นที่ดำเนินการ หมู่บ้านต่าง ๆ ใน 4 ตำบล คือ

- 3.1.1 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด (5 หมู่) ประชากร 3,275 คน
- 3.1.2 ตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี (6 หมู่) ประชากร 4,471 คน
- 3.1.3 ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (9 หมู่) ประชากร 11,988 คน
- 3.1.4 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (12 หมู่) ประชากร 5,947 คน

3.2 ลักษณะกิจกรรม

- 3.2.1 เสริมสร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายการทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยภาคกลาง ฝั่งตะวันออกกับชุมชน เช่น เน้นระบบสุขภาพชุมชน ระบบเกษตรกรรม ชุมชน ระบบธุรกิจชุมชน ระบบสหกรณ์ชุมชน ระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิทยาชุมชน และระบบประมงชายฝั่งชุมชน เป็นต้น
- 3.2.2 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่
 - 3.2.2.1 จัดประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่ง ตะวันออก เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน ให้เห็นภาพชัดเจน และมีแผน ปฏิบัติการไปในทางเดียวกัน และจัดระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร
 - 3.2.2.2 จัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับ ชุมชน ทั้ง 4 ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน และจัดระบบเครือข่าย การติดต่อสื่อสาร
 - 3.2.2.3 มหาวิทยาลัยภาคกลางฝั่งตะวันออกร่วมกับชุมชนในการวินิจฉัย ชุมชน เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาของชุมชน สาเหตุของปัญหา ลำดับ ความสำคัญของปัญหา
 - 3.2.2.4 จัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับ ชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (คณะกรรมการ อบต. และ แกนนำในแต่ละหมู่บ้าน)
 - 3.2.2.5 จัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับ ชุมชนในการจัดประเมินผลการดำเนินงานตามแผน
 - 3.2.2.6 เสริมสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน

- 3.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการศึกษาค้นคว้าวิจัย และขยายผลองค์ความรู้ต่าง ๆ
ที่ได้จากการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

4. ผลผลิต (Output)

- 4.1 ได้ชุมชนเครือข่ายที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน จำนวน 4 ชุมชน
- 4.2 ได้แผนพัฒนาชุมชนจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่ง
ตะวันออกเป็นพี่เลี้ยง
- 4.3 ได้แผนพัฒนาร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคเอกชนฝั่งตะวันออก
- 4.4 ได้รายงานของนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ในเรื่องประสบการณ์และการเรียนรู้ชุมชน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการทำงาน
ร่วมกับชุมชนมากขึ้น
- 5.2 ทำให้ได้ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนแนวทางในการที่คิดค้น
หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งในด้านการเรียนรู้ การวิจัย หรือการพัฒนาชุมชน
- 5.3 เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่จะใช้ในการเสริมสร้าง แก้ไข หรือพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้ม
แข็งของชุมชน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 5.4 ทำให้ชุมชนสามารถเรียนรู้กระบวนการในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาชุมชนของตนสามารถ
พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

6. งบประมาณ จำนวน 2,000,000 บาท (สองล้านบาทถ้วน)

- 6.1 ค่าใช้จ่ายบริหารและติดตามโครงการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่ง
ตะวันออกกับชุมชน 400,000 บาท
- 6.2 ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับ
ชุมชน จำนวน 4 ชุมชน รวม 1,600,000 บาท
 - 6.2.1 จัดประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออก
เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันให้เห็นภาพชัดเจน และมีแผนปฏิบัติการไปในทาง
เดียวกัน และจัดระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร

6.2.1.1	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (20 คน ๆ ละ 250 บาท)	5,000	บาท
6.2.1.2	ค่าอาหารและอาหารว่าง (65 คน ๆ ละ 150 บาท)	9,750	บาท
6.2.1.3	ค่าเอกสารประกอบการประชุม (65 คน ๆ ละ 150บาท)	9,750	บาท
	รวม	24,500	บาท

6.2.2 จัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกกับชุมชนทั้ง 4 ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน และจัดระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร

6.2.2.1	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำความรู้จักพื้นที่ ทั้ง 4 พื้นที่ (6,000 บาท X 4 วัน)	24,000	บาท

6.2.2.2 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของตัวแทนมหาวิทยาลัย เข้าพื้นที่เพื่อจัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

- 1) พื้นที่เกาะสีชัง จ. ชลบุรี 2,000 บาท x 2 วัน x 2 คืน 8,000บาท
- 2) พื้นที่ จังหวัดตราด 2,000 บาท x 2 วัน x 2 คืน 8,000 บาท
- 3) พื้นที่ จังหวัดระยอง 2,000 บาท x 2 วัน x 2 คืน 8,000 บาท
- 4) พื้นที่ จังหวัดจันทบุรี 2,000 บาท x 2 วัน x 2 คืน 8,000 บาท

6.2.2.3 ค่าที่พักในการเดินทางของตัวแทนมหาวิทยาลัย เข้าพื้นที่เพื่อจัดประชุมร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน และเพื่อทำความรู้จักพื้นที่

- 1) ค่าที่พักเพื่อทำความรู้จักพื้นที่ (45 คน x 500 บาท x 3 คืน) 67,500 บาท
- 2) ค่าที่พักเพื่อจัดประชุมร่วม (20 คน ๆ x 500 บาท x 4 ชุมชน) 40,000 บาท

6.2.2.4 ค่าตอบแทนบุคลากรผู้เข้าร่วมโครงการจากมหาวิทยาลัย

- 1) ค่าเดินทางเพื่อทำความรู้จักพื้นที่ (45 คน x 500 บาท x 4 วัน) 90,000 บาท
- 2) ค่าเดินทางเพื่อประชุมร่วม (4 ชุมชน x 20 คน x 500 บาท x 2 วัน) 80,000 บาท

6.2.2.5 ค่าตอบแทนผู้นำชุมชนและแกนนำ

(4 ชุมชน x 30-คน x 200 บาท) 24,000 บาท

6.2.2.6 ค่าอาหารและอาหารว่าง เพื่อจัดประชุมร่วม

	(4 ชุมชน x 50 คน x 150 บาท)	30,000 บาท
	รวม	<u>387,500</u> บาท
6.2.3	มหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนในการวินิจฉัยชุมชน เพื่อดูสภาพปัญหาชุมชน สาเหตุของปัญหา และลำดับความสำคัญของปัญหา	
6.2.3.1	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (2,000 บาท X 4 ชุมชน X 2 วัน)	16,000 บาท
6.2.3.2	ค่าที่พัก (10 คน x 4 ชุมชน X 2 วัน x 500 บาท)	40,000 บาท
6.2.3.3	ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการจากมหาวิทยาลัย (10 คน x 4 ชุมชน x 500 บาท)	20,000 บาท
6.2.3.4	ค่าวัสดุที่ใช้ในการดำเนินการ	<u>10,000</u> บาท
	รวม	<u>86,000</u> บาท
6.2.4	จัดประชุมร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	
6.2.4.1	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (2,000 บาท X 4 ชุมชน X 2 วัน)	16,000 บาท
6.2.4.2	ค่าที่พัก (10 คน x 4 ชุมชน X 2 วัน x 500 บาท)	40,000 บาท
6.2.4.3	ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการจากมหาวิทยาลัย (10 คน x 4 ชุมชน x 500 บาท)	20,000 บาท
6.2.3.4	ค่าวัสดุที่ใช้ในการดำเนินการ	10,000 บาท
6.2.3.5	ค่าตอบแทนผู้นำชุมชน และแกนนำชุมชน (10 คน X 4 ชุมชน X 200 บาท)	<u>8,000</u> บาท
	รวม	<u>94,000</u> บาท
6.2.5	จัดประชุมร่วมในการจัดประเมินผลการดำเนินการตามแผน	
6.2.5.1	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (2,000 บาท X 4 ชุมชน X 2 วัน X 2 ครั้ง)	32,000 บาท
6.2.5.2	ค่าที่พัก(10 คน x 4 ชุมชน X 2 วัน X 2 ครั้ง x 500 บาท)	80,000 บาท
6.2.5.3	ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการจากมหาวิทยาลัย (10 คน x 4 ชุมชน x 500 บาท X 2 ครั้ง)	40,000 บาท
6.2.5.4	ค่าวัสดุที่ใช้ในการดำเนินการ	20,000 บาท

6.2.5.5 ค่าตอบแทนผู้นำชุมชน และแกนนำชุมชน

(10 คน X 4 ชุมชน X 200 บาท X 2 ครั้ง) 16,000 บาท

รวม 188,000 บาท

6.2.6 กิจกรรมชุมชน เพื่อการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาค้นคว้าวิจัยและกิจกรรมตาม

แผนพัฒนาชุมชนละ (205,000 บาท x 4 ชุมชน) 820,000 บาท

รวมทั้งสิ้น 1,600,000 บาท

หมายเหตุ ขอดั้วจ่ายทุกรายการ

7. ระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินงาน

ลำดับ	รายละเอียดการดำเนินการ	พ.ศ.2545							
		มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
1.	อนุมัติโครงการ และตัดโอน การเบิกจ่ายแทน	←→							
2.	ดำเนินงานตามโครงการ		←→						
	2.1 จัดประชุมร่วมระหว่าง คณะกรรมการมหาวิทยาลัย ในภาคกลางฝั่งตะวันออก เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน		↔						
	2.2 จัดประชุมร่วมระหว่าง คณะกรรมการมหาวิทยาลัย ในภาคกลางตะวันออกกับ ชุมชน 4 ชุมชน		↔						
	2.3 มหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่ง ตะวันออก ร่วมกับชุมชน วิญญูชัยชุมชน			↔					
	2.4 จัดประชุมร่วมระหว่าง มหาวิทยาลัย กับ อบต. และ แกนนำหมู่บ้าน			↔					
	2.5 จัดประชุมร่วมระหว่าง มหาวิทยาลัย กับชุมชนใน การจัดประเมินผลการ ดำเนินงานตามแผน				↔			↔	
1.	2.6 กิจกรรมชุมชน เพื่อ การพัฒนาาร่วมกัน				←→			←→	
3.	การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน				↔			↔	

8. การจ่ายเงินและการรายงานผลการดำเนินงาน

8.1 การจ่ายเงิน

แบ่งการจ่ายเงินเป็น 3 งวด คือ

งวดที่ 1 จำนวนร้อยละ 50 เมื่อได้รับอนุมัติโครงการ

งวดที่ 2 จำนวนร้อยละ 30 เมื่อส่งรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยต้องมีกิจกรรมที่
ดำเนินการแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50

งวดที่ 3 จำนวนร้อยละ 20 เมื่อส่งรายงานผลฉบับสมบูรณ์ จำนวน 5 เล่ม

8.2 การรายงานผลการดำเนินงาน

8.2.1 รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการ ภายในเดือนมิถุนายน 2545

8.2.2 รายงานผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ภายในเดือนตุลาคม 2545

ภาคผนวก ก

โครงการประชุมสัมมนาเรื่อง

การประสานงานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และเพื่อสนับสนุนการศึกษานอกชั้นเรียน โดยมีชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน จัดทำกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน

โครงการย่อยที่ 1 (โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคกลางฝั่งตะวันออกของชุมชน) เป็นโครงการย่อยหนึ่ง ในการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภาคกลางฝั่งตะวันออก เพื่อทำหน้าที่จัดประชุมร่วมระหว่างสถาบันอุดมศึกษา 6 สถาบัน กับผู้นำชุมชน ซึ่งกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานโครงการ ๓ 4 พื้นที่ ใน 4 จังหวัด ได้แก่ 1) พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด 2) พื้นที่ตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี 3) พื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 4) ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

โดยที่การดำเนินงานในพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล จะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และการได้มีโอกาสอภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน สามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ระหว่างบุคลากรในสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน และชุมชน ซึ่งความร่วมมือ และความเข้าใจดังกล่าวย่อมมาจากการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของเครือข่ายรวมกับพื้นฐานการสร้างเครือข่ายที่มั่นคง ในเดือนสิงหาคม 2545 ได้ข้อมูลจากตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราดว่า ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้จัดทำแผนพัฒนาตำบล ปี พ.ศ.2546 เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว โครงการย่อยที่ 1 จึงเห็นสมควรที่จะได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาการสร้างเครือข่ายในชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ขึ้น เพื่อให้เป็นเวทีในการประสานงานแผน

ของหมู่บ้านกับตำบล และสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่าง สถาบันอุดมศึกษากับผู้นำชุมชน อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของโครงการและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อชี้แจงและทบทวนความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด แก่ผู้นำชุมชน และประชาชนตำบลห้วยน้ำขาว

2.2 เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล สภาพปัญหาของหมู่บ้าน และความเป็นมาของแผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ.2545-2549) แผนพัฒนาตำบล ปี พ.ศ.2546 และการประสานแผนของหมู่บ้านให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบล ปี พ.ศ.2546 เพื่อนำไปสู่แนวทางการดำเนินตามแผนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.3 เพื่อเตรียมการสำหรับการสรุปข้อมูลความต้องการการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนและผู้นำในตำบลห้วยน้ำขาวให้พร้อมในการเป็นห้องปฏิบัติการชุมชน

2.4 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านภายในตำบลห้วยน้ำขาว ระหว่างหมู่บ้านกับ อบต. และระหว่างหมู่บ้านกับมหาวิทยาลัยบูรพา

3. เป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาประกอบด้วย

3.1 ประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน	300	คน
3.2 ผู้นำชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาว (หมู่บ้านละ 10 คน จำนวน 5หมู่บ้าน)	50	คน
3.2 บุคลากรจากมหาวิทยาลัยบูรพา	4	คน
3.3 บัณฑิตคืนถิ่น	2	คน
รวมทั้งสิ้น	356	คน

4. วิธีดำเนินการ

- 4.1 จัดทำและขออนุมัติโครงการจัดประชุมสัมมนาการสร้างเครือข่ายชุมชน
- 4.2 ประสานงานผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ฯ
- 4.3 จัดเตรียมโครงการสัมมนา ฯ
- 4.4 จัดประชุมสัมมนา ฯ ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- 4.5 ประเมินผลและรายงานการประชุมสัมมนา

5. ผู้ร่วมปฏิบัติงาน

5.1 รศ.ดร.กุหลาบ รัตนสังขธรรม

5.2 ผศ.วสุธร ดันวัฒนกุล

5.3 น.ส. พิสมัย เสรีขจรกิจเจริญ

5.4 นายสันติ ระวังทอง

6. งบประมาณ

6.1 ค่าตอบแทนวิทยากรประชุมกลุ่มย่อย	เป็นเงิน 18,000 บาท
6.2 ค่าเบี้ยเลี้ยงการเดินทางจำนวน 1 วัน (1 คนx 240 บาท และ 3 คน x 180 บาท)	เป็นเงิน 780 บาท
6.3 ค่าอาหารว่างระหว่างการประชุม (56 คน ๆ ละ 2 มื้อ ๆ ละ 25 บาท)	เป็นเงิน 2,800 บาท
6.4 ค่าอาหารกลางวัน และอาหารค่ำ (56 คน ๆ ละ 2 มื้อ ๆ ละ 125 บาท)	เป็นเงิน 14,000 บาท
6.5 ค่าที่พัก (2 ห้อง ๆ ละ 800 บาท)	เป็นเงิน 1,600 บาท
6.6 ค่าเอกสาร/วัสดุประกอบการประชุมสัมมนา (56 คน ๆ ละ 100บาท)	เป็นเงิน 5,600 บาท
6.6 ค่าใช้จ่ายในการสรุปผลการประชุม	เป็นเงิน 3,000 บาท
6.7 ค่าจ้างเหมายานพาหนะ	เป็นเงิน 4,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	49,780 บาท

หมายเหตุ : ขอเบิกจ่ายแบบถ้วนเฉลี่ยในทุกรายการ

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

7.2 ผู้นำชุมชน ผู้ดำเนินโครงการและบัณฑิตคืนถิ่นนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินวิสาหกิจชุมชน และจัดทำแผนพัฒนาตำบลห้วยน้ำขาว ที่สอดคล้องกับความต้องการและหรือสภาพปัญหาของตำบลห้วยน้ำขาว ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานโครงการย่อยอื่น ๆ

7.3 ผู้นำชุมชน บัณฑิตคืนถิ่น และบุคลากรผู้ดำเนินโครงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

7.4 ได้ประเด็นรายละเอียดหัวข้อการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

.....

กำหนดการประชุมสัมมนา

การประชุมงานแผนของหมู่บ้านกับตำบลและการสร้างเครือข่ายในชุมชน

12 สิงหาคม 2545 ณ. บ้านปฐิสอร์ท

.....

6.30 - 7.30 น. ประชุมชี้แจงการดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ให้กับประชาชนตำบลห้วยน้ำขาว ที่มาชุมนุม ณ วัดห้วยน้ำขาว

โดย รศ.ดร. กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และ ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล

9.00 - 9.30 น. พิธีเปิดการประชุมผู้นำและผู้แทนชุมชน

โดย คุณสมบัติ สติดี รองประธานสภาตำบลห้วยน้ำขาว

ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ

โดย รศ. ดร. กุหลาบ-รัตนสังฆธรรม ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล

9.30 - 10.30 น. แผนฯ ระยะยาวและระยะสั้นของตำบล

โดย ปลัด อบต. และ รองประธาน อบต.

10.30 - 10.45 น. พักร่าง

10.45 - 12.00 น. แบ่งกลุ่มประชุมการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบล

กลุ่ม 1 ปลัด อบต.

กลุ่ม 2 รองประธาน อบต.

กลุ่ม 3 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังฆธรรม

กลุ่ม 4 ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล

กลุ่ม 5 อ.พิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ

12.00 - 13.00 น. พักร่างกลางวัน

13.00 - 15.00 น. แบ่งกลุ่มประชุมการประสานแผนฯ (ต่อ)

กลุ่ม 1 ปลัด อบต.

กลุ่ม 2 รองประธาน อบต.

กลุ่ม 3 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังฆธรรม

กลุ่ม 4 ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล

กลุ่ม 5 อ.พิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ

15.00 - 15.15 น. อาหารว่าง

15.15 – 17.30 น. แบ่งกลุ่มประชุมการสร้างเครือข่ายในชุมชน

กลุ่ม 1 ปลัด อบต.

กลุ่ม 2 รองประธาน อบต.

กลุ่ม 3 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังธรรม

กลุ่ม 4 ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล

กลุ่ม 5 อ.พิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ

17.30 – 18.30 น. พักรับประทานอาหารเย็น

18.30 – 19.30 น. นำเสนอผลการประชุมประสานแผนและการสร้างเครือข่ายในชุมชน

วิพากษ์โดยวิทยากรประจำกลุ่ม

ปลัด อบต., รองประธาน อบต., รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังธรรม

ผศ. วสุธร ตันวัฒนกุล, อ.พิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ

19.30 น. ปิดการประชุมสัมมนา

.....

ภาคผนวก ง

โครงการประชุมสัมมนาเรื่อง การจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และเพื่อสนับสนุนการศึกษานอกมหาวิทยาลัยโดยมีชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน จัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน

โครงการย่อยที่ 1 (โครงการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกกับชุมชน) เป็นโครงการย่อยหนึ่ง ในการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภาคกลางฝั่งภาคตะวันออก เพื่อทำหน้าที่จัดประชุมร่วมระหว่างสถาบันอุดมศึกษา 6 สถาบัน กับผู้นำชุมชน ซึ่งกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานโครงการ ๔ พื้นที่ ใน 4 จังหวัด ได้แก่ 1) พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด 2) พื้นที่ตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี 3) พื้นที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 4) พื้นที่ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

โดยพื้นที่การดำเนินงานในพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล จะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และการได้มีโอกาสอภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน สามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ระหว่างบุคลากรในสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน และชุมชน ซึ่งในเดือนสิงหาคม 2545 นั้น พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้จัดทำแผนพัฒนาตำบล ปี พ.ศ. 2546 เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว และได้มีการประสานแผนของหมู่บ้านกับตำบล ตลอดจนผู้นำชุมชนได้รับการฝึกอบรม ตามที่ชุมชนต้องการเรียบร้อยแล้ว โครงการย่อยที่ 1 จึงเห็นสมควรที่จะได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ในชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ขึ้น เพื่อให้เป็นเวทีในการชี้แจง ทำความเข้าใจ อภิปราย และระดมสมองเพื่อหาแนวทาง

การดำเนินงานจัดทำรูปแบบห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการดังกล่าว อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของโครงการและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อชี้แจงและทบทวนความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและเศรษฐกิจฐานราก และจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด แก่ผู้นำชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว

2.2 เพื่อเตรียมการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน ประสานแนวทางการดำเนินการจัดทำรูปแบบ และการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน

2.3 เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล สภาพปัญหาของ หมู่บ้าน และตำบลที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน

2.4 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านภายในตำบลห้วยน้ำขาว ระหว่างหมู่บ้านกับมหาวิทยาลัยบูรพา

3. เป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาประกอบด้วย

3.1 ผู้นำชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาว	40	คน
3.2 บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา	8	คน
3.3 บัณฑิตคืนถิ่น	2	คน
รวมทั้งสิ้น	50	คน

4. วิธีดำเนินการ

4.1 จัดทำและขออนุมัติโครงการจัดประชุมสัมมนาการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยบูรพา

4.2 ประสานงานผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา

4.3 จัดเตรียมโครงการสัมมนา

4.4 จัดประชุมสัมมนาฯ ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด

4.5 ประเมินผล และรายงานการประชุมสัมมนา

5. ผู้ร่วมปฏิบัติงาน

5.1 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม	5.2 ผศ. วสุธร ดันวัฒนนกุล
5.3 อ. พิศมัย เสรีจกรกิจเจริญ	5.4 อ. อรพิน ทองดี
5.5 อ. สุนิศา แสงจันทร์	5.6 นายสันติ ระวังทอง
5.7 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 2 คน	

6. งบประมาณ

6.1 ค่าตอบแทนวิทยากรประชุมกลุ่มย่อย	เป็นเงิน 18,000 บาท
6.2 ค่าเบี้ยเลี้ยงการเดินทางจำนวน 1 วัน (1 คน x 240 บาท และ 5 คน x 180 บาท)	เป็นเงิน 1,140 บาท
6.3 ค่าอาหารว่างระหว่างการประชุม (50 คน ๆ ละ 2 มื้อ ๆ ละ 25 บาท)	เป็นเงิน 2,500 บาท
6.4 ค่าอาหารกลางวัน (50 คน ๆ ละ 250 บาท)	เป็นเงิน 12,500 บาท
6.5 ค่าที่พัก (4 ห้อง ๆ ละ 800 บาท)	เป็นเงิน 3,200 บาท
6.6 ค่าเอกสาร/วัสดุประกอบการประชุมสัมมนา (50 คน ๆ ละ 100 บาท)	เป็นเงิน 5,000 บาท
6.7 ค่าใช้จ่ายในการสรุปผลการประชุม	เป็นเงิน 3,000 บาท
6.8 ค่าจ้างเหมายานพาหนะ	เป็นเงิน 4,200 บาท
รวมทั้งสิ้น	49,540 บาท

หมายเหตุ : ขอเบิกจ่ายแบบถ้วนเฉลี่ยทุกรายการ

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

7.2 ผู้นำชุมชน บันทึกตัดสินใจ และบุคลากรผู้ดำเนินโครงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

7.3 ได้รายละเอียดของรูปแบบการจัดทำ และแนวทางการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน

กำหนดการการประชุมสัมมนา
การจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
6 กันยายน 2545 ณ บ้านปรีสุรต์

- 9.00 – 10.00 น. ประชุมชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
 โดย รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม และ ผศ. วสุธร ต้นวัฒนกุล
- 10.00 – 12.00 น. แบ่งกลุ่มประชุมแนวทางการจัดรูปแบบห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
 กลุ่ม 1 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม
 กลุ่ม 2 ผศ. วสุธร ต้นวัฒนกุล
 กลุ่ม 3 อ. พิสมัย เสรีขจรกิจเจริญ
 กลุ่ม 4 อ. อรพิน ทองดี
 กลุ่ม 5 อ. สุนิศา แสงจันทร์
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 14.00 น. นำเสนอรูปแบบของการจัดรูปแบบห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
 วิพากษ์โดยวิทยากรประจำกลุ่ม
 โดย รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม ผศ. วสุธร ต้นวัฒนกุล
 อ. พิสมัย เสรีขจรกิจเจริญ อ. อรพิน ทองดี
 อ. สุนิศา แสงจันทร์
- 14.00 – 16.00 น. แบ่งกลุ่มประชุมการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
 กลุ่ม 1 รศ. ดร. กุหลาบ รัตนสังขธรรม
 กลุ่ม 2 ผศ. วสุธร ต้นวัฒนกุล
 กลุ่ม 3 อ. พิสมัย เสรีขจรกิจเจริญ
 กลุ่ม 4 อ. อรพิน ทองดี
 กลุ่ม 5 อ. สุนิศา แสงจันทร์
- 16.00 – 18.00 นำเสนอและสรุปผลการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยชุมชน
 วิพากษ์โดยวิทยากรประจำกลุ่ม

ภาคผนวก จ

โครงการอบรมเตรียมการห้องปฏิบัติการชุมชน

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

โครงการที่ 1 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ(หอยแครง หอยนางรม)

- ผู้รับผิดชอบ
1. นายครุณ ชำห่าน
 2. นายรัช ศรีกุล
 3. นายสุทัศน์ ปัญจะกุล

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากตำบลห้วยน้ำขาวมีพื้นที่ติดทะเลซึ่งเหมาะแก่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้รู้หลักวิชาการในการเลี้ยงสัตว์น้ำให้ถูกวิธี
- 2.2 เพื่อลดการว่างงาน
- 2.3 มีรายได้เพิ่มจากอาชีพเสริม

3. เป้าหมายของโครงการ

ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มโดยประชาชนผู้สนใจจาก 5 หมู่บ้านจำนวน 30 – 50 คน

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สมาชิกกลุ่มเพาะเลี้ยงหอยนางรมและประชาชนที่สนใจจำนวน 50 คน

5. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 25 – 26 สิงหาคม 2545

6. สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์ผู้สูงอายุ ตำบลห้วยน้ำขาว

7. วิธีการดำเนินการ

- 7.1 ขอสนับสนุนวิทยากรจากมหาวิทยาลัยบูรพา
7.2 ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มในตำบล

8. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตาม โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

- ค่าตอบแทนวิทยากร 2 วัน (1 คน x 300 x 12)	เป็นเงิน	3,600	บาท
- ค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง (50 คนๆละ 1 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	5,000	บาท
- ค่าเครื่องเสียง – ค่าสถานที่	เป็นเงิน	250	บาท
- ค่าพาหนะเดินทาง ไปดูงาน เป็นเงิน (50 คน ๆละ 1 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	6,000	บาท
- ค่าอาหารกลางวันเดินทางไปดูงาน (50คนๆละ 1 มื้อ ๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	5,000	บาท

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้รับความรู้เพื่อประกอบอาชีพ เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

.....กลุ่มเกษตรกร.....ผู้เสนอโครงการ
.....มหาวิทยาลัยบูรพา.....ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการที่ 2 พัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งแวดลอม (อบรมการเป็นวิทยากร, มัคคุเทศก์)

- ผู้รับผิดชอบ
1. นางสำเนา เป็ดแก้ว
 2. นายอรรถพล สืบสอน
 3. นายบุญลือ แซ่เหลา

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยปัจจุบันตำบลห้วยน้ำขาวมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน และบ้านอ่าวกรูด มีนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมากได้เข้ามาท่องเที่ยว แต่ทางกลุ่มอนุรักษ์ฯยังขาดความรู้ภาษาอังกฤษในการที่จะสื่อสารกับชาวต่างประเทศเพื่อจะได้ยกระดับการท่องเที่ยวของตำบลให้ดียิ่งขึ้น ทางกลุ่มอนุรักษ์ฯมีความประสงค์เชิญวิทยากรจากทางท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้และจัดอบรมภาษาอังกฤษให้กับสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯเพื่อให้มีความรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯมีความรู้ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้
- 2.2 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสื่อสารผ่านทางนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯและตัวแทนหมู่บ้านจำนวน 25 คน

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 30-31 สิงหาคม 2545

5. สถานที่ดำเนินการ

ณ ศาลาปู่น้อย หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว

6. วิธีการดำเนินการ

- 6.1 จัดทำและขออนุมัติโครงการจัดอบรมอาชีพพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งแวดลอม(การเป็นวิทยากร,มัคคุเทศก์)

- 6.2 ประสานงานผู้เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพ
6.3 จัดเตรียมการฝึกอบรมอาชีพ
6.4 จัดอบรมอาชีพในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด

7. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตาม โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

7.1 ค่าตอบแทนวิทยากร 2 วัน (1 คน x 300 x 12)	เป็นเงิน	3,600	บาท
7.2 ค่าอาหารกลางวันและค่าอาหารว่าง (25 คนๆละ 2 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	5,000	บาท
7.3 ค่าเครื่องเสียง – ค่าสถานที่	เป็นเงิน	500	บาท
7.4 ค่าเอกสารประกอบการฝึกอบรม	เป็นเงิน	1,000	บาท

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯมีความรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น
8.2 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯสามารถสื่อสารและให้ความรู้กับชาวต่างประเทศได้

.....กลุ่มพัฒนารากหญ้า.....ผู้เสนอ โครงการ

.....มหาวิทยาลัยบูรพา.....ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการที่ 3 ฝึกอบรมการทำปุ๋ยชุมชน

- ผู้รับผิดชอบ 1. นายธันยวิษณุ รั้งสะกินนิน
2. นางสาวนา เป็ดแก้ว

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาค่าใช้จ่ายปรับปรุงและดูแลรักษาผลผลิตทางการเกษตรมีราคาที่สูง ทำให้หลายครั้งประชาชนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรขาดทุน โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมีมีราคาสูง และยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมดังนั้นเพื่อลดต้นทุนทางการผลิต ทางกลุ่มพัฒนารากหญ้าจึงเห็นความสำคัญของการฝึกอบรมการทำปุ๋ยชุมชน ไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุนทางการผลิตและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อลดต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตรและเพิ่มรายได้
- 2.2 เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มียั่งยืน
- 2.3 เพื่อรวมกลุ่มสร้างพลังสามัคคี คิดทำร่วมกันและเกิดรายได้
- 2.4 เพื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 50 คน

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 28 - 29 สิงหาคม 2545

5. สถานที่ดำเนินการ

โรงปุ๋ยหมู่ 1 ถนนคลองมะกอก ต.ห้วยน้ำขาว

6. วิธีการดำเนินการ

- 6.1 ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6.2 จัดหาวัสดุอุปกรณ์

7. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

7.1 ค่าตอบแทนวิทยากร 2 วัน (1 คน x 300 x 12)	เป็นเงิน	3,600	บาท
7.2 ค่าอาหารกลางวันและค่าอาหารว่าง (50 คนๆละ 2 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	10,000	บาท
6.3 ค่าเครื่องเสียง – ค่าสถานที่	เป็นเงิน	500	บาท
6.4 ค่าเอกสารประกอบการฝึกอบรม			
6.5 ค่าวัสดุ – อุปกรณ์ในการทำป้าย			

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 ประชาชนในตำบลมีป้ายราคาถูกไว้ใช้
- 8.2 สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น
- 8.3 สามารถเพิ่มกลุ่มอาชีพ เพิ่มรายได้เสริมให้กับสมาชิก
- 8.4 สามารถใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

.....กลุ่มพัฒนารากหญ้า.....ผู้เสนอโครงการ
.....มหาวิทยาลัยบูรพา.....ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการที่ 4 แปรรูปอาหารทะเล(ปูแสม ปลาหมอคะโทล) และทุเรียนทอด

ผู้รับผิดชอบ	1. นางวรรณมา พูลพัฒน์
	2. นางวัชรีย์ พุทธิพงษ์
	3. นางวิไล ถือสัตย์

1. หลักการและเหตุผล

ปูแสมและปลาหมอคะโทลเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในชุมชน จึงต้องการนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้ประชาชนในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน
- 2.2 เพื่อนำมาจำหน่ายเป็นของฝากแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาดูงานในชุมชน

3. เป้าหมายของโครงการ

- ต้องการเพิ่มรายได้และลดความยากจนของคนในชุมชน
- ต้องการให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มช่วยกันคิดช่วยกันทำ

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านและประชาชนที่สนใจ จำนวน 50 คน

5. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 29 – 30 สิงหาคม 2545

6. สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์สาริตเดอนกประสงค์(สหกรณ์) หมู่ 2 ต.ห้วยน้ำขาว

7. วิธีดำเนินการ

- 7.1 ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 7.2 จัดอบรมเป็นเวลา 2 วัน

8. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

8.1 ค่าตอบแทนวิทยากร 2 วัน (1 คน x 300 x 12)	เป็นเงิน	3,600	บาท
8.2 ค่าอาหารกลางวันและค่าอาหารว่าง (50 คนๆละ 2 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	10,000	บาท
8.3 ค่าเครื่องเสียง – ค่าสถานที่	เป็นเงิน	500	บาท
8.4 ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำน้ำพริกปลาของ			
1) ปลาหมอตู 10 ก.ก.ๆละ 25 บาท	เป็นเงิน	250	บาท
2) น้ำตาลทราย 2 ก.ก.ๆละ 15 บาท	เป็นเงิน	30	บาท
3) ซีอิ้วดำ 1 ขวด	เป็นเงิน	20	บาท
4) ซีอิ้วขาว 1 ขวด	เป็นเงิน	30	บาท
5) ผงพะโล้ 100 กรัม	เป็นเงิน	20	บาท
6) หัวหอมแดง 3 ก.ก.ๆละ 40 บาท	เป็นเงิน	120	บาท
7) กระเทียม 3 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	150	บาท
8) พริกชี้หนูแห้ง 500 กรัม	เป็นเงิน	50	บาท
9) เกลือป่น 5 ถุงๆละ 1 บาท	เป็นเงิน	5	บาท
10) น้ำมันพืช 2 ลิตรๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	60	บาท
	รวมเป็นเงิน	<u>735</u>	บาท
8.5 ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำปุ๋ยผสมสามรส			
1) ปุ๋ยผสม 10 ก.ก.ๆละ 55 บาท	เป็นเงิน	550	บาท
2) มะขามเปียก	เป็นเงิน	30	บาท
3) น้ำตาลปีบ 1 ก.ก.ๆละ 20 บาท	เป็นเงิน	20	บาท
4) น้ำตาลทราย 1 ก.ก.ๆละ 15 บาท	เป็นเงิน	15	บาท
5) พริกชี้ฟ้าแดง 200 กรัม	เป็นเงิน	20	บาท
6) น้ำมันพืช 5 ลิตรๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	150	บาท
7) เกลือ 5 ถุงๆละ 1 บาท	เป็นเงิน	5	บาท

8) งาขาว	1 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	50 บาท
9) กระเทียม	1 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	50 บาท
10) พริกไทย	100 กรัม	เป็นเงิน	10 บาท
		รวมเป็นเงิน	<u>910 บาท</u>

8.6 ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำน้ำพริกปูแสม

1) มะขามสด	2 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	50 บาท
2) พริกชี้ฟ้าสด	500 กรัม	เป็นเงิน	30 บาท
3) กะปิ	500 กรัม	เป็นเงิน	50 บาท
4) กระเทียม	1 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	50 บาท
5) หอมแดง	1 ก.ก.ๆละ 40 บาท	เป็นเงิน	40 บาท
6) ปูแสมดอง	2 ก.ก.ๆละ 80 บาท	เป็นเงิน	160 บาท
7) กุ้งแห้งป่น	500 กรัม	เป็นเงิน	175 บาท
8) น้ำตาลปีบ	1 ก.ก.ๆละ 20 บาท	เป็นเงิน	20 บาท
9) น้ำตาลทราย	1 ก.ก.ๆละ 15 บาท	เป็นเงิน	15 บาท
10) เกลือป่น	10 ถุงๆละ 1 บาท	เป็นเงิน	10 บาท
11) น้ำมันพืช	1 ลิตรๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	30 บาท
		รวมเป็นเงิน	<u>680 บาท</u>

8.7 ค่าวัสดุในการทำทุเรียนทอด

1) ทุเรียนดิบ	30 ก.ก.ๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	900 บาท
2) น้ำมันพืช	5 ลิตรๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	150 บาท
3) เกลือป่น	500 กรัม	เป็นเงิน	10 บาท

8.8 ค่าอุปกรณ์ในการทำ

- มีดปอกขนาด 8 นิ้ว 5 ด้ามๆละ 40 บาท	เป็นเงิน	200 บาท
- อ่างแสดนเลสขนาด 50 ซม. 4 ใบๆละ 500 บาท	เป็นเงิน	2,000 บาท
- ขวดพลาสติกชนิดฝาเกลียวบรรจุ 200 กรัม	เป็นเงิน	700 บาท
- กระจอนตาถี่ (แสดนเลส)	เป็นเงิน	100 บาท
- กระดาษบริฟ 100 แผ่นๆละ 3 บาท	เป็นเงิน	300 บาท
- ถุงพลาสติกชนิดหนา 10 ก.ก.ๆละ 70 บาท	เป็นเงิน	700 บาท
- กะทะขนาด 20 นิ้ว 1 ใบ	เป็นเงิน	180 บาท

- ตะหลิว 1 อัน	เป็นเงิน	90 บาท
- เครื่องบดน้ำพริก 1 เครื่อง	เป็นเงิน	5.000 บาท
- กระจชอนชนิดถี่ (ด้ามใหญ่) 1 ด้าม	เป็นเงิน	200 บาท
- กระจชอนชนิดตาห่าง (ด้ามใหญ่) 1 ด้าม	เป็นเงิน	100 บาท
- มีดปลายแหลม (ด้ามใหญ่) 3 ด้ามๆละ 250 บาท	เป็นเงิน	750 บาท
- ที่ใส่ทุเรียน 5 ด้ามๆละ 400 บาท	เป็นเงิน	2.000 บาท
- ถุงพลาสติกใบใหญ่ 5 ก.ก.ๆละ 50 บาท	เป็นเงิน	250 บาท
- เทปกาว 10 ม้วนๆละ 30 บาท	เป็นเงิน	300 บาท
- กระดาษทิชชู (ม้วนใหญ่) 12 ม้วนๆละ 20 บาท	เป็นเงิน	240 บาท

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คนในตำบลและชุมชนมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้และลดการว่างงาน

.....กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน.....ผู้เสนอโครงการ

.....มหาวิทยาลัยบูรพา.....ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการที่ 5 การทำนํ้านมถั่วเหลือง -ปลาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ	1. นางวรรณมา	พุดพัฒนา
	2. นางวารีย์	ถวิลวงษ์
	3. นางวิไลวรรณ	ถือสัตย์

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยถั่วเหลืองเป็นอาหารเสริมที่มีคุณค่าเมื่อนำมาแปรรูปเป็นนํ้านมถั่วเหลืองจะยิ่งเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการมากยิ่งขึ้นดังนั้นทางกลุ่มจึงต้องการทำโครงการนี้ขึ้นมา

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทั้งผู้สูงอายุและเด็กทั่วไปได้หันมาดื่มนํ้านมถั่วเหลืองเพื่อเพิ่มสารอาหารให้แก่ร่างกายและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยให้ดีขึ้น

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ประชาชนที่สนใจในตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 25 คน

4. ระยะเวลาดำเนินการ สถานที่ดำเนินการ

วันที่ 28 สิงหาคม 2545 ณ ศูนย์สาธิตเอนกประสงค์(สหกรณ์) หมู่ 2 ต.ห้วยน้ำขาว

5. วิธีดำเนินการ

รวบรวมสมาชิกในตำบลและจัดหาวิทยากรและวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต

6. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

6.1 ค่าตอบแทนวิทยากร 1 วัน (1 คน x 300 x 6)	เป็นเงิน	1,800	บาท
6.2 ค่าอาหารกลางวันและค่าอาหารว่าง (25 คนๆละ 1 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	2,500	บาท
6.3 ค่าเครื่องเสียง	เป็นเงิน	250	บาท

6.4 ค่าวัสดุ – อุปกรณ์ในการทำงานมถั่วเหลือง -ปลาห้องไก่

- ถั่วเหลือง 1 ก.ก.ๆละ 20 บาท	เป็นเงิน	20	บาท
- น้ำตาลทรายแดง 5 ก.ก.	เป็นเงิน	75	บาท
- เครื่องปั่นไฟฟ้า 1 เครื่อง	เป็นเงิน	3.500	บาท
- ผ้าขาวบาง 3 ผืนๆละ 20 บาท	เป็นเงิน	60	บาท
- เตาแก๊ส 1 ชุด	เป็นเงิน	2.500	บาท
- กะทะทอดปลาห้องไก่ 1 ใบ	เป็นเงิน	600	บาท
- แป้งสาลี 2 ก.ก.ๆละ 25 บาท	เป็นเงิน	50	บาท
- น้ำมันพืช 1 ปี๊บ	เป็นเงิน	350	บาท
- หม้อเบอร์ 48	เป็นเงิน	250	บาท
- แอมโมเนีย	เป็นเงิน	30	บาท
- ผงฟู	เป็นเงิน	20	บาท
- โซดา	เป็นเงิน	20	บาท
- ตะเกียบคียบปลาห้องไก่	เป็นเงิน	5	บาท
- ตะแกรงกรองน้ำมัน	เป็นเงิน	180	บาท
- มีดตัดปลาห้องไก่	เป็นเงิน	90	บาท
- ถาดแช่ตนเลส	เป็นเงิน	200	บาท

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คนในชุมชนมีอาชีพเสริมมีราย ได้เพิ่มขึ้นเกิดการสร้างงานในชุมชน

.....กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน.....ผู้เสนอโครงการ
.....มหาวิทยาลัยบูรพา.....ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการที่ 6 การทำดอกไม้ประดิษฐ์และจัดดอกไม้หน้าศพ

- ผู้รับผิดชอบ 1. นายฉอ้อน เอิบสภาพ
2. นายสมบัติ สติดี
3. นายสมพงษ์ อินทสุวรรณ

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตในตำบลเป็นจำนวนมากและต้องสูญเสียเงินเป็นค่าดอกไม้จันทน์และดอกไม้จัดหน้าศพเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวความคิดที่จะทำขึ้นใช้เองในชุมชนเพื่อให้เงินไหลเวียนในชุมชน โดยให้ผู้สูงอายุได้มีงานทำ

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทั้งผู้สูงอายุได้มีงานทำ มีรายได้

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

กลุ่มผู้สูงอายุและประชาชนที่สนใจในตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 25 คน

4. ระยะเวลาดำเนินการ สถานที่ดำเนินการ

วันที่ 29 - 30 สิงหาคม 2545 ณ ศูนย์ผู้สูงอายุหมู่ 4 ต.ห้วยน้ำขาว

5. วิธีดำเนินการ

รวบรวมสมาชิกในตำบลและจัดหาวิทยากรและวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต

6. งบประมาณ

ขอสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยบูรพาตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

6.1 ค่าตอบแทนวิทยากร 1 วัน (1 คน x 300 x 12)	เป็นเงิน	3,600	บาท
6.2 ค่าอาหารกลางวันและค่าอาหารว่าง (25 คนๆละ 2 มื้อๆละ 100 บาท)	เป็นเงิน	5,000	บาท
6.3 ค่าเครื่องเสียง	เป็นเงิน	500	บาท

6.4 ค่าวัสดุ - อุปกรณ์ในการทำดอกไม้ประดิษฐ์	เป็นเงิน	1,253 บาท
6.5 ค่าวัสดุ - อุปกรณ์จัดดอกไม้หน้าศพ	เป็นเงิน	3,600 บาท
อุปกรณ์บางอย่างศูนย์ผู้สูงอายุสนับสนุน		
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	13,453 บาท

ตารางการฝึกอบรมอาชีพ ตำบลห้วยน้ำขาว

อาชีพ	ผู้เข้าอบรม	วันที่ฝึกอบรม	สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ(หอยแครง, หอยนางรม)	50 คน	25-26 ส.ค. 45	ศูนย์ผู้สูงอายุ ม.4	-นายจรูญ ชำห่าน -นายวัช ศรีกุล -นายสุทัศน์ ปัญจะกุล
ปฏฺุชุมชน	50 คน	28-29 ส.ค. 45	โรงปฏฺุ ม.1	-นายรัชฌวิญญ์ รั้งสะกินนิน -นางสำเนา เป็ดแก้ว
นํานมถั่วเหลือง-ปาห้องโก๋	25 คน	28 ส.ค. 45	สหกรณ์ ม.2	-นางวรรณมา พูลพัฒน์ -นางวาริ ถวิลวงษ์ -นางวไลวรรณ ถือสัตย์
ทำดอกไม้ประดิษฐ์-จัดดอกไม้หน้าศพ	25 คน	25-26 ส.ค. 45	ศูนย์ผู้สูงอายุ ม.4	-นายจ้ออัน เอิบสภาพ -นายสมบัติ สติดี -นายสมพงษ์ อินสุวรรณ
ทุเรียนทอด	50 คน	29 ส.ค. 45	สหกรณ์ ม.2	-นางวรรณมา พูลพัฒน์ -นางวัชรวิ พุทธพงษ์ -นางวิไล ถือสัตย์
แปรรูปอาหารทะเล(ปูแสม, ปลาหมึกเทศ)	25 คน	29 ส.ค. 45	สหกรณ์ ม.2	-นางวรรณมา พูลพัฒน์ -นางวัชรวิ พุทธพงษ์ -นางวิไล ถือสัตย์
การเป็นวิทยากร-มัคคุเทศก์	25 คน	30-31 ส.ค. 45	ศาลาปฏฺุ ม.2	-นางสำเนา เป็ดแก้ว -นายอรรถพล สืบสอน -นายบุญลือ แซ่เหลา